

Glasnik

Hrvatskoga uljudbenog pokreta

Online tjednik za javna pitanja

Broj 100

Izlazi subotom

Zagreb, 17. srpnja 2010.

Zgornji Otok (kod Radovljice u Sloveniji): Grobnica 15 hrvatskih vojnika koje su partizani – bez suda – likvidirali tijekom svibnja 1945. S lijeva: Stipo Pilić (u šumarku kod grobnice), dr. sc. Tomislav Dragun (izlazi iz šumarka), Andrej Rosman (pokazuje lokaciju grobnice). Snimio: Dragutin Šafarić (12. srpnja 2010.)

Nikola Čolak (Priredio: Đivo Bašić)

HRVATSKA I EX-JUGOSLAVIJA

Mate Ćavar, Zagreb

HOĆE LI SE HRVATSKI NAROD ODRŽATI?

Zvonimir R Došen, Kanada

NA DANAŠNJI DAN

**RAZBIJAMO I RUŠIMO HDZ/SDP SUSTAV
PRIDRUŽITE NAM SE!**

Naklada
30.000 primjeraka
Glasnik je besplatan

Prijaviti se možete na hitrozov hrvatska.uljudba@gmail.com

Moj hrvatski dom

- **Asaf Duraković: KOSINJSKI MISAL**.....3
- **Akademik Mirko Vidović: LIRSKE MOLITVE ASAFOVE** 3

Susret s Europskom unijom

- **HRVATSKI ČUVARO ZLA**.....5
- **CROATIAN GUARDIANS OF EVIL**..... 6

U žarištu

- **Mate Ćavar: HOĆE LI SE HRVATSKI NAROD ODRŽATI?**...9
- **Danijel Crljen (priredio: Dragutin Šafarić): ISTINA O BLEIBURGU**..... 10
- **prof. DANUEL CRLJEN - ŽIVOTOPIS (1. dio)**..... 11
- **Diana Majhen: FAŠISTI** 12
- **Žarko Marić, prof.: VESNA PUSIĆ KAO DRUG TITO**.....13
- **mr. sc. Miljenko Marić: ŠUMSKO ZEMLJIŠTE**.....13
- **Josip Kokić: U ČEMU SU ZABLUDE HRVATSKOG DEFETIZMA I BEZNAĐA I KAKO IH ODBACITI, KAKO BI IZAŠLI IZ OVE VEĆ TRAJNE KRIZE?**..... 14
- **Mladen Schwartz: BRUNO I MI (2. dio)**..... 15
- **Zvonimir Rudolf Došen: ZANIMLJIVO OBJAŠNJENJE**..... 20
- **Dragutin Šafarić: IZVJEŠĆE O RADU KOMISJE ZA UTVRĐIVANJE RATNIH I PORATNIH ŽRTAVA REPUBLIKE HRVATSKE (16. dio)**..... 21
- **Martina Grahek Ravančić: BLEIBURG i "KRIŽNI PUT" U HISTORIOGRAFIJI, PUBLICISTICI I MEMOARSKOJ LITERATURI (22. dio)**..... 22
- **prof. Filip Ćorlukić: UZROCI RASPADA JUGOSLAVIJE (10. dio)**..... 23
- **Safet Jaskić: SRBOKOMUNISTIČKI ZLOČIN NAD BOSNOM (12. dio)**..... 24
- **Harun Yahya : PODVALE TEORIJE EVOLUCIJE (23. dio)**..... 25

Stajališta

- **Branko Stojković: TKO IMA HTV-e IMA I HRVATSKU**..... 26
- **Nikola Čolak (priredio: Đivo Bašić): HRVATSKA I EX-JUGOSLAVIJA**..... 27
- **Zvonimir R. Došen: NA DANAŠNJI DAN**..... 30
- **Bo(žo)Bi(škupić) U ŠERBEDŽIADI**..... 32

Hrvatska gruda

- **Lovro Katić: BORBA HRVATA ZA DRŽAVNU SAMOSTALNOST U IX. STOLJEĆU**..... 33
- **PRAVO NA SLOBODU I DRŽAVU**..... 37
- **Salih Alić: ROMANCA**..... 39
- **dr. Mile Budak: BAZALO (38. nastavak)**..... 40

Bosno moja

- **Hazim Šabanović: IBRAHIM-PAŠA POŽEŠKI VELIKI SULEJMANA II. (1. dio)**..... 43
- **dr. Muhamed Borogovac: PROIZVODNJA "MUSLIMANSKIH TERORISTA" U BOSNI**..... 48
- **IBRAN MUSTAFIĆ ODLUČAN U OTPORU POLICIJI GENOCIDNE REPUBLIKE SRPSKE**..... 48
- **BOŠNJACI U MAĐARSKOJ JOŠ ČUVAJU SVOJE NARODNO IME I SVOJU NARODNU KULTURU**..... 50
- **SADA FATU ORLOVIĆ POVLAČE PO ČETNIČKIM SUDOVIMA**..... 50

Pravoslavci u Hrvatskoj

- **Nedjeljko Subotić: JE LI sv. SAVA OSNOVAO BISKUPIJU U STONU? (2. dio)**..... 51
- **POGLAVNIK JE PODPISAO USTAV HRVATSKE PRAVOSLAVNE CRKVE**..... 54
- **POGLAVNIK JE IMENOVAO PREOSVEĆENOGA ARHIEPIŠKOPI GERMOGENA MITROPOLITOM ZAGREBAČKE MITROPOLJE**..... 54
- **USTOLIČENJE NJ. PREOSV. GERMOGENA**..... 54
- **SADRŽAJ NARODNIH NOVINA** 54

Bog nas je stvorio

- **SVETA TRI KRALJA**..... 54
- **Mieczysław Malinski: RJEČ ZA SVAKI TJEDAN (54. nastavak)**..... 57
- **Josip Badalić D.I. : BOŽJI PUSTOLOV (6. nastavak)** 58

Hitrozov Bleiburških mučenika

- **HRVATSKI DOMOBRANCI I CIVILISTI POMORJENI V SLOVENIJI OD 23. maja 1945.**..... 59
- **Franc Perme, Franjo Talan i Dragutin Šafarić: BLEIBURŠKI MEMENTO MORI (1. dio)**..... 59

KOSINJSKI MISAL

Asaf Duraković

A.D. 1483.

Sultan Bajazit čeka u suncu zime rane
Vijesti o krvi sa Une. O roblju i o zlatu
Dok broji Hrvatska svoje dobro poznate dane
U dimu zaselaka. U krvi i u blatu.

A u Top Kapi dvoru gdje šume šedrvani
Gdje se nad plavim Bosporom palača ruža diči
Nad jadnom zemljom Hrvata kao u ružnoj priči
Goni se roblje i stoka. Znani nesretni dani.

I dok se mačevi lome Goreba Hrvatskog bana
I oštre Turske sablje koje i celik sjeku
Kralj se Matijaš Korvin u snijegu Budimskog dana
Budi u noćnoj mori o krvi niz Unu rijeku.

Hercegovina pada. Kranjska i Koruška gori
I svetog Stjepana kruna sve težom i težom biva
Dok Frankopana kneza varaju Mletački dvori
A flota hitrih dromona otoku Krku pliva.

Tamnica Hrvatskom knezu dar je Mletačke riječi
Jer prevarom i zlatom kraljica mora stasa
I krv sa Une i lanac koji u Mlecima ječi
Kazuju da nam nema ni s koje strane spasa.

Mrtve junake kraj Une još snijeg ni pokrio nije
Gdje Turska i Hrvatska krv Unom ka Savi teče
Ugrin za bunu vješa velmože Slavonije
Sa svake strane svijeta nova nas rana peče.

Jer niti Mađar ni Mletak ne krvari na Uni
Gdje Turčin i Hrvat jedni drugima glave sjeku
U ranom zimskom snijegu grob se za grobom puni
I plove viteška tijela niz hitru studenu rijeku.

A sve to ne muti mir Gulhane, palače cvijeća
Niti je glazba tiša radosnog Budima grada
Kad se u palačama u sjaju ponoćnih svijeća
Mir osmogodišnji piše Pešte i Carigrada.

Dok zlatni čibuk puši Bajazit sa svitom vezira
A Kralj se Matija gosti sa svitom velikša
Na jadnoj Hrvatskoj krvi pažljivi potpis mira
Kazuju ferman i edikt dok trne zemlja naša.

A ne zna niti topuz ni dimiškinja kriva
Da je pisana riječ trajnija od zla i krvi
Kad je u srcu ranjenog naroda ostala živa
Stasa u pisanu knjigu. Kosinjski misal prvi.

Daleko od Like pišu mir tuđim jezicima
A ne znaju da knjiga što prvi put se čita
Nad grobom padišaha. Nad kriptom kraljevima
Nadvisi Matiju kralja. I cara Bajazita.

LIRSKE MOLITVE ASAFOVE (2)

Akademik *Mirko Vidović*, Pariz

Pod zapovjedništvom Al Djawhara bio je nemali broj naših dobrovoljaca i vojnih plaćenika i njihova neutralnost u svadi među arapskim dostojanstvenicima bila je najsigurnije zaleđe Kordobskog kalifata.

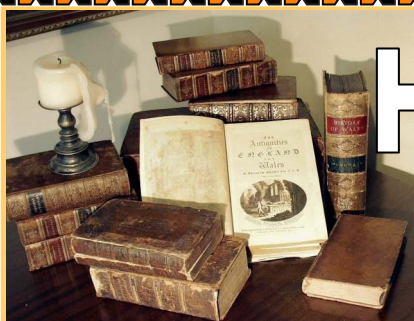
Naše stražare oko Palače kalifa u Cordobi nazivali su Al Saklabi.

U Cordobi danas možemo posjetiti staru i golemu džamiju čiji krov počiva na osam stotina posve različitih mramornih stupova!, pretvorenu u crkvu, a u njoj još iz vremena kalifata i lijepe tipične starohrvatske troplete, pa i u mihrabu!

U Cordobi u to vrijeme djelovao je, na dvoru hadiba Badra, i jedan od najpoznatijih pjesnika Fatima, čovjeka rodnom iz naših krajeva.

prof. dr. sc. Asaf Duraković

Hrvatska knjižara

internetska knjižara i antikvarijat

Vam predstavlja nova izdanja knjiga:

NOVO!

dr. sc. Tomislav Dragun

dr. sc. Tomislav Dragun

**Živjeti
Nezavisnu Državu Hrvatsku**

Živjeti

Nezavisnu Državu Hrvatsku

Ahmed Muradbegović
Na Božjem putu

150,00 kuna

OGNJIŠTE Nakladna zadruga, Zagreb, Pete poljanice 7,
 PJ Hrvatska knjižara, Zagreb, Četvrtre poljanice 8, www.knjizara.hrvatskauljudba.hr,
 e-mail: lovorka.dragun.mirkovic@gmail.com, naklada.ognjiste@gmail.com
 tel: +385-1-2923-756, fax: +385-1-2923-757, mob: +385-91-3388-433

HRVATSKI ČUVARI ZLA

Ne dvojim. Europska Komisija ima najbolje nakanе. Źeli Hrvatsku barem pribliŹiti, ako već i ne dovesti na razinu suvremenih uljudbenih i civilizacijskih dostignuća. Onih na koje je, moŹe se reći, Zapad uvijek bio ponosan. Tek tada ju primiti u svoje članstvo.

Strpljivo, bez Źelje da se povrijedi i uvrijedi, Europska Komisija pregovara s Republikom Hrvatskom o njenom ulasku u Europsku Uniju. Zna da je Hrvatima mjesto u njoj, a znaju to i Hrvati. NaŹalost, tek iz druge ruke.

To smeta.

Zato su Hrvati tako podozrivi prema svom ulasku u Europsku Uniju. Ne znaju Źto se uistinu "iza brda valja". Ta, toliko su puta Hrvati u svojoj povijesti bili prevareni. Namagarćeni. S uŹasnim posljedicama, koje su ne rijetko znaćile ugrozu njihova opstanka.

Pregovori teku. Traju. Godinama. Otvaraju se i zatvaraju poglavlja pristupnice. Jedno za drugim. Stiglo se i do dvadesettrećeg: Poglavlje 23 – Pravosuđe.

Europska Komisija, barem onako kako se uspije doznati "između redova" traŹi i oćekuje efikasno pravosuđe. S pravom.

Tehnićki gledano.

Samo tehnićki. Robotizirano. Ne i sadržajno.

U doba Sovjetskog Saveza. U doba Staljina, u doba Lenjina pun je Sibir bio logora. Logora za nepoćudne politićke protivnike. NeduŹne i nevine. Svi su oni tamo, u "gulage", stigli pravosudnim putem. Sudovi su, pouzdano, radili efikasno. Na temelju pripremljenih optuŹnica-presuda, koje je trebalo samo potpisati. Nekada ni to. U pravilu bez dokaza. Izvršenje kazne nije zaostajalo. Doba dana nije predstavljalo ogranićavajući ćimbenik. Ponoć. Ćetiri sata u jutro. Nikad se nije kasnilo.

Pred oćima Zapada.

Onda Sovjetski Savez. Danas Republika Hrvatska. Efikasnost, efikasnost, efikasnost.

Međutim, Źto je s ljudima? S ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

Više nije tajna. Formalno je sve potvrdio prof. dr.

sc. Źime Đodan, visoki stranaćki uglednik HDŹa, visoki duŹnosnik Republike Hrvatske. Reće: "Dizali smo samo ruke. O svemu je odlučivao Tajni komitet."

Koji Tajni komitet profesore?

"Dr. Franjo Tuđman, Ivica Raćan, Josip Manolić, Josip Boljkovac, Dr. Dušan BilandŹić."

Hvala profesore. Isto mislimo. Znamo!

Ćitam ovih dana ("Svjedoci tvrde: Boljkovac je osobno ubijao", www.vecernji.hr – 13. srpnja 2010.):

"Skupina svjedoka koja je govorila o likvidaciji Valentina Banovca i Slavka Volovića tvrdila je pak da su se oni predali Boljkovcu, a da ih je on na prijearu dao pobiti. Naprotiv, Banovcu je i 'osobno prosuo mozak rafalom iz automata'. Sudu je, ćini se, ovaj događaj iz listopada 1947. ključan. ... Skrivao se u Tonćić selu, kod svoje majke, u posebno sagrađenu skloništu ispod stuba gdje ga nitko nije pronašao, sve do 1947. Tada, s još sedam partizana u kuću je banuo Bolj-

Josip Manolić

kovac i 'obradio' majku i očuha. Tvrdio je da je proglašena amnestija, da je Valentin radio prije za partizane i potpomagao partizanski pokret, da im treba i da mu se ništa neće dogoditi. ... Boljkovac je opet ponavljao da je Valentin jako sposoban čovjek i da mu se ništa neće dogoditi. Nakon završetka jela oznaši su žicom povezali Valentina i Slavka, pa je Valentin na vratima poljubio majku i rekao joj: 'Ovo je moj kraj'. Majka Eva, sin Pavle i očuh Mija Draganjac stajali su na vratima dvora te se na udaljenosti 10-ak metara začula pojedinačna pucnjava, potom i rafal."

Efikasno.

Kasnije profesore. Što je bilo kasnije, kad su ratna zbivanja već zaboravljena?

"Neka vam drugi o tome pričaju."

U pravu ste profesore. Kakav smo mi to narod, ako sve počiva na svjedočenju samo jednog čovjeka.

Čitam dalje ("Perković organizirao likvidaciju Đurekovića", www.jutarnji.hr – 21. veljače 2008.):

"Hrvatskoga disidenta, antikomunista i publicista, Đurekovića, agenti jugoslavenske tajne službe likvidirali su u srpnju 1983. ... Nekadašnji direktor u INA-i Stjepan Đureković likvidiran je po nalogu Izvršnog komiteta CK SKJ kako ne bi

progovorio o pronevjeri državnoga novca koju je početkom 80-ih u INA-i napravio Vanja Špiljak, sin Mike Špiljka, jednog od ključnih funkcionara u tadašnjoj državi. Izvršni sekretar CK SKJ prenio je šefu hrvatskoga SDS-a Zdravku Mustaču da Đurekovića treba eliminirati, a on je zadužio Josipa Perkovića da organizira akciju u kojoj je ključnu ulogu imao i optuženi Prates - izjavio je danas Vinko Sindičić na Visokom zemaljskom sudu u Münchenu. ... Znam sve o manipulacijama Perković, Nobilo, branitelj Rosebrock. Perković je točno znao tko kada svjedoči i kada su njemačke vlasti zatražile dokumente iz Hrvatske - ispričao je Sindičić. Na postavljeno pitanje radi li još Perković, Sindičić je odgovorio: - Naravno. Službeno je umirovljenik, ali zapravo još drži sve konce. Pa njegov sin je savjetnik Mesiću. To je mladić koji ništa ne zna i iza kojega se krije otac - naglasio je. "

Efikasno.

Hrvati, gospodo iz Europske Komisije, ne žele više takvu efikasnost. Zašto im ju namećete?

Njemačka policija traži izručenje Josipa Perkovića. Hrvatski državni vrh, HDZ i SDP, hrvatsko pravosuđe ga ne daju. Ustrajno. Nepokolebivo.

Može li se u tom slučaju pokazati efikasnost?

Uz pomoć i potporu Europske Komisije.

CROATIAN GUARDIANS OF EVIL

No doubt. The European Commission has the best intentions. The Commission wants Croatia at least closer to, if not bring it to the level of modern civilization achievements. Those at which, it can be said, the West has always been proud of. Only then admit to Croatia to the membership.

Patiently, with no desire to hurt and insult, the European Commission is negotiating with the Republic of Croatia on its accession to the European Union. Knowing that the Croats belongs in it, and so that knows the Croats. Unfortunately, only from the second hand.

That bothers.

Therefore, the Croats are so suspicious about entry into the European Union. They do not

know what is really "behind the mountains". Because, so many times in their history, Croats were deceived. Fooled. With terrible consequences, which often meant a threat for their survival.

Negotiations are progressing. Lasting. For years. Opening and closing chapters for accession. One after the other. So it is arrived to the twenty-third: Chapter 23 - Judiciary.

European Commission, at least as it can be managed to find out "between the lines" wants and expects the effective administration of justice. And rightfully so.

Technically speaking.

Only technically. Robotized. Not the content.

At the times of the Soviet Union. In the era of Stalin and Lenin the time Siberia was full of camps. Camps for the political opponents. Innocent or guilty. They were all in there, in the "gulag", through the justice way. The courts were reliable and worked efficiently. Based on the indictment prepared-judgments, which should only be signed. Sometimes not even that. As a rule, without evidence. Execution of sentence was not behind. Time of day was not a limiting factor. Midnight. Four o'clock in the morning. Never was late.

Before the eyes of the West.

Then the Soviet Union. Today, the Republic of Croatia. Efficiency, effectiveness, efficiency.

However, what about the people? The Human Rights and Fundamental Freedoms.

There is no longer a secret. Formally, all that was confirmed by prof. dr. Šime Đodan, top HDZ party ruler, and a senior official of Croatia. He said: "We only lifted our hands. The secret committee was deciding about everything."

Which secret committee Mr. professor?

"Dr. Franjo Tuđman, Ivica Račan, Josip Manolić, Josip Boljkovac, Dr. Dušan Bilandžić."

Thank you Mr. professor. We think the same. We know!

I'm reading these days ("Witnesses claim: Boljkovac was personally killing", www.vecernji.hr – July, 13 2010):

"A group of witnesses who spoke about the liquidation of Valentin Banovac and Slavko Volović agreed in turn that they have surrendered to Boljkovac, and then he had killed them on the fraud. On the contrary, to the Banovac he was 'personally spilled his brains with bursts of machine gun'. For the Court, so it seems, this event from October 1947 was crucial. ... He was hiding in Tončić village, at his mother's house, in specially designed shelter under the stairs, where nobody found him, up to 1947. Then, Boljkovac dashed in with seven other partisans and processed his mother and stepfather. He claimed that amnestying was declared, that Valentin was working for partisans before, that they need him and that is nothing going to happen to him... Boljkovac was repeatedly claiming that Valentin is very qualified man and that is nothing going to happen to him. After finishing meal, OZNA members were tied by wire Valentin and Slavko, and Valentin kissed his mother on the door and told her: 'This is my end.' Mother Eva, son Pavle and stepfather Mija Draganjac were standing on the door and from the distance of some 10 meters they heard gun shots and after that machine gun burst."

Josip Boljkovac

HRVATSKO KATOLIČKO DOBROTVORNO DRUŠTVO
 CROATIAN CATHOLIC WELFARE ASSOCIATION
 KROATISCHE KATHOLISCHE WOHLTÄTIGE VEREIN
 ASSOCIAZIONE UMANITARIA CATTOLICA CROATA
 ASSOCIATION HUMANITAIRE CATHOLIQUE CROATE

KLUB HRVATSKIH POVRATNIKA IZ ISELJENIŠTVA

khpi.zg@gmail.com

OBILJEŽAVANJE 38. OBLJETNICE AKCIJE FENIX 72

PROGRAM:

U subotu - 24. srpnja 2010. godine

- ◆ u 11.00 sati u zaseoku Leskuri u Ogorju Gornjem
  - komemorativni skup pored spomen obilježja poginulim pripadnicima Skupine Fenix 72 Iliji Glavašu, Filipu Bešliću, Stipi Ljubasu i Petru Bakuli
- ◆ u 12.00 sati sveta misa zadušnica u župnoj crkvi Sv. Jure Mučenika u Ogorju Gornjem
- ◆ u 17.00 sati sveta misa zadušnica u župnoj crkvi Sv. Luke Evandelistra u Trnbusima pokraj Blata na Cetini
- ◆ u 18.00 sati u zaseoku Tomići u Trnbusima
  - komemorativni skup pored spomen obilježja poginulim vodama Skupine Fenix 72 Ambrozu Andriću i Pavi Vegaru
- ◆ u sklopu komemoracija u Ogorju Gornjem i Trnbusima bit će predstavljena nova knjiga autora Bože Vukušića „Hrvatsko revolucionarno bratstvo – Rat prije rata“

Srdačno vas pozivamo!

Organizatori

HOĆE LI SE HRVATSKI NAROD ODRŽATI?

Mate Ćavar, Zagreb

Nakon tristo godina Kneževine i dvjesto godina Kraljevine Hrvatske, nastupa vrijeme unijaštva Hrvatske, čega se nismo mogli stoljećima osloboditi. Toliki tuđinci su nasrtali na Hrvate i Hrvatsku: Mađari, Austrijanci, Mlečani, Turci, a u najnovije vrijeme Srbi. Dobro zapisa Miroslav Krleža u svojim "Zastavama": "Svaki drugi narod davno bi bio nestao na ovim hrvatskim prostorima i u hrvatskim uvjetima."

Ne pamtimo to zbog osvete, nego zbog toga da nam se ne ponovi.

Nikada ne zaboravimo svekolike pokušaje mađarizacije Hrvata, sječe glava hrvatskim državnici-ma, banu Zrinskom i knezu Frankopan, koji su htjeli ujedinjenje takozvane saborske i islamizirane Hrvatske. Odsjekli im glave i potpuno uništili sve članove njihovih obitelji. Posjede su im naselili balkanskim Vlasima, koji su strašnim zločinima tjerali kmetske Hrvate s tih posjeda, koje su prisvajali i naseljavali bez ikakve naknade. I upravo od tih balkanskih došljaka, koji su se pretvorili u velikosrpske četnike, imamo tolika stradanja i krvoprolića, sve do najnovijih agresija.

Obrambenim ratom smo se uspjeti osloboditi njihove agresije i okupacije. Kada su vidjeli da smo postali dovoljno jaki s bljeskovitim olujnim pobje-

dama oni su se gospodski odvezli k svome izvoru na hrvatskim traktorima, teretnjacima i luksuznim kolima. I evo da bi se ponovno vraćali kao nekakva zaslužna gospoda u nove im stanove i kuće koje su najviše sami spaljivali.

Izdajničke vladajuće klike RH na sve načine ulagaju se novim "unijama" kojima je Slobodna Hrvatska kroz povijest bila trn u oku. Vladajućim strukturama je glavni cilj ulazak u EU za koju uzvikuju da nema cijene ulasku Hrvatske u tu uniju. Vladajući se odriču i hrvatskoga imena te se više i ne spominje Hrvate nego samo građane RH.

Nakon Obrambenog rata i smrti ratnog Vrhovnika i predsjednika dr. Franje Tuđmana, uz pomoć raznih "Montgomeryja" vlasti se dokapaju u RH oni koji se i ne osjećaju Hrvatima. Oni vladaju Hrvatskom samo rasprodajom svega što je značilo i znači opstojnost hrvatskoga naroda u svojoj domovini, kao i zaduživanjima, tako da su Hrvatsku opljačkali i pretvorili u kolonijalni patronat. Sve se samo udovoljava unijaškim ciljevima u kojima će ova lijepa zemlja Hrvatska ući na koljenima sa jugokomunističko četničkim spomencima kao i sa iskićenim odličjima onih koji su genocidom uništavali hrvatski narod tijekom Versailleske i Jaltske tvorevine.

Hoće li se Hrvati uopće uspjeti održati na ovim svojim prostorima, kako pišaše Miroslav Krleža?

ISTINA O BLEIBURGU (1. dio)

*Danijel Crljen –
Priredio Dragutin Šafarić,
Velenje, Slovenija*

Kad se je tokom Drugog svjetskog rata opća nepovoljna situacija odrazila i na hrvatskim bojištima iz područja koja su zauzeli partizani navirale su skupine prestravljenih izbjeglica koji su donosili apokaliptičke vijesti o zločinima koje su razulareno srbstvo i hladni teroristički boljševizam počinjali. Stanovništvo glavnog grada Zagreba se utrostručilo, a mnoge tisuće bjegunaca su neprestano navirale s istoka i juga tražeći spasa na slobodnom području Nezavisne Države Hrvatske, koja je sve više naličila na slavne i tragične "reliquiae reliquiarum olim incltyi regni Croatiae" (ostatke ostataka nekoć slavnog kraljevstva hrvatskog).

Poglavnik i Hrvatska državna vlada bili su svedeni na alternativu: boriti se do samouništenja ili se povlačiti na Zapad i predati sudbinu vojske i naroda u ruke demokratskih pobjednika.

Ključna ličnost oko koje su se kretali događaji zadnjih tjedna bio je zagrebački nadbiskup i hrvatski metropolita doktor Alojzije Stepinac. Poglavnik je uvidio da bez obzira na buduće odluke treba potražiti čovjeka ili postavu kojoj će predati vlast.

Prirodni latentni sukob između demokracije i boljševizma u ono doba hranio je iluziju o neizbježivom i okrutnom sudaru dvaju neprirodnih i uzajamno sumnjičavih saveznika. Za tu eventualnost morala je Nezavisna Država Hrvatska imati demokratskim velesilama prihvatljivu vladu.

Uloga zagrebačkog nadbiskupa imala je i povijesno-pravnih temelja iz vremena kad je zagrebački nadbiskup bio zamjenik bana i "locum tenens regni".

S Poglavnikovim odobrenjem povelj su prve razgovore s nadbiskupom hrvatski ministar vanjskih poslova doktor Mehmed Alajbegović i Ministar za oslobođene krajeve doktor Edo Bulat. Razgovarali su s njim u prvom redu o prijenosu vlasti. Nadbiskup Stepinac pristao je u vezi s time razgovarati s doktorom Mačekom kojemu je u

ime hrvatske vlade i svoje vlastito ponudio preuzimanje vlasti u Hrvatskoj smatrajući da je to put da se izbjegnu ili bar ublaže četničko-partizanska nasilja, a ujedno da se ispitaju makar i vrlo blijede mogućnosti promjene savezničke politike prema Jugoslaviji i priznanje Nezavisne Države Hrvatske pod demokratskom vladavinom. Budući da je doktor Maček odbio nadbiskupov prijedlog, **Stepinac je izrazio svoju sklonost da sam preuzme teški teret hrvatske države pred slomom.**

Potražio je i vlastitim putevima koji su, naravno, vodili u Rim, mogućnost spasavanja hrvatskog naroda od posljedica katastrofe, koja se je na njeega sve većom žestinom obarala.

Na drugom sastanku s Ministrom Bulatom nadbiskup je, vidljivo raspoložen, saobćio ovome da ima povoljne vijesti iz Vatikana: saveznički zapovjednik u Italiji engleski general Alexander obećao je primiti hrvatsku vojsku i građanske izbjeglice, te im pružiti zaštitu.

Nadbiskup je na temelju istih vijesti dobio čak utisak da ni sudbina same Hrvatske Države nije bila zapečaćena.

Događaji su međutim slijedili ubrzanim tempom.

I ako je u državnom vodstvu postojala tendencija da se nastavi borbom i da se ne napušta hrvatsko državno područje, prevladalo je konačno realistično stajalište onih, koji su smatrali konačno povlačenje i odlazak u emigraciju neizbježivim. Tko je mogao izbjeglicama koji su i krvlju poskropili sve prašne ceste i puteve od Kotora i Dubrovnika, od Mostara, Travnik, Sarajeva i Zemun, od Vukovara, Osijeka i Broda dokazati da njihovo mukotrpno traženje spasa za njih i njihovu djecu svršava u Zagrebu i da se tamo moraju izložiti sudbini kojoj su mjesecima uz nadčovječanske napore izmicali? I ako su romantični dilemtanti strategije htjeli vidjeti u junaštvu hrvatske vojske neprodornu branu svim neprijateljskim nasrtajima, drugačije su se osjećali naši topnici kad su tjeskobno konstatirali da njihovi protutankovski topovi ne mogu ni izravnim pogotkom probiti oklope novih tankova s kojima je neprijatelj na njih jurišao, da njihove strojnice ispaljuju zadnje rafale oskudne municije, da njihovi zrakoplovi ne mogu više uzlijetati, jer su bez goriva.

Bojazan da bi Zagreb mogao biti poprištem zadnjih nemoćnih borbi što bi neprijatelju dalo željenu priliku za krvoproliće, ponukalo je nadbiskupa Stepinca da pozove k sebi zapovjednika obrane Zagreba i **da od njega zatraži da se Zagreb ne brani u zadnjoj samoubilačkoj bitci.**

Budući da je to bilo u skladu i s posljednjim uputama vlade, Poglavnik je imenovao **Doktora Kumičića da organizira neku vrst narodne milicije i drži red u Zagrebu** poslije povlačenja zadnjih jedinica naše vojske. **Istovremeno je vlada naredila obće povlačenje vojske i građanskog mnoštva koje je mjesecima prije slijedilo vojne jedinice u tragičnom uzroku.**

Glavni obrisi poslijeratne Evrope bili su zacrtani na konferenciji Roosevelta, Staljina i Churchila u Yalti, gdje je Engleska bila tek najslabiji partner, prisiljena da bitne odluke prepusti Americi i Sovjetskom Savezu.

Poraz Nezavisne Države Hrvatske bio je konačno potvrđen sporazumom Tito-Šubašić, na temelju kojeg je ostvarena hibridna kraljevsko-komunistička jugoslavenska vlada sklopljena pod engleskim pokroviteljstvom i zaštitom. Gorka ironija sudbine je htjela da oba potpisnika jugoslavenskog sporazuma komunistički diktator Tito i hrvatski ban Šubašić budu hrvatskog porijekla.

Demokratski saveznici nisu priznali Nezavisnu Državu Hrvatsku, te se stoga nisu na poseban

način bavili njezinom sudbinom. Ni jednoj zemlji, koja se je nalazila u taboru Osovine nije bila rezervirana druga sudbina osim bezuvjetne predaje i prihvaćanja pobjedničkog diktata. Volja hrvatskog naroda da bude svoj bila je nesumnjiva, ali nije u zaraćenom savezničkom taboru uzeta u obzir, jer Engleska nije vodila rat, da bi samu sebe demantirala likvidacijom Jugoslavije, u čijem je stvaranju sudjelovala i čija je obnova predstavljala jedan od engleskih ratnih ciljeva. Lakoumna je i prepotentna tvrdnja, koja se je među Hrvatima onog vremena znala čuti da bi herojski naš otpor izazvao divljenje slobodnog svijeta i promjenu savezničkog stava prema Hrvatskoj. Svi su saveznički stavovi proizicali iz političkih ugovora Velike Trojice na koje nikako nije mogao djelovati neprijateljski otpor na jednom dijelu bojišta kako bi jedino mogla biti označena posljednja hrvatska bitka. Ratna sreća nije mijenjala savezničke političke odluke. Tako su na primjer oklopne jedinice američkog generala Pattona bile prisiljene napustiti neka područja osvojena u krvavim okršajima, jer su bile prešle demarkacionu liniju, do koje su Amerikanci smjeli napredovati prema sporazumu Roosevelta i Staljina. Na temelju istog sporazuma snage zapadnih saveznika bile su ustavljene u svom gotovo nesmetanom napredovanju prema Berlinu, jer je Staljinu bio prepušten privilegij, da njegove trupe osvoje glavni grad Njemačke.

prof. DANIJEL CRLJEN - ŽIVOTOPIS (1. dio)

Rođen je 20. srpnja 1914. u Šibeniku od oca Franje i majke Vice Crljen. Svršio je pet razreda pučke škole i osam godina klasične gimnazije u Šibeniku, gdje je maturirao s odličnim uspjehom. Na sveučilištu u Zagrebu završio četiri godine studija na filozofskom fakultetu i postao profesor francuskog i hrvatskog jezika. Služio je kao profesor na franjevačkoj gimnaziji u Varaždinu, biskupskoj gimnaziji u Splitu, te na državnim gimnazijama u Sinju, Gospiću i Derventi.

Na sveučilištu je aktivno sudjelovao u nacionalističkom i državo-vojnom ustaškom pokretu. U Derventi je otpušten iz državne službe brzojavom bana Šubašića. Tajnom odlukom Poglavnikovog zam-

jenika u domovini pukovnika Kvaternika imenovan je u organizacijsko vodstvo Ustaškog pokreta skupa s drugim ustaškim prvacima: Vokićem, Štitićem i Jerecom.

ban Ivan Šubašić

Nakon osnutka NDH upućen je kao prvi tajnik hrvatskog poslanstva u Bukurešt. Na povratku imenovan je pročelnikom za Odgoj i Promičbu u Glavnom Ustaškom Stanu, zadržavši tu funkciju do sloma NDH 1945. Potkraj 1945. promaknut je u čin djelatnog ustaškog pukovnika pa se je povlačio s vojskom i mnoštvom hrvatskog naroda u izbjeglištvo.

FAŠISTI

Diana Majhen, Zagreb

Pokušavam si već dulje vrijeme objasniti fenomen ljudi koji sa čežnjom i ljubavlju zazivaju vremena ex Jugoslavije i žale za Titom. Vjerujem da je većina vas kad-tad čula razgovor tipa: „Samo da je Tito živ, bilo bi nam svima daleko bolje“ ili bar neku varijantu istog.

Kakvi su to ljudi, u stvari?

Nije neobično to što Tita zazivaju oni koji su Domovinskim ratom i neovisnošću Hrvatske ostali bez jedine domovine koju su htjeli, Jugoslavije. Tu je zemlju stvorio i desetljećima nasilno održavao zločinac koji prema broju pobijenih ljudi, prema nekim istraživanjima, spada u deset najmasovnijih ubojica na svijetu. Njihov voljeni Josip Broz Tito. Moguće vjeruju, kada bi se Tito ponovno ukazao, ponovno bi funkcionirala i ta njihova država.

Problem tih ljudi je taj što nikada Hrvatsku nisu prihvatili kao svoju državu, bez obzira na to koliko godina u njoj živjeli. Hrvatska je za njih nešto što se nikada nije smjelo dogoditi, jer ona nije njihova, a svoju su zemlju izgubili. Pa te izgubljene duše nikako da se pomire s tim da Jugoslavije više nikada neće biti, a ukoliko ne prihvate Hrvatsku kao svoju zemlju, drugu nikada neće imati.

S druge strane, ima i onih koji spominju prošla vremena u kontekstu prava radnika, osiguranih radnih mjesta, te općeg blagostanja. Vremena, u kojima je parola „Ne mogu me toliko malo platiti, koliko malo mogu raditi“ bila Sveto pismo svakog drugog radnika, a visoke su se funkcije dodjeljivale prema zaslugama u ratu i pozicijama u Komunističkoj partiji, nezvezano na to zna li se osoba kojoj su dodijeljene potpisati ili će umjesto potpisa nacrtati križić.

Što je netko, tko je i mrvicu htio razmišljati, mogao očekivati? Da će takvo stanje trajati u nedogled?

Prva bih se složila s time da danas radnici nemaju skoro pa nikakva prava. Iz jedne se krajnosti otišlo u drugu i to svakako nije u redu i to se svakako treba ispravljati, kako god se može.

Ali se neke stvari moraju prihvatiti onakve kakve jesu, a to je da se danas mora raditi. Da danas više ne postoji CK ni SKJ, te da nikakve članske iskaznice istih nikome ne osiguravaju dobar posao neovisno o znanju i zalaganju.

No, vratimo se na ljude.

Danas više nije tajna na koji se način održavalo bratstvo i jedinstvo u ex Jugoslaviji. Zna se za Goli otok, Gradišku, Lepoglavu i ostale kazamate u kojima su u neljudskim uvjetima robijali svi oni koji nisu mislili isto što i Partija, ili su se slučajno zamjerili nekom visokom partijskom funkcioneru. Zna se da je UDBA ubijala ne samo u toj Jugoslaviji, nego i daleko van njenih granica, u stranim zemljama, one kojima je potpisana komunistička smrtna presuda, čak i bez namještenih komunističkih suđenja. Zna se za Bleiburg i Križne puteve, zna se za stotine i stotine jama u kojima su pokopani ljudi bez ikakvih suđenja, te zaliveni vapnom, kako bi tajne što duže ostale tajne. Zna se za puno toga. A ništa od toga ne bi moglo proći bez odluke i blagoslova onoga tko je tim zločincima upravljao, Josipa Broza Tita.

Pa ako se ljudi koji danas plaću za Titom mogu pravdati na način kako nisu znali što se događalo u ex Jugoslaviji, danas im takvo opravdanje više ne može proći.

A oni i dalje zazivaju Tita. I dalje ga štuju, klanjaju mu se i zahvaljujući dobrim, starim komunističkim vezama, kao i činjenici da su u Hrvatskoj u ogromnom broju na vlasti baš bivši komunisti, još uvijek njegovo ime nose trgovi i ulice širom Hrvatske. Te iste Hrvatske, za čiju se samo pomisao kao na slobodnu državu plaćalo glavom ili dugogodišnjom robijom.

Tim ljudima ništa od toga što se događalo nije bitno. Njih ni najmanje ne dira činjenica da je ogroman broj njihovih sunarodnjaka pogubljen ili zatvoren. Jer, njima je bilo dobro. I to je jedino što za njih ima neko značenje.

I u ime tog, njihovog dobra, isti čas bi pristali da se sve vrati na staro.

Neka se ubija, neka se zatvara, neka ljudi žive u strahu. Samo da im se vrata vremena kada su oni bili nedodirljivi, kada im je mala crvena knjižica obećavala mir i sigurnost i lagodan život.

Postoje li veći fašisti od tih ljudi?

TABLE 1.4
This Century's Bloodiest Dictators

DICTATOR	IDEOLOGY	REGIME	YEARS	MURDERED (000) [1]
Joseph Stalin	Communist	USSR	1929-53	42,672 [2]
Mao Tse-tung	Communist	China	1923-76	37,828 [3]
Adolf Hitler	Fascist	Germany	1933-45	20,946
Chiang Kai-shek	Militarist/Fascist	China	1921-48	10,214 [4]
Vladimir Ilich Lenin	Communist	USSR	1917-24	4,017 [5]
Tojo Hideki	Militarist/Fascist	Japan	1941-45	3,990 [6]
Pol Pot	Communist	Cambodia	1968-87	2,397 [3]
Yahya Khan	Militarist	Pakistan	1971	1,500
Josip Broz Tito	Communist	Yugoslavia	1941-87	1,172 [3]

VESNA PUSIĆ KAO DRUG TITO

Žarko Marić, prof. - Zagreb

Jadni smo mi kada nam protuhrvatsko-anacionalna E-unijka Vesna Pusić spašava cjelovitost Hrvatske, presjecajući Pupovčev prijedlog o Srpskoj autonomiji u Baranji. Ne čini ona to zbog Hrvatske, niti ona zna za Hrvatsku, nego ona to čini zbog zanesenosti idejom EU.

"Dok se Europa ujedinjuje, tamo neki bi se dijelili i stvarali federalne jedinice. E to zbog cjelovitosti EU nećemo dozvoliti."

Ovaj njen potez možemo slobodno usporediti s Titovim potezom 1967. povodom prijedloga Rade Bulata za srpskom autonomijom u SR Hrvatskoj. "Udarite tog Bulata po gubici, jer ako to krene što će onda biti s Jugoslavijom." On je tako reagirao zbog svoje Jugoslavije, a ne zbog Hrvatske do koje mu je bilo stalo koliko i do lanjskog snijega. Bulata su od kazne i smjene spasili Tripalo i Savka (Janko Bobetko, Hrvatski Domobran, travanj 2004.), a Pupovca kao svoga koalicijskog partnera spašavaju Tripalovci u HDZ-u.

Tripalo je vjerojatno razmišljao ovako: Srbima u Hrvatskoj autonomija, a Hrvatima u poštenoj

Žarko Marić, prof.

Jugoslaviji autonomna Hrvatska, s njim na čelu.

O nečem najprirodnijem, o svojoj samostalnoj, slobodnoj i suverenoj Hrvatskoj državi, koja nam je vječiti predmet, najbolje znaju učenici, sljedbenici i poznavatelji Oca Domovine dr. Ante Starčevića, a sve ostalo su jugoslaveni, europejci i podvucitelji pod tuđe kišobrane, da ne kažemo repove.

Na račun sebe i svoje Domovine spremni su, što nema nigdje na svijetu, na račun tuđe dijaspore, određi se i polovice svoga suvereniteta, što u konačnici znači, odreći se i samoga sebe. Dok su danas mnogi

zaneseni idejom nenarodne EU koja je "vrhunac naše narodne slobode" (Šeks), usporedimo ju s idejom slavenskog ujedinjenja koja je kulminirala 1918. i koja je za tadašnje hrvatske Šekse, također, značila vrhunac narodne slobode, satkane u stihovima:

**Što će nama naši domobrani,
puno bolji srpski su žandari.
Oni znaju dobro struku svoju,
živjet ćemo ko bubreg u loju.**

"Zastupnici ebli pamet svoju" - dodala je pjesnikinja tetka Kata svoj stih 70 godina poslije.

ŠUMSKO ZEMLJIŠTE

mr. sc. Miljenko Marić, Zadar

Nakon što su inozemni instituti zbog svojih strateških interesa preko bankarskog sustava, a naročito preko Hypo-Alpe-Adria Bank-e u Zadarskoj županiji preuzeli sva bivša društvena poduzeća, hotele, marine, izvore vode, poljoprivredna zemljišta i dr. Imamo to što imamo. Ne samo da su postali većinski vlasnici navedenih nekretnina, već su ugasili sva proizvodna poduzeća, te ne otvorivši niti jedno radno mjesto u proizvodnji, što će u budućnosti imati nesagledive posljedice za hrvatsko gospodarstvo. Navedenu banku u Zadar dovele su osobe sklone organiziranom kri-

minalu s ciljem da preuzmu i unište hrvatsko gospodarstvo, što su i učinili.

Svima u Zadru je poznato da je bivši gradonačelnik Božidar Kalmeta nagradio Hypo-Alpe-Adria Bank-u za učinjeno tako što je omogućio da svi zaposlenici Grada Zadra primaju plaće preko nje, te da se i druga financijska poslovanja obavljaju preko ove banke. Navedeni plan kupnje nekretnina preko Hypo-Alpe-Adria Bank-e osmislili su esulsko iredentističke udruge iz Republike Italije, a sve s ciljem da pomoću nekretnina povrate nekadašnji "izgubljeni teritorij Zadra". Iz toga razloga su i uključili osobe sklone raznim oblicima organiziranog kriminala da lakše preko aus-

trijetskog naziva banke postanu vlasnici najkvalitetnijih i najvrjednijih nekretnina u Zadru.

Građani grada Zadra sve se više obraćaju Stranci hrvatskog zajedništva te izjavljuju da inozemni instituti na zadarskom području po istoj šablوني preuzimaju i hrvatsko šumsko zemljište uz more preko osoba sklonih raznim oblicima organiziranog kriminala, a koje im omogućuju pojedine kadrovirane osobe sa zadarskog područja u Hrvatskim šumama.

Stranka hrvatskog zajedništva raspolaže s dokumentacijom koja pokazuje da je poduzeće Hrvatske šume d.o.o. Zagreb, Uprava šuma podružnica Split, Šumarija Zadar, dalo u zakup atraktivno šumsko zemljište (k.č. 130/18 k.o. Diklo) uz more

na području gradskog naselja Diklo – Kožino kod Zadra u površini od 94.381 m² (devedeset četiri tisuće tristo osamdeset jedan metar kvadratni), osobama sklonim organiziranom kriminalu. Ne samo što je navedeno šumsko zemljište dano u zakup gore navedenim osobama, nego ono nije također privedeno namjeni, kako je predviđeno ugovorom o zakupu.

Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, koje obavlja upravni nadzor te Šumarska inspekcija i Državni inspektorat, koji obavljaju inspekcijski nadzor nisu opravdali svoju zakonsku funkciju zbog nezakonitih radnji oko davanja u zakup i namjene šumskog zemljišta na k.č. 130/18 k.o. Diklo kod Zadra.

U ČEMU SU ZABLUDE HRVATSKOG DEFETIZMA I BEZNAĐA I KAKO IH ODBACITI, KAKO BI IZAŠLI IZ OVE VEĆ TRAJNE KRIZE?

Josip Kokić, Zagreb

Dok smo još prije više godine i vjerovali u postojanje demokracije, danas više o tome kod mislećih ljudi nema dvojbe. Demokracija više ne stane u državi Hrvatskoj, a i u većini čovječanstva. Vlasti su posve zlorabile izbore i nimalo ne poštuju volju birača, pa samim time i izbori gube svaki smisao, a pogotovo jer u njima ne postoji nikakva kontrola od strane građana - domoljuba. U strukture vlasti praktički na više razine nitko ne može ući tko nije po njihovim anacionalno-liberalnim mjerilima. I one na nižim razinama vlasti koji su u biti dobri, pretvaraju ih u robote ucjenjujući ih egzistencijom, a ta ucjena je vrlo učinkovita. Zakoni se donose bez sudjelovanja onih na koje se odnose u svim segmentima društva, pa takvi zakoni u praksi i nemaju odjeka, a ljude frustriraju do krajnjih granica. Sve nas to skupa vodi iz dan u dan u sve dublju krizu, moralnu, gospodarsku i psihološku. Djeca u tim obiteljima sve to itekako osjećaju i duboko proživljavaju, jer više nema ni osmjeha ni komunikacije u obitelji u ono malo preostalog vremena nakon radnog i sumornog dana.

Zar se je tada čuditi rastavama, sukobima, delikvenciji i nasilju bilo u obitelji, na ulici ili sportskim terenima što svakodnevno gledamo, pa i ovo najnovije na igralištu Dinama. Ulazak

policije na igralište nije slučajna i to je netko planirao, kao što je planirana i njihova struktura za pojedina djelovanja. Osobno sam ih iskusio 2001. godine u vrijeme vladavine SDP-a. Od tada se ništa nije promijenilo, a SDP je pokazao i dokazao svu trulost njihove biti, čast dobrim pojedincima.

Svu braniteljsku strukturu su odstranili iz redova policije a popunjavali je onima po njihovoj mjeri, naciji, vjeri i ideologiji. Prije koji mjesec kad je Hrvatski uljudbeni pokret ispred sjedišta SDP-a održao svoje okupljanje i govorio o žrtvama Križnog puta, mladi SDP-a su se cijelo vrijeme ismijavali i raspalili zvučnike na sav glas, dok ih ipak policija nije posve utišala, jer je sve bilo legalno i civilizirano. Ta stranka gori i izgara od nestrpljenja da se dočepa vlasti. Ostale brojne negativnosti da i ne spominjem jer ih dobro znam i poznajem.

Nažalost ni HDZ nije daleko od toga a pogotovo otkad je zbog manjka ženske kvote u vlasti nametnuta gđa. Jadranka Kosor, pa i ovaj žalosni događaj na igralištu Dinama ide najviše na njevu dušu. Ovim putem se građani ozbiljno zastrašuju za bilo koja buduća događanja, ne samo na stadionima već diljem građanskog društva. Zbog svega ovog iznesenog već duži niz godina zagovarao opći neizlazak na izbore, jer oni to nisu zbog čvrste sprege vlasti (bilo koje) i medija, a naža-

lost i visokopozicioniranih farizeja u Crkvi u Hrvata. Kao posljedica toga građani pojedinci i skupine prihvaćaju tezu kao svoju, što mi kao pojedinci ili ja kao pojedinac možemo uopće promijeniti pored svakodnevnih borbe za preživljavanje.

Teza ide dalje pa je uvriježeno, što mi kao mali narod možemo pored i protiv velikih i moćnih, jer oni ionako sve odlučuju umjesto nas uz pomoć domaćih slugu i izdajica naroda i države. S obzirom da je to zahvatilo znatan dio naroda, time se naš put u propast ubrzava i ostaje pitanje:

Što nam je činiti?

Prvi korak je, ja kao osoba i pojedinac nisam nećmoćan ako na svojoj razini činim hrabro i odlučno bez straha i uz rizik u cilju eliminacije brojnih nepravdi u društvu i državi. Dovoljno je samo malo, mic po mic. Hrvati jesu mali narod ali po mnogome smo i veliki i nadasve hrabri što smo i dokazali u brojnim povijesnim okolnostima, a posebice u Domovinskom ratu i stvaranjem države, pa smo na temelju toga i opstali cijelu dugu i mukotrpnu povijest. Zar nisu procjene tzv. JNA i moćnog srpskog agresora bile kako ćemo pasti u nekoliko tjedana, a dogodili se je suprotno na čelu sa predsjednikom Tuđmanom i hrabrim narodom uključujući i većinu našeg unutarnjeg neprijatelja iz brojnih službi, koji su od straha i dali svoj doprinos, a neki i vrlo iskreno, da bi se ovi neiskreni nakon pobjede i potrebnog pomirenja opet stavili zdušno u službu rastakanja Hrvatske.

To se čini sve žešće i žešće svakog dana a posebice u vrhovima vlasti, čast dobrim ali nažalost

šutljivim pojedincima. Ako se ovako postavimo razumno i promišljeno, tada možemo puno postići i ovdje i sada zapriječiti ulazak u ovu krajnju trulu integraciju EU a u balkansku zauvijek i nikada, kako i stoji u Ustavu, koje žele mijenjati bez naroda. Crkvi u Hrvata po svojim farizejima najviše zamjeram i bit će to njihov nepopravljivi ISTOČNI GRIJEH što podupiru aktualnu vlast na čelu sa Jadrankom Kosor i inima.

Opet ću ponoviti, do istinskih promjena može doći **samo općim javnim upornim i dugim prosvjedima**, sa svijećom u ruci i krunicom oko vrata uz napomenu da će nakon toga zaživjeti oprost, pomirenje i suživot sa svima građanima koji su nanosili brojna zla uz uvjet izlaska istine na vidjelo dana i povrat ugrabljenog mimo zakona i morala. Istovremeno im omogućiti život dostojan čovjeka i njihovih obitelji, ali iz javnog života moraju izaći. Tu opciju zagovaram više od 15 godina i to je po meni jedini pravi izlaz, utemeljen na kršćanskim načelima. Sve drugo vodi u kaos i nasilje kojem neće biti kraja.

Čovjek može mrziti iz dna duše nedjelo ali ne i čovjeka. Mesić koji obilato živi na račun svih građana opet promovira OSVETU i izruguje se svim žrtvama, a posve nevinih je itekako mnogo. Na njega bi se mogle primijeniti riječi Vlade Gotovca izgovorene 1991 god. generalima JNA ispred komande V. vojne oblasti u Zagrebu, a taj govor je bio i ostao povijesni. Da stvar bude jasnija, žalosnija i smješnija, Mesić Gotovca naziva svojim prijateljem.

Dragi domoljubi iskoristimo vrijeme koje je pred nama, jer ono jest sudbonosno za opstanak nacije i države a vjere ponajviše.

BRUNO I MI (2. dio)

**Tri emigracije – Smrt – Postuma
Govor koji je trebao biti održan
u Makarskoj na dne 29. svibnja 2010.**

Mladen Schwartz, Zagreb

Raspoloženje, osobito u masama mladeži, bilo je militantno i revolucionarno, radikalno i „ekstremno“. I za razliku od demokratiziranih staroustaša, dobrim dijelom u tuđinskoj službi, novi su emigranti, izbjegli iz tiranske jugovine, donijeli sobom žestoke strasti potrebne da bi se

dotukla mrcina, a ujedno, neopterećeni demokratskim odgojem, baštinili od izvornog komunizma upravo ono najzdravije i najvažnije za uspješnu borbu protiv tvorevine, dakako s obratnim predznakom: revolucionarni duh stege, hijerarhije i žrtve, kakav ne stanuje u parlamentima te inim brbljaonicama. Ovakvo Vijeće nije uspjelo preživjeti. Zato su ga bušićanci ubrzo demonstrativno i napustili. Koliko god su imali pravo u prosudbama svojih minimalističkih protivnika, držao sam da ipak nije trebalo izlaziti iz organizacije, nego i u njezinim okvirima nastojati djelova-

ti koliko je moguće. Nisu me poslušali, tim više što ja u to vrijeme nisam ni osobno uopće htio pristajati na organizacijski rad. Ali se zdravi duh proljećara, koji su ga zakratko osvojili, prenio u slijedeće oblike borbe.

Bruno se uto sjeća svojih hajdučkih korijena te objavljuje zbirku pučke poezije o svojem pretku „Ivanu Bušiću – Roši, hajdučkom harambaši“. Piše i studiju ključnu za ono što je tada nastajalo kao – smjelo bi se kazati – bušićanska ideologija: „Hrvatski ustaše i komunisti“, argumentirajući kako je i jedna komunistička struja u Hrvatskoj u vrijeme prve jugovine bila nacionalna. Slijede nove inicijative. Vjerujući da se židovske čimbenike u Americi može predobiti na hrvatsku stranu, Bruno Bušić 1977 dolazi na ideju osnutka „židovskog odbora za slobodnu Hrvatsku“. Valjalo je, naime, pokušati utjecati na židovske krugove u New Yorku, gdje se upravo sudilo našim zračnim gusarima, i gdje su, dobrim dijelom, kako je to već običaj u *Jew United States of America*, i sudci i tužitelji i branitelji bili židovi. Bruno se sjetio mene i navodnog – ili vjerojatnog – židovskoga podrijetla mojih roditelja, te me je stavio pred svršen čin da postanem predsjedateljem toga odbora. Ja sam se tako otputio u *Jew York*, gdje se sudilo našim junacima, i ostao sam tamo punih mjesec i pol dana agitirajući među židovima. Taj mi je boravak puno pomogao da upoznam tamošnje Hrvate i emigrantsku problematiku uopće, te da produbim svoja razmišljanja o hrvatskoj osloboditeljskoj strategiji i taktici, ali me je, zahvaljujući bahatim židovskim reakcijama na naše apele, jednom zauvijek učinio političkim antisemitom.

Ujedno je Bruno nastojao okupiti naše borbene momke u Njemačkoj te ih početi pripravljanje na djelatni osloboditeljski rat. Jednom zgodom, kada se uvježbavalo u njemačkom Schwarzwald, a na filmu je Bruno bio prepoznat kako stoji poluskriiven iza jednoga stabla, dobio je zabranu ulaska u Saveznu Republiku Njemačku. U porubnici još da spomenem kako je godine 1978 švedska TV donijela važnu emisiju pod naslovom „Hrvati – teroristi ili borci za slobodu“, koju je pripremio Bruno Bušić u suradnji s Nikolom Majstovićem i Bengtom Göransonom. U emisiji je, uz ostale, nastupio i Franjo Tuđman. Time se Brunu već suzio manevarski prostor i učinjen je ključni korak kako bi ga se satjeralo pred zid, gdje će ubrzo imati i mrijeti.

dr. Franjo Tuđman

Početak 1978 Bruno je, u suradnji i dogovoru sa suborcima Franjom Mikulićem, Zlatkom Markusom, Ivanom Cerovcem, Tomom Matasićem i drugima (i ja se nadoh u toj slavnoj družbici!), na sastanku u Straßburgu dogovorio pokretanje mjesečnika „Hrvatski list“, vjerujući s pravom kako nijedno od već postojećih, mnogobrojnih glasila hrvatske emigracije ne odgovara potrebama žurne i žestoke akcije. Prvi broj izišao je kolovoza iste godine u Mainzu: skroman, nespretan, donoseći za početak malo, ali uvjerljivo obećavajući sve. U prvim brojevima „Lista“, te na povijesnom zasjedanju bušićanaca u švedskom Lundu ljeta 1978, postavljeni su temelji Hrvatskomu Državotvornom Pokretu, koji je zaživio tek nakon što je Bruno već bio mrtav.

Smrt ga je zaplotnjački čekala u Parizu, premda je znao da su mu „za petama“, kako je u zadnjem odjeljku života govorio u brzoglas meni i drugim suborcima; prepoznavao je svoj usud i nije mu se mogao, a niti želio ukloniti. U mračnom dvorištu periferijske Rue de Belleville br. 57 pao je, 16. listopada 1978, pogođen zločinačkim jugoslovenskim nabojima, u punoj muževnoj snazi, brojnih neostvarenih djela, ali traga ostavljenoga za vječnost, mladi junak, jedan od najvećih što ih je izrodila mučenička povijest hrvatskoga osloboditeljstva.

Svojim kratkotrajnim djelovanjem u emigraciji Bruno Bušić posve je izmijenio njezino lice, izvukao ju iz učmalosti, pokrenuo nove, zdrave, borbene snage, osokolio ih na junačka djela. Brunin suborac Ante Primorac, u napisu nastalom na prvu obljetnicu Brunine smrti, ovako to formulira: „Kakve su se promjene dogodile u emigraciji Tvojim dolaskom? Sve je oživjelo; o Hrvatskoj se počelo govoriti konkretnim, živim, suvremenim i uvjerljivim jezikom, a ne davno već prožvakanim frazama, što je bio običaj do 1975. Ponos se probudio u hrvatskoj mladeži, počela je ona poduzimati ona velika djela, koja mijenjaju svijet, koja pozivaju na dostojanstvo i slobodu (...)“. [Ante Primorac, „Pismo prijatelja“, u: Ante Bruno Bušić, *Svjedok pomirbe* (Udruga hrvatskih branitelja i dragovoljaca domovinskog rata, Zagreb 1995), str. 95.]

Iz ovoga što iznijeh vide se već razgovjetno bitne točke naše suradnje, Brune Bušića i mene, dakle, Židovski odbor, Lundske vijećanje, Hrvatski list... O tomu potanko pišem u svojoj knjizi „Bruno Bušić, junak – prorok – mučenik“, koja, iz trivijalnih tehničkih razloga, nije mogla biti dovršena za ove dane, ali će mi biti drago pred vama ju predstaviti negdje najesen, kada se ponovno budemo vidjeli. U toj knjizi vraćam se na pojedinosti Brunina života i smrti, nastojim ga procijeniti kao osobu i kao nacionalnoga heroja, istražujem koliko li je u njemu desnog, a koliko lijevog, pitam se kako bi bio dočekan u Zagrebu da je doživio dospijeće na vlast svojega prijatelja Franje Tuđmana, napokon, iscrpno izlažem svoju suradnju s njim. Knjizi su pridodani i stanoviti dokumentarni dodaci, ali ne ću vam unaprijed odavati njihovu sadržinu, da vam ne bi bilo nezanimljivo uzeti knjigu u ruke kada se, gotova, bude pojavila među vama.

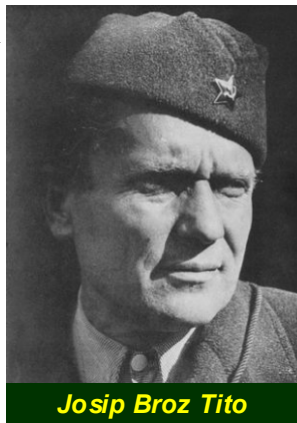
A kada je Bruno Bušić umro pokošen jugoslavenkim nabojevima, intenzivno se je dalo osjetiti kako je to sveta smrt. I samoga me se osobito duboko i snažno dojmilo kada sam ga vidio tamo u Parizu, na odru, prije samoga obreda sprovoda i pokopa, kako leži s bolnom grimasom na mrtvom licu, dok smo, prolazeći šutke i s najdubljim pijetom, kakav ne pripada svakom umrlom, odavali posljednju počast heroju. Svaka je smrt sveta već kao misterij, kao nedokučivo otajstvo, ali ovdje se dogodila osobita, velika smrt. Bruno je pao kao junak i mučenik, srodno onim starim kršćanima, koji su već kao mučenici (*μαρτυροι*, martiri, „svjedoci“) postajali svetima. Bruno je pao za Dom, u dvojakom smislu, u smislu *uzroka* i *cilja*: pao je zato jer se borio za Dom, pa je imao snositi posljednicu, ali napose i navlastito zato da bi Dom opstao, da bi cvao slobodan, da bi se proširio, da bi ojačao, da bi se proslavio. Pod cijenu da me se optuži (neopravdano!) za stanovito pretjeravanje, želim dakle ustvrditi kako je Bušićeva smrt bila velika, i u tom pogledu usporediva sa smrću Zrinskog – Frankapana u Wiener Neustadtu, te Stjepana Radića u beogradskoj skupštini. Ali je Radić, za razliku od Bušića, ustrajno koketirao s neakvim jugoslavijama, a Petar Zrinski i šurjak mu Fran Krsto Frankapan pobunili su se protiv Beča radi staliških probitaka hrvatskoga plemstva (dabome, u tadašnjoj konstelaciji, političkoga naroda). Ni Radić niti dvojica plemenitaša ni-

su imali na umu oružani narodni otpor, prevrat, ustanak, revoluciju. Tako da je Brunina smrt, smrt borca, ratnika, odlučnoga za općenarodnu stvar progovoriti jezikom neprijatelja, jezikom koji ovaj jedini razumije, zapravo bila replika smrti Eugena Kvaternika Rakovičkoga.

Bruno Bušić tek je bio zašao u četrdesetu godinu života, umro je deset dana nakon rođendana, s 39 godina, poput skladatelja Frédéric Chopina, s kojim je neko vrijeme dijelio pariško groblje. Ne spominjem to zbog možebitnog Brunina odnošaja spram glazbe, nego kao usputnu podudarnost s čovjekom koji je, baš kao i Bruno, bio veliki domoljub, noseći u srcu svoj poljski narod u pariškom egzilu. I Bruno je, u politici, kao onaj u glazbi, bio nacional-romantik. Pao je za Dom i ugrađen je u vječnu hrvatsku povijesnicu kao plemenita žrtva.

Kada se, međutim, to dogodilo, smjesta je u hrvatskoj emigraciji započelo mozganje na temu: zašto je Bruno ubijen. Je li zato jer je pisao kritično o jugovini? Jer je okupljao mlade i zdrave snage? Jer je povezivao Domovinu s iseljenom Hrvatskom? Jer je polučio jedinstvo svega što je uistinu hrvatski disalo? Jer je pozivao na razvoj vlastitih snaga? Jer je organizirao nezakonite pothvate? Jer je planirao oružani otpor? Jer je odvrćao naivce da se priklone jednoj od strana tadašnjega podijeljenoga svijeta, koje su jednako podupirale nenarodnu, protuhrvatsku jugovinu? Jer je tražio prave saveznike u svijetu? Ili jer je, naprosto, bio karizmatički vođa, beskompromisni idealist i nepotkupljivi borac za Naciju i Državu?

I začas su se, kao da se odmah zaželjelo prkositi mrtvom junaku što je zazivao jedinstvo, i oko te teme stvorile dvije stranke: jedna je tvrdila kako Jugoslavija nije mogla podnijeti Brunino ras-krinkavajuće pisanje (jasno, ta je škola potekla iz redova emigrantskih minimalista, protivnika djelatne borbe!), a druga, da se ne ubija spisatelj, nego zagovaratelja i uporabitelja žešćih metoda. Ovako su zaključivali Brunini bliski suradnici, koji su dakako cijenili njegov spisateljsko-promičbeni rad, ali su ga slušali i učili se i na njegovim podukama kako ne će biti slobode za narod Hrvata bez prolijevanja krvi. I tada sam bio mišljenja, a danas, temeljem protekle povijesti te nagomilanoga iskustva, mogu podkrijepiti to uvjerenje: Bruno je stradao jer je bio svestrani, cjelovit protivnik ogavne tvorevine, te borac za hr-

Josip Broz Tito

vatsku slobodu svim sredstvima, onako kako sam to sâm znao formulirati pozivom da se u našoj akciji koriste sva sredstva: i molitva i atentati, i letak i metak...

Nalog i odobrenje za likvidaciju Brune Bušića izdao je

Luka Bebić

takozvani „savjet za zaštitu ustavnog poretka predsjedništva SFRJ“, pri čemu je, naravno, prvi čovjek toga predsjedništva, Broz-Tito, morao osobno dati odlučni poticaj. Dalje se zapovijed pomicala po ljestvici naniže, do ministra policije Franje Herljevića, i, još niže, do djelatnikâ jugomupa Stanka Čolaka te Miće Marčete, pa, na dnu, do samoga izvršitelja, zaplotnjačkog ubojice. Koncem rujna 1978 Bruno je bio u Parizu eda bi pripremio Sabor Hrvatskoga narodnog vijeća, koji se imao održati u Amsterdamu 20. i 21. toga mjeseca. Nije dočekao sabora, ubijen je hajdučki junak ulazeći u kuću svojega „jataka“ Petra Brnadića, 16. listopada, na dan izbora novoga pape Ivana Pavla II, nešto poslije 23 sata.

U vrijeme Brunina umorstva u Parizu se okupljala čudna jugoudbaška družba. Bili su tu udbaški bojovnik, Srbin Blagoje Zelić, načelnik riječke Udbe (SDB) Jerko Dragin, pa operativac SDB-a iz Zagreba Maks Manfreda, pa stanoviti Paško Repušić, kao i, prema nizu vrela, opskurni sumnjivac Vice Vukojević. Bušića je valjalo uhoditi, te o njegovu gibanju izvješćivati gazde Čolaka i Marčetu, koji su se, međutim, po svemu sudeći, tada također „zatekli“ u Parizu. Očito su barem neki od navedenih ovdje uistinu bili sa zadaćom da pripreme likvidaciju. Mnogo je riječi i papira potrošeno i na uobičajena emigrantska i uopće hrvatska nagađanja vezana za neke osobe s kojima je Bruno Bušić u zadnjem razdoblju života, navlastito zadnjih dana, suobraćao; navode se, uz ostala (ovdje abecednim redoslijedom), i imena Natalie Adnet, Neven Baričević, Petar Brnadić, Slavko Buljat, Tvrtko Butković, Marinko Frka Petešić, Ante Kovač, Ivo Paparella, Stojan Rašić, Miljenko Šimičević Slave... Ni za kojega od ovih nije sa sigurnošću ustvrđeno – unatoč nekim, ionako dvojbenim udbaškim izjavama, iznuđenima pod pritiskom ili danima radi zataškavanja stvarnoga stanja – da imaju ikakve uloge u pripravama te izvedbi umorstva Brune Bušića.

Glede pak osobe samoga egzekutora, o tome su se u zadnjim desetljećima artikulirale dvije hipoteze. Po jednoj, koju svim sredstvima zagovara i promiče Bože Vukušić, ubojica se zove Vinko Sindičić. Pristaše druge hipoteze uvjereni su kako je na Brunu pucala stanovita protuha imenom Jozo Miloš, kojemu je pomagao (izvijestivši ga podrobno i potanko o Bruninu gibanju) Pero Gudelj. Neko vrijeme u novoj Hrvatskoj, nakon 1990, možda je i taj i takav Gudelj nekomu ipak bio sumnjiv. Nama jest, odmah nakon atentata na Bušića pobjegao je u jugu. Neki naši ljudi (Milan Buškain...) nazivali su ga tamo, a on se samo prenemagao i lagao. No koncem 1991 on je otet, skupa s notornim udbašem, Srbinom Blagojem Zelićem. Organizirao je tu otmicu kontroverzni i višestruko sumnjivi Bože Vukušić, kojega je, po nekim inače vjerodostojnim izvorima, s doživotne robije zbog umorstva u Njemačkoj, već nakon nešto više od sedam godina, izvukao – Slavko Goldstein. Hrvatski su dečki obojicu ispitivali o okolnostima Brunine smrti i kada su ih „ispitali“, umjesto da ih, sigurno upletene, dostojno kazne, nakon četrdesetak dana oni su ih – velikodušno pustili na slobodu! Ali problem je s nama Hrvatima u tomu da ćemo, ako baš nismo usred rata, prije dići ruku i na sebe ili na nekakvoga nedužnog cigana koji prodaje sagove – to se dogodilo našem Iki Livajiću! – negoli pošteno i časno smaknuti neprijatelja. Zelić (koji je, tijekom preslušavanja, krivnju prebacivao na Stanka Čolaka, ali sebe time nije uspio opravdati) poslije je umro, dočim Gudelj (udbaško kodno ime: „Florijan“) i nadalje životari u Splitu, u nekoj *oficiruši*, a nečista mu je savjest možda ipak za sada najgora kazna. Otmičarima je, međutim, očito bio cilj ekskulpirati prave ubojice i odhiniti kako su i ovi oteti potvrdili njihovu verziju da je Brunu ubio Sindičić. Sam Gudelj, u razgovoru s „Nedjeljnom Dalmacijom“ od 23. siječnja 1993, priglupo svraćajući pozornost sa svojega i Miloševog udjela u zločinu, relativizirajući izvalio je kako su Brunu mogli ubiti i on, Miloš, Arkan, Zelić, ili – Mladen Schwartz. „Mogli“ su, kako ne, „mogao“ je i Franjo Tuđman i Stipe Mesić, „mogli“ su i Jehovini svjedoci, vegetarijanci i marsijanci.

Miloš je jedno vrijeme bio pripadnik francuske *Legije stranaca*, a potom vagabund, besposličar i parazit. Trebao je obaviti važan posao, na čemu je zakazao i dopao zatvora i on i njegovi suradnici u tom pothvatu.

A drugi „osumnjičenik“, Vinko Sindičić, notorni

udbaš rodom s Krka (Stara Baška), konobar i gostioničar, nadareni naivni slikar, poliglot, beskrupulozni, šarmantni *hohštapler* i *blefer*, čovjek je koji se je bez problema, spretno znao „uvaliti“ naivnim, lakovjernim Hrvatima, među njima na žalost i velikanu dr. Branku Jeliću... Sindičić vjerojatno ima prste u njegovom umorstvu, očito je ubio i obitelj Ševo u Italiji, Josipa Senića u Heidelbergu, pucao je, po svemu sudeći, na Stanka Nižića u Zürichu, Nahidbega Kulenovića u Njemačkoj, Nikolu Štedula u Škotskoj, i tko zna što sve još – to nije sadašnja tema. Ali, Brunu Bušića, tvrdim to s priličnim uvjerenjem, ubio nije. Nekomu je naprosto bilo stalo da ga prikaže Bruninim ubojicom, pa da i njegova zbiljska umorstva, kao i zbiljski ubojice Brune Bušića, padnu u zaborav, što se je i dogodilo. A kakva se samo prašina digla oko njegova izručenja Hrvatskoj! Izaslanstvo hrvatskoga redarstva koje mu je otišlo u škotski zatvor vratilo se bez rezultata, jer da je dotičnik „bio agresivan“, pa dakle valjda u strahu nisu s njime mogli „pregovarati“ eda bi ga nagovorili da se dade izručiti Erhaziji! Još studenoga 1992 državno je odvjetništvo RH podnijelo kaznenu prijavu protiv Sindičića te predložilo pokretanje istražnoga postupka protiv njega; nakon puno okapanja i peripetija, izručen je novokomponiranoj hrvatskoj državi koncem 1998, nakon izdržane kazne u škotskom zatvoru zbog atentata na Štedula (s 15 godina kazna smanjena na 10). U svibnju 1999 podignuta je protiv njega optužnica, u studenom započela glavna rasprava pred zagrebačkim županijskim sudom, a 23. ožujka 2000 sudac Damir Kos (onaj isti koji je, nekoliko godina prije, oslobodio i Paragu i drugove) oslobađa Sindičića u nedostatku dokaza. I doista nema nikakvih dokaza!

Bruno Bušić, to je jedna od teza koju zastupam kroz svoju knjigu o njemu, u ovoj i ovakvoj današnjoj Erhaziji, takozvanoj „republici Hrvatskoj“ ne bi dobro prošao, a niti ona ne bi osobito prošla

Stjepan Mesić

prosudivana njegovim rigoroznim državotvorno-nacionalističkim mjerilima. Kao i mi, radikalni, ekstremni, hrvatski nacionalisti, ni Bruno ne bi šutke prešao preko ovoga što su nam servirali kao tobože samobitnu i navodno samosvojnu hrvatsku državu, dakle državu identiteta i suvereniteta, esencije i egzistencije. Ništa od toga! *Nemamo* Hrvatsku, i Bruno bi to vrlo brzo i nepogrešivo dijagnosticirao, ne bi tajio, ne bi uljepšavao. Ali bi, za razliku od naših današnjih dežurnih cmizdravaca, imao i spremnu alternativu za to posvemašnje i višeslojno zlo što nas je pogodilo.

Bruno Bušić, sa svojom statutom junaka i proroka i mučenika, ne bi se uklopio u ovu, duhovnu i moralnu puno više negoli tek materijalnu bijedu što nas je zapala. Jer, on je bio muž drugačijega kova. Sa svojim prijateljem Tuđmanom još je nekako i usporediv, iako nikada ne bi, poput Tuđmana, pristao da se, uz naklon, tuđina pita i tuđina pušta i tuđinu dopušta da odlučuje o stvarima hrvatskoga naroda i države. (Sjetimo se: Britanci, Amerikanci, nisu dali da se oslobode Banja Luka, Trebinje... A tko im je dao da ne daju?!) No, pomislimo na čas kako izgledaju, u međusobnom zrcalu, velikan Bušić i netko od banalnih tekućih izroda – veleizdajica, primjerice navlastito Mesić ili Josipović, Sanader ili Jaca Kumrovića. Milje, svjetovi, dijele čistu hrvatsku dušu, kakva je bio Bruno, od udbaškog lažljivca, lopuže i oportuniste Mesića, od ljigave neopartizanske nakaze Josipovića, od lopuže i lažljivca i renegata Sanadera, od opskurne koliko i beznačajne narcisoidne babetine iz kuće papučkoga četničkog vojvode Vlaisavljevića, teta-Jace Kusur. Bruno je bio čovjek ideja, ideala, uzvišenih vizija, čovjek snažne unutarne stege, državotvorne volje, nacionalističke strasti, pripravnosti na plemenitu žrtvu, na smrt za Dom! A oni, za što bi oni bili pripravnici mrijeti? Nizašto, a ionako im je blizu smrtna ura. Oni su kukavne kreature pokojne jugovine, nasljednici i sljedbenici protuhrvatskog zločina, ubogi, jeftini malograđanski konformisti kojima ništa nije sveto doli parazitsko vegetiranje, životarenje na grbači hrvatskoga naroda, uz nešto mizerne vlastite koristi koja traje samo tako dugo dok se ne završi onkraj brave. Ili, kada nadođu bolja, zdravija, muževnija vremena – dva metra ispod zemlje!

Ovo što se danas naziva Hrvatskom, to nije Brunina, to nije naša Hrvatska! Mi to nesretno čudo lažnoga imena ne priznajemo! Nemamo cjelovito tlo, nemamo čistu krv; jezik nam truju Srbi i En-

glezi, o povijesti sudi nam i presuđuje joj cionistički zlikovac, tuđin gazduje Hrvatskom. Umjesto Hrvatske, dobili smo abortirano čedo šumskog partizanskoga avno-zavnoha, ogavnu podgrišanu židovsko-pornografsku jugovinu, samo na manjem prostoru, Posthrvatsku i Antihrvatsku povampirenih neotitovaca i recikliranih komunjara, lezbača i židova, anarhista, vegetari-

Ivo Josipović

janaca i boraca za životinjska prava. Mi smo Hrvatsku zamišljali stubokom drugačijom, za nešto posve drugo smo se borili, eto, nismo uspjeli do sada i za sada, ali za to ćemo se drugo, uporabom svih legitimnih sredstava, svih snaga što nam stoji na raspolaganju, općom mobilizacijom svega dobrog i pravoga u hrvatskom narodu, u ovim našim danima još izboriti, tako nam Svevišnji Bog pomogao!

No, da bi se to zbililo, mora se podvući crta, mora se zavapiti da započne *Sve Novo*, mora se reći NE! podjelama u hrvatskom narodu, regionalnim i stranačkim i ideološkim, mora se prestati mjestimičnim, parcijalnim, kozmetičkim popravcima, s čepljenjem sedam rupa uz pomoć pet prstiju, s pretakanjem iz šupljega u prazno, napokon i navlastito – prestati s besmislenom praksom ritualnih periodičnih izbora među istim strankama, s

tom štetnom, pače smrtonosnom praksom koja samo daje vremena neprijatelju, mora se nesmišljeno otpuhati sve što neprijateljski diše, mora se okrenuti novi list, mora se prepustiti borbu za život i čast i dostojanstvo hrvatskoga naroda njegovim nepatvorenim državotvornim i nacionalističkim elitama, mora se s punim povjerenjem ovlast spasa uručiti u ruke odabranoga Vođe, mora se provesti nacionalna revolucija i zvesti nacionalna diktatura. Nakon pet ili deset godina neka bude referendum, neka bude plebiscita, neka narod procijeni je li mu sada bolje, ili mu je bilo bolje pod pokvarenim, gnjilim nenarodnim režimom kojekakvih jociju i jaca.

Stojimo pred sudbonosnom prekretnicom. Ili ćemo pristati na carski rez da se izrodi spas za narod Hrvata, ili ćemo pristati na nedostojnu kolektivnu propast. Zdrave snage moraju na okup, pod jedno zapovjedništvo! Najbolji među Hrvatima moraju se sabrati, udružiti svoje snage i učiniti ono što hrvatski narod u svojim nejasnim slutnjama od njih očekuje! Uzmimo vlast, spasimo hrvatski narod! Bruno Bušić iz svoje Valhalle s nebesa to od nas očekuje, od nas traži!

Dolje domaći veleizdajnički izrodi! Dolje nenarodna i protunarodna „europska unija“! Dolje američki judeomasonski imperijalizam!

Živio veliki hrvatski narod! Živila vječna ideja velike i jake, suverene i nezavisne, slobodne i neuništive Hrvatske Države!

Borba se nastavlja! Za Dom Spremni!

ZANIMLJIVO OBJAŠNENJE

Zvonimir R Došen, Kanada

Vrlo zanimljivo. Ali izgleda da je to napisao (ulomak iz pisma – op.ur.) sv. Pavao koji je, kao i svi apostoli bio Židov.

Jedan od pravih Židova, moj advokat i prijatelj Howard Katz i ja sjedili smo jednom na kavi, pa uz razne šale došlo je i do debate o biblijskim parabolama. Ja mu rekoh:

"Vi židovi ste pisali i stari i novi zavjet, onaj stari za vas, a novi za nas – *gojim*."

Kad je upitao kako to ja tumačim, odgovorih mu: "Pa u starome zavjetu vi kažete - Zub za zub, oko za oko, a u novome - Ako te netko udari po jednom obrazu, okreni mu drugi".

Njegov odgovor je bio: "Pa, vidiš da smo mi Židovi najmudriji narod na svijetu".

I ja sam nekad studirao bogosloviju, pa se barem donekle razumijem u Evandjelje nu, ovo što sam gore naveo, treba nam poslužiti kao naputak da nikome ne okrećemo drugu stranu lica, nego da svakome vratimo dvostruko.

IZVJEŠĆE O RADU KOMISIJE ZA UTVRĐIVANJE RATNIH I PORATNIH ŽRTAVA REPUBLIKE HRVATSKE (16. dio)

Priredio: **Dragutin Šafarić**, Velenje, Slovenija

Nove pripreme za ubojstvo Stjepana Bilandžića Udba je započela preko suradnika Centra SDS Osijek pod pseudonimom "Hamilton", kojeg je na vezi držao **inspektor tog Centra J. P.** Udbi nije bilo poznato da je "Hamilton" suradnju izdao njemačkoj tajnoj službi i započeo dvostruku igru.

Ovdje donosimo sažetak "Hamiltonova" svjedočenja pred članovima Vijeća 12. ožujka 1994:

"Hamilton" je J. P. najprije davao sitne informacije o kretanju emigranata. Većinu tih informacija sastavljali su njemački obavještajci. Oni su se čudili kako Udba dobro prihvaća bezvrijedne informacije. Nešto im je bilo sumnjivo. Pretpostavljali su da Udba priprema neki značajniji zadatak za 'Hamiltona'. Ta pretpostavka ubrzo se ostvarila. Nakon nekoliko mjeseci počeo je J. P. inzistirati na neposrednom sastanku s 'Hamiltonom'. Susreli su se 25. studenoga 1975. u Zürichu. S J. P. bio je neki A. D. Švicarska policija na kraju je uhapsila svu trojicu. To je bio dogovor između njemačke i švicarske tajne službe kako bi došli do podataka o J. P. Cijelu noć su ga policijski obradivali. U zatvoru su proveli jedan dan, nakon čega su protjerani iz Švicarske.

Nakon dva dana, J. P. nazvao je 'Hamiltona' i pitao što je bilo. J. P. je pozvao 'Hamiltona' na novi sastanak u Trst.

Njemačka je policija posumnjala da je Udba možda otkrila dvostruku igru i da hoće 'Hamiltona' oteti. Za to im je Trst bio najprikladniji. Međutim, taj je sastanak propao zbog grješke talijanske obavještajne službe. Prilikom trećeg sastanka, 27. rujna, 1977. u Trstu, J. P. je prvi put ponudio 'Hamiltonu' šezdeset tisuća maraka za ubojstvo Stjepana Bilandžića i rekao mu da će pištolj s prigušivačem dobiti u Njemačkoj te da otvori račun u nekoj švicarskoj banci. J. P. najavio je dolazak 'Hamiltonu' u Ludwigshafen na konačni dogovor. Njemačka policija mu je pripremila zamku. Odlučili su ga uhapsiti. J. P. je nazvao u 'Hamiltonov' lokal 22. studenoga

1977. i rekao da se nalazi u blizini te ga pozvao da se sastanu".

Nakon povratka u Jugoslaviju J. P. je 24. studenog 1977. napisao izjavu o tom događaju, koja se nalazi u arhivi MLJP-a RH, u kojoj je među ostalim zapisao:

"Izjava o neuspjelom izvršenju operativnog zadatka u SR Njemačkoj 22.11.1977. godine. U toku septembra, oktobra i novembra ove godine vršene su pripreme za kontakt sa saradnikom 'Hamiltonom' koji je trebao uslijediti u SR Njemačkoj da bi se saradniku prenijeli specijalni zadaci. U dogovoru sa drugovima u I Odjelu SDS RSUP odlučeno je, da osim mene na put krene i pomoćnik načelnika opr. odjela u Centru SDS Osijek S. I. Nakon odluke da se putuje iz Zagreba avionom za Frankfurt dana 21. 11. o.g. u I Odjelu SDS RSUPa SRH obavljene su posljednje pripreme za ovo putovanje i dogovoreno kako sam već rekao da sa 'Hamiltonom' prvi u kontakt stupi drug S. i da mu prenese da će se naredni kontakt na kojem je saradnik trebao primiti specijalni zadatak održati 22. 11. o.g. u Stuttgartu kod televizijskog tornja... Kada je 'Hamilton' nailazio ništa sumljivo nije primijećeno i tog trenutka osim nas trojice na ulici se nalazio nama za leđima jedan muškarac star oko 30 godina. Tog trenutka S. i ja smo se razdvojili, jer smo ocijenili da nas je 'Hamilton' uočio i u to vrijeme razdaljina između nas trojice bila je 50 m. S. je nastavio hod i na sredini tog prostora sastao se sa 'Hamiltonom'. Nakon rukovanja između njih dvojice vidio sam da su započeli razgovor i tog trenutka na udaljenosti od njih 30 - 50 m iz jedne od pokrajnih ulica iz pravca 'Hamiltonovog' lokala vrlo žurno je izašao jedan muškarac star oko 30 godina u zelenom tri-četvrt zimskom kaputu (hubertus) svijetlih hlača, plave malo duže kose, moderne frizure s muškom torbicom pod rukom. Odmah iza njega također vrlo žurno dolazi još jedan muškarac približno istih godina, obučen u tamni mantil, vjerojatno crni, po mojoj ocjeni kada je uočio 'Hamiltona' i S. pravi polukrug i staje nasuprot mjesta gdje se nalazio ovaj prvi.

Josip Perković

BLEIBURG I "KRIŽNI PUT" U HISTORIOGRAFIJI, PUBLICISTICI I MEMOARSKOJ LITERATURI (22. dio)

Martina Grahek Ravančić, magistarski rad, prof. dr. sc. Ivo Goldstein, mentor, Zagreb, 2006.

Bugarski general navodi da se njegove jedinice nalaze pod vrhovnim zapovjedništvom sovjetskog maršala Tolbuhina i da moraju konzultirati svoje saveznike Engleze, te da se pregovori odgađaju za sutradan. U takvom stanju "Sve više sazrijeva misao, da treba pokušati sreću, izbjegavši prijelaz preko Dravograda, to više što smo skeptični s obzirom na uspjeh naših razgovora s trojnom komisijom. Iz pozadine stižu, međutim, neprekidno nove mase izbjeglica i vojske¹ (...)." Slijedeći dan, na putu za pregovore bugarski časnik predložio je da kolona krene prema Bleiburgu, jer ako krenu na Dravograd bugarska vojska će ih (prema nalogu) zaustaviti. Pregovori su nanovo odgođeni, jer britanski predstavnik iz Klagenfurta nije mogao doći na vrijeme. Prema Crljenu Bugari su pokazali interes za zdravstveno stanje i pitanje prehrane izbjegličke kolone². Takovo držanje Bugara uzrokuje, objašnjava Crljen, njihovo neprijateljstvo prema partizanima. O "separatnim pregovorima s Bugarima opširno piše i Milan Basta, navodeći kako su bugarske jedinice iskoristile činjenicu da su pristigle dva dana ranije na područje Dravograda. Basta navodi: "Na naše iznenađenje, general Viktor Atanasov je poslije toga hladno izjavio da bi se ustaše sigurno Bugarima radije predale jer, s obzirom na zakrvljenost u četverogodišnjoj borbi, ne žele da sa predaju jugoslavenskim partizanima."³ Prema tome, Basta zaključuje kako ne bi bilo nikakvo čudo, da je bugarski oficir sugerirao pregovaračima NDH da se probijaju preko Bleiburga. Pregovorima u Dravogradu partizani su dobili na vremenu, jer se kolona morali boriti, da otvori put prema Bleiburgu i Klagenfurtu. "Za hrvatsku vojsku bila su to nenadoknadviva dva dana."⁴

Istog dana (12. svibnja), nastavlja Crljen, u stožer je stigao ultimatum 51. vojvođanske divizije kojim se tražila kapitulacija i bezuvjetna predaja u roku jednog sata. Ultimatum je odbijen, te je odlučeno da se udari preko drvenog mosta, zaobiđe Dravograd i nastavi prema Bleiburgu. Prema Sreti Saviću, štab 51. divizije uputio je ultimatum ustaško – četničkoj grupaciji, prema kojem se traži безусловna predaja i polaganje oružja do 10 sati 13. svibnja⁵. Kako spomenute grupacije nisu u zadanom roku položile oružje, jedinice 51. divizije, ojačane 6. brigadom 36. divizije i 1. Tomšičevom brigadom 14. slovenske divizije su "prešle u opšti napad u pravcu Slovenjgradeca"⁶. Žestoke borbe, unatoč "teškim gubicima, koje je ova neprijateljska grupacija trpela" vodile su se čitavi dan.

Opisujući dravogradsku dolinu zanimljivo je sjećanje prema kojem se na prisutno mnoštvo (većinom građani, žene i mala djeca) "s obližnjeg brda sasula vatra strojopušaka i topova. Nastao je nezapamćeni kaos. (...) Prevmuta kola, lokve krvi, rasuta nepomična tjelesa, jauci ranjenika⁷ (...). Basta također navodi da je naročito "bio težak okršaj oko željezničkog mosta, koji je dva puta bio nadomak neprijateljske ruke"⁸. Žestok otpor, kako se navodi pružila je 8. divizija pukovnika Frane Sudara, koja je dva puta osvojila mostove, ali ih nije uspjela zadržati i uspostaviti mostobran na lijevoj obali Drave⁹. U tom probuju "zarobljeno je preko stotinu partizana (...) partizani su uz pomoć bugarskih trupa, pojačali paljbu iz topništva, te je borba bila prihvaćena, i s naše strane je bilo gubitaka u ljudstvu par stotina. Nekim našim jedinicama uspjelo je djelomično slomiti napad neprijatelja i postaviti mostobran za Dravograd (desna obala Drave op. – a.).¹⁰"

¹ D. CRLJEN, "Bleiburg", Hrvatska revija, 271.

² Vidjeti i: Bleiburška tragedija hrvatskog naroda, 317.; S. SLIPAC, Svjedok. Moj križni put, 42.

³ M. BASTA, Rat je završen 7 dana kasnije, 289. Iste podatke, kada piše o pregovorima s Bugarima, koristi i D. CRLJEN, "Bleiburg", Hrvatska revija, 275.

⁴ Bleiburška tragedija hrvatskog naroda, 161.

⁵ Tog dana Zapovjedništvo HOS-a na sektoru Koruške i Štajerske uputilo je memorandum "glavaru angloameričke misije za Štajersku, Korušku i Gorenjsku" u kojem traži zaštitu za "200.000 (Dvije stotine tisuća) hrvatskih vojnika i oko pola milijuna hrvatskog naroda (staraca, invalida, žena i djece)" i za "petnaest tisuća vojnika i oko dvadeset tisuća građanskih izbjeglica iz Crne Gore." Nije poznato što se zapravo dogodilo sa spomenutim memorandumom, no niti taj pokušaj nije imao uspjeha. Vidjeti: "Hrvatska predstava angloameričkoj vojnoj misiji 1945.", Hrvatska revija, god. XXXIII., sv. 1(129) (München-Barcelona, ožujak 1983.), 128.-129.

⁶ S. SAVIĆ, 51. vojvođanska divizija, 207.; S. SAVIĆ, Ž. ATANACKOVIĆ, Treća armija, 324.

⁷ A. MIJATOVIĆ, "Izdan nalog za pokret prema Bleiburgu", Vjesnik podlistak (Zagreb), 20. lipnja 2005., 63.; S. SLIPAC, Svjedok. Moj križni put, 38.

⁸ M. BASTA, Rat je završen 7 dana kasnije, 333.-334.

⁹ A. LJERKIĆ, "Od Ivan planine do Bleiburga", 76.-80.

¹⁰ J. I. PRCELA, D. ŽIVIĆ, Hrvatski holokaust, 208.-209.; A. MIJATOVIĆ, "Izdan nalog za pokret prema Bleiburgu", Vjesnik podlistak (Zagreb), 20. lipnja 2005., 63.

UZROCI RASPADA JUGOSLAVIJE (10. dio)

prof. Filip Čorlukić, Pula

Počinju pripreme za rat. Narodi Jugoslavije žele više samostalnosti, dok novi vlastodršci u Beogradu nastoje ograničiti i ono postojeće, pa Jugoslaviju što više centralizirati, s naglašeno srpskim vodstvom. U Srbiji na političkoj sceni dominira vrlo sposoban, agresivan i lukavi „vođa agresivnog čopora“ – Milošević. On lukavom ljudskom kreativnošću u srpskom narodu potiče prastari instinktivni program obrane. Da bi signalom o opasnosti ostvario jedinstvo, on Srbe prvo plaši „strašnom opasnošću“ od Šiptara, a zatim i od islama općenito. Stoljećima ideologiziran da je stalno potencijalna žrtva, srpski narod ima nesreću da je njegov instinktivni obrambeni program stalno u „Stand by - toploj pripremi“. Stoga ih se vrlo brzo i lako moglo pokrenuti na ono famozno jedinstvo u obrani, a to u praksi znači u napadu. Ubrzo su potpuno prestali misliti svojom glavom, jer su već bili prihvatili ono suludo da „vođa misli za nas“. Bili su spremni. Bili su spremni i na najokrutniji rat – onako, kako vođa kaže. Tako su na poticaje iz Beograda hrvatski Srbi počeli s demonstracijama pobune, koje su zbog njihova postavljanja drvenih balvana na prometnice nazvane „balvan revolucijom“.

Na izborima u Hrvatskoj pobjeđuje nacionalistička stranka predsjednika Franje Tuđmana, dok u BiH ni jedna stranka nije ostvarila apsolutnu većinu pa na čelo države dolazi koalicija tri nacionalističke stranke: Stranka demokratske akcije (SDA), Srpska demokratska stranka (SDS) i Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), a na čelo države dolazi Alija Izetbegović. U Sloveniji i Makedoniji također pobjeđuju stranke koje žele slobodu. Samo su stranke u Crnoj Gori, a posebno u Srbiji protiv „razdruživanja“ Jugoslavije.

Nakon što su u svim republikama održani višestranjački izbori i nakon što je srpsko vodstvo odbi-

goslavije u labavu konfederaciju, a oružani incidenti se nastavljali dnevnim ritmom, dominantnom je postala izvorna spoznaja o nužnosti potpunog razdruživanja.

U pripremama za referendum o osamostaljenju u Hrvatskoj se Srbi tomu energično protive, dok su oni u BiH postavljali jasne uvjete: a.- nema odvajanja. b.- jesu za odvajanje, ali u tom slučaju traže da se iz te države izdvoji „sva srpska zemlja“. Od ukupnog stanovništva njih je oko 32%, ali traže 66% teritorija, uključujući i „srpsko Sarajevo“.

Bosanski Hrvati jesu bili za odvajanje BiH od Jugoslavije, ali su unaprijed postavljali uvjet da se država uredi na kantonalnim osnovama. Koliko je poznato to im je prvo predložio evropski promatrač, Peruanac de Quellar. To je i prihvaćeno bez ikakvih pojedinosti što to zapravo znači.

Kao početak raspada SFRJ neki autori uzimaju donošenje Ustava iz 1974., drugi za to uzimaju Titovu smrt 1980., a treći odluku Srbije o ukidanju pokrajina. Međutim, početak težnja za raspad Jugoslavije zapravo je stvarno započeo već protuzakonitom uspostavom Kraljevine Jugoslavije i zločinom srpske vojske na Jelačićevom trgu u Zagrebu. Sve ono što se događalo od tada pa sve do ratnog raspada SFRJ 1991. (osim četverogodišnjeg perioda drugog svjetskog rata), taj period možemo nazvati hladnim ratom za odvajanje. Pravi ratni raspad je započeo tek napadom jugo-vojske na Sloveniju.

Na temelju rezultata referenduma Slovenija i Hrvatska su 25.06.1991. proglasile neovisnost. Međutim, jasno kršeći odredbu Ustava SFRJ iz 1974. o pravu na odvajanje, vlasti u Beogradu to ne priznaju pa samo dva dana kasnije, 27.06.1991. jedinice JNA kreću na granične prijelaze Slovenije u namjeri da ne dozvole izmjenu natpisa države. Rat između potpuno opremljene i motorizirane JNA s jedne strane i slovenskih teritorijalaca s druge tra-

Željko Ražnatović - Arkan

jao je desetak dana, pa je tako i prozvan (Slovenska osamosvojitvena vojna, desetdnevna vojna), „deseto-dnevni rat“.

SRBOKOMUNISTIČKI ZLOČIN NAD BOSNOM (12. dio)

Safet Jaskić, "Drinapress", Valencia, Španjolska, 1967. – ulomci iz knjige

Ribar je počeo da govori da mi nećemo trpiti, da na našem terenu itko ima vojne formacije osim nas.

- Mladiću, ovo je naš teren stotine godina, ovdje su naši domovi. Mi ćemo na ovoj zemlji ostati. Ne dirajte nas i ne ćemo vas dirati. Zaludu trošimo vrijeme.

Oprostili smo se i pošli.

Na kosi je stajala jedna žena s puškom i osmatrala. Nas je poveo isti mladić do kraja sela.

— Imaš li koji metak, beže? pitao me je da ne čuju drugi.

— Nemam metaka, ali daću ti dvije bombe, — rekao sam mu glasno i izvadio mu ih. Zatražio sam od Lole i od Ferida po jednu i dali su mu.

— A je li i ovo musliman? pitao je za Ribara.

— Ja sam Srbin — rekao je Lola.

— Svaka ti čast mladiću. Ama reci ti meni, zašto nas kolju ovdašnji Srbi.

- To su srbske ustaše, rekao je Lola.

- Vala ustaše vako nisu radili!

Jašući ispred Cureva kroz srpsko selo, iskupili su se seljaci da nas pitaju.

— Jeste li bili u ustaškom gnijezdu? Šta kažu Turci? Imaju li oružja i municije? Jesu li se ukopali? Ima li ih mnogo? — pitali su nas.

- Oni nisu ustaše, nego pošteni ljudi — rekao je Ribar — Imaju i topove i mitraljeze, ne pitaj!

Ribar se je složio s mojim mišljenjem, da se ostavi oružje Curevcima, ali sam vidio, da niti on ni Ferid neće to energično kod Vrhovnog štaba podržati.

Tito je na referat pozvao,

dok sam ja morao sa Feridom i nekoliko mještana komunista, muslimana, da razmotrim pitanje angažiranja muslimanskih masa.

— Mi nismo bili dovoljno energični, rekao nam je Ribar, kad se je vratio od Tita.

— Ujutro se je povratio fočanski odred Stroja Kočovića, pojačan dvjema četama pratećeg bataljona Vrhovnog štaba, koje su imale bacače, teške mitraljeze i jedan mali brdski top.

— Ti ćeš opet sa mnom danas u Curevo. Ide s nama i Rade Hamović, koji će rukovoditi napadom, ako ne prihvate ultimatum.

— Ja ne mogu, neka pođe Ferid.

- Tito je tako odredio!

tišao sam Titu i rekao da ja sa Strojom, koji je klao po Foči ne mogu ići, pogotovo u akciju za razoružanje ljudi, koji brane svoje živote od razbojnika.

Mjesto mene otišao je Ferid Čengić.

Curevci su predali oružje uz časnu riječ, i obećanje, da će im se oružje vratiti, ako se partizani budu povlačili sa terena. Dotle će selo čuvati od eventualnih upada četnika desetina partizana, koju je selo dužno hraniti. Osim oružja Curevo je morale dati 150 goveda i 300 ovaca.

Na referatu o angažiranju muslimana predložio sam Vrhovnom štabu slijedeće:

Izdati javan proglas u kome će se osuditi četničko klanje nad nevinim muslimanskim življem u Foči.

Organizirati posebnu komisiju, koja će opljačkane stvari i namirnice oduzeti i vratiti vlasnicima.

Ukinuti narodni odbor, u kome su samo Srbi, i to neki četnici, i samo jedan musliman, Ferid Čengić, koji nije uopće iz Foče. Imenovati novi narodni odbor, koji će biti sastavljen po broju stanovnika Foče od muslimana i nekompromitiranih Srba.

PODVALE TEORIJE EVOLUCIJE (23. dio)

Harun Yahya (pseudonim autora), Ankara

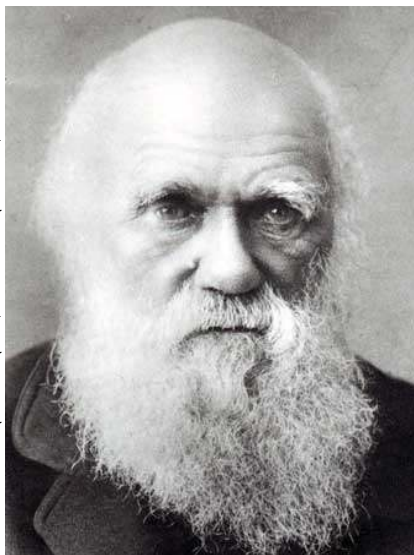
DIZAJN I KOINCIDENCIJA

U prethodnom dijelu ove knjige pokazali smo kako fosilni zapisi poništavaju teoriju evolucije. Ustvari, nismo morali iznositi ništa od svega toga jer se teorija evolucije ruši mnogo prije nego što se i dođe do tvrdnji o "evoluciji vrsta" i fosilnim dokazima za nju. Ono što čini teoriju besmislenom od njenog samog početka je pitanje "kako se život na Zemlji pojavio, tj. Započeo".

U prethodnom poglavlju razmatrali smo koliko je nemoguće slučajno formiranje života. Hajde da opet, na momenat, prihvatimo ove nemogućnosti. Hajde da pretpostavimo da se prije niza milijuna godina formirala jedna ćelija, da je "oživjela" stekavši sve što je neophodno za život. Na ovoj točki evolucija opet kolabira. Jer, čak i da je ova stanica postojala neko vrijeme, ona bi jednog dana umrla, a poslije njene smrti ne bi preostalo ništa i sve bi se vratilo tamo gdje je i počelo. Ovo je razlog zbog čega ova prva živa stanica, ne posjedujući nikakvu genetsku informaciju, ne bi bila u stanju razmnožavati se i započeti novu generaciju. Život bi se završio sa njezinom smrću.

Genetski sustav ne sastoji se samo od DNA. Slijedeći faktori bi također trebali postojati u istoj okolini: enzimi - da pročitaju šifru na DNA, messenger (glasnik) RNA - koji bi trebao biti proizveden nakon čitanja ove šifre, ribozomi - na koje će se ova messenger RNA postaviti prema ovoj šifri i vezati radi proizvodnje, transfer RNA - da prenesu aminokiseline do ribozoma da bi bile upotrijebljene za proizvodnju i ekstremno komplicirani enzimi - da izvedu brojne intermedijarne procese. Takva okolina ne može postojati nigdje drugo do samo u potpuno izoliranoj i potpuno kontroliranoj okolini poput stanice, gdje postoje sve neophodne sirovine i energetske resursi.

Kao rezultat, organska materija može se samoreproducirati jedino ako postoji kao potpuno razvijena stanica, sa svim svojim organelama i u prikladnoj okolini - gdje ona može preživjeti, izmjenjiva-

Charles Darwin

ti materijale i dobiti energiju iz svoga okruženja. Ovo znači da je prva stanica na Zemlji formirana "sva odjednom", sa svom svojom nevjerovatno složenom građom.

Dakle, ako je jedna izuzetno kompleksna građa nastala sva odjednom, što onda to znači?

Hajde da postavimo ovo pitanje koristeći se jednim primjerom. Hajde da, u pogledu njihove kompleksnosti, uporedimo stanicu sa jednim automobilom visoke tehnologije. (Ustvari, stanica je mnogo složeniji i razvijeniji sustav, nego što je to automobil sa svojim motorom i sa svom svojom tehničkom opremom.)

Zapitajmo se sada: Što biste pomislili kada biste oputovali u dubine ve-

ome guste šume i naišli na najnoviji model automobila među drvećem? Biste li pomislili da su se različiti elementi u šumi tijekom milijuna godina sasvim slučajno okupili i proizveli takvo vozilo? Sav materijal koji sačinjava automobil dobiven je od željeza, plastike i gume, dakle od zemlje ili njenih prerađevina. Ali, da li bi vas ova činjenica navela da pomislite da su ovi materijali proizvedeni "slučajno" i da su se onda sastavili i proizveli auto?

Bez sumnje, bilo tko sa zdravim razumom znao bi da je auto proizvod svjesnog dizajnera, a to je tvornica, i čudio bi se što taj auto radi ovdje, usred džungle. Iznenadno stvaranje jedne složene strukture, u potpunom obliku i iz vedra neba, pokazuje da je ona stvorena od strane svjesnog uzroka-sile. Jedan složeni sustav kao što je stanica, bez sumnje, kreiran je od strane više - nadmoćne volje i mudrosti. Drugim riječima, ona je nastala kao Allahova kreacija-djelo.

Vjerujući da čisti slučaj može proizvesti perfektan dizajn, evolucionisti su prešli granice razuma i znanosti. Jedan od iskrenih autoriteta na ovom polju je čuveni francuski zoolog Pierre Grasse, bivši predsjednik Francuske akademije znanosti. Grasse je materijalist, ali on, ipak, priznaje da je Darwinova teorija nemoćna da objasni život, te daje svoje gledište o logici "slučajnosti" koja predstavlja kralježnicu darvinizma:

TKO IMA HTV-e IMA I HRVATSKU

Branko Stojković, Bjelovar

Hrvatska državna televizija HTV-e skriva svu bijedu i siromaštvo. U našoj zemlji godišnje se ubere od televizijske pristojbe, tj. Pretplate 1,2 milijarde kuna. Ogroman je to i silan novac. Svakodnevno gledamo ništ koristi program: "kukuriku" koaliciju i opoziciju, redaju se isti političari koji nam ponavljaju svoje laži. Danas je sramota biti Hrvat. Ne gledamo ništa drugo, od epiteta lažnog zaklinjanja i krivokletstva. U tome svemu narod se ponaša razmaženo. Jednostavno dirigira se masama. Danas nam je HTV-e obznanio u vijestima da je Vlada RH dobila novi inozemni kredit od 13,5 milijuna eura. Dok nezaposlenost sve više raste, ta ista vlada nema viziju niti cilj. Ova vlast nema rješenja da ljude izvuče iz siromaštva. Novi kredit bit će potrošen za preživljavanje vlade Jadranke Kosor. A ljudi će ga morati vraćati.

Svakodnevno rastu cijene hrane u trgovinama. Očito je, da ima mnogo ljudi koji već gladuju. U Hrvatskoj dobar dio zemlje leži neobrađen, a mi uvozimo hranu. Nije teško zaključiti i suočiti se s time - da je u Hrvatskoj teška recesija i financijski slom. Vlast i "nova država" živi samo od ubiranja poreza od naroda. Kredite će morati vraćati građani, odnosno narod. Zato ljudi sve skuplje plaćaju hranu u dućanima. Inflacija je novac obezvrijedila. Treba dati puno novca za malo hrane. Politička odgovornost nema kraja. Nije teško normalnom čovjeku shvatiti - zašto smo doživjeli propast kao država, koju su stvarali: Franjo Tuđman, Josip Manolić i Stjepan Mesić. I dalje ista "klika" upravlja HTV-om i vlada Hrvatskom. Oni su se sakrili iza domoljublja, a bili su (bivši) parti-

zani i komunisti. Žalostno je, da se je i Crkva s takvima povezala u iskorištavanju hrvatskog naroda.

Zločin je cenzurirati istinu i kršiti ljudska prava i građanske slobode. To upravo sve radi javna televizija - koja se zove Hrvatska televizija. U programskom vijeću HTV-a sjede ljudi iz političkih stranaka. Oni lobiraju za svoje "političke partije" i vuku kao članovi još dnevnice. Sve je to sramotno i bijedno. Hrvatska treba štedjeti i gladovati, dok se političari na vlasti vozikaju u najluksuznijim službenim kolima. Pojedinci su postali "sve" a masa ljudi je ništa. U Hrvatskoj ima 18.000 registriranih tvrtki u kojima nema nijednog zaposlenog čovjeka. Ta sumnjiva poduzeća očito nekome služe za pranje novca. U Republici Hrvatskoj vlada bezakonje, no postoje mnoge službe u kojima je zaposlena mnoga državna birokracija - te službe trebale bi voditi brigu o obespravljenim ljudima - ali vidljivo je, da ta birokracija brigu uopće (ne)vodi.

Mislim da mi nismo nikakvo uređenje kao neka normalna država s ustavnim zakonima. Kao društvo sve gore i dublje propadamo, totalno smo ograničeni od ovakve promašene politike. Televizija nam baca "blic" u oči - kako će Hrvatska ove ljetne i turističke sezone ubrati dosta novca, koji će nas izvući iz ove najgore krize. Naslušali smo se mi golemih obećanja, od političkih demagoga - koje nitko ne pita za čiste račune. Jedan dan slušamo kako je protiv nekog političara podnijeta kaznena prijava, da bi drugi dan slušali - kako ipak nema u njoj nikakvog kriminala. Te kako je kaznena prijava odbačena. Takvo poigravanje s ljudima ili bolje rečeno s cijelim narodom je ružno i bijedno. Javni medij kao što je HTV-e ne odgovara za izrečene lažne informacije, niti u uredništvu i uređivačkoj politici bilo tko snosi ikakavu odgovornost.

Jedni te isti ljudi koji siju laži na javnoj televiziji i dalje se forsiraju na tv-ekranima i dalje su gosti u emisijama.

Jadranka Kosor

Branko Stojković

HRVATSKA I EX-JUGOSLAVIJA

Nikola Čolak

[Priredio: Đivo Bašić, Dubrovnik]*

Ex-Jugoslavija je za Hrvatsku definitivno pokopana na Bleiburškom polju

Nema koljačkih nacija ni stranaka, nego samo pojedinih većih ili manjih zločinačkih grupacija

"Napadom Njemačkog Reicha na Jugoslaviju, u travnju 1941., država se raspade: Srbija bi zauzeta od Nijemaca, Makedonija priključena Bugarskoj, albanske pokrajine Kosovo i Metohija anektirane matici zemlji Albaniji pod vrhovništvom Italije, Slovenija podijeljena na pola između Njemačke i Italije, Hrvatska uspostavljena i priznata kao Nezavisna Država.

Srpska narodna manjina, poduprta od srpskih časnika, koji ostadoše skriveni po planinama, usprotivi se uspostavi Države Hrvatske oružjem u ruci. Njima se uskoro pridružiše komunisti predvođeni od kovinskog majstora Josipa Broza Tita, Hrvata iz Zagorja, koji se do danas [1977.] ni jednom prigodom ne priznade Hrvatima po narodnosti. [Vjerojatno je to ipak učinio, ali problem nije u priznavanju onoga što jesi, već i onoga što si bio ili ćeš tek učiniti, te leži i u začetku samog NOB-a jer su partizani kasnije prihvaćali upliv četnika u svoje redove koji su "oslobađali" mjesta. To će kasnije novonastalu državu koštati njezinog postojanja, demografske slike i neprilike, te zaostalosti.] Prvi bijahu poduprti od Londona i Pariza, a drugi od Moskve. Hrvatska postade žrtva i mučenica srpskih šovinista četnika i Titovih komunista kao i spleta nelojalnih saveznika Talijana i Nijemaca.

Svoju pravu Kalvariju Hrvatska je, međutim, doživjela u danima pada Nezavisne Države Hrvatske, prvih dana svibnja 1945. Hrvatski narod nije bio upitan putem referendum ili plebiscita da li želi ostati živjeti u vlastitoj Državi obnovljenoj u tijeku proteklog [II. svjetskog] rata ili vratiti se i živjeti s drugim narodima u Jugoslaviji. Bijaše strpan u Jugoslaviju silom komunističke revolucije poduprte od svih saveznika pobjednika u ratu.

Hrvatska bi uništena ognjem i mačem. Prvih dana svibnja, nakon kapitulacije njemačke vojske, dakle nakon završetka rata, jugoslavenski komu-

nisti, pod pritiskom jezovitog bijesa srpskih šovinista kamufliranih u komuniste, izložiše totalnom masakru na Bleiburškom polju u Austriji blizu Celovca oko 150 tisuća hrvatskih vojnika, koje Englezi, pošto ih silom diktata razoružaše, bezdušno predadoše džingiskanskom bijesu Titovih partizana. U kolonama smrti od Dravograda do Beograda i za prvih nekoliko mjeseci u obnovljenoj Jugoslaviji u revolucionarnom bijesu bi pobijeno najmanje drugih 150 tisuća građana Hrvata bez parnice i suda. **Hrvatska izgubi tada dobrih 300 tisuća svojih najboljih i najborbenijih sinova i kćeri. Sam Đilas je priznao, dvadeset godina nakon rata, da nisu komunisti tako postupili, ne bi mogli obnoviti Jugoslavensku državu.**

Do skrajnosti snažnom procesu srbizacije bijahu posebno izložene... Bosna i Hercegovina, gdje živi znatna srpska narodna manjina, koja je iz Srbije prebjegla u Bosnu povlačeći se ispred invazije Turaka prije pet stoljeća, a dijelom naseljenih i za stare Jugoslavije, često puta čisto planski, kako bi Srbija okrenula etnički sastav... sebi u korist.

Pored nacionalnog pritiska nad Hrvatima strahovita bijaše ekonomska i financijska eksploatacija Hrvatske, a iza nje i Slovenije. U periodu tzv. 'administrativne i centralističke ekonomije' (otprilike prvih deset godina obnovljene Države) sav nacionalni prihod 'republika' završavaše u Beogradu, a otuda ga srpske glavešine dijeliše prema vlastitoj volji.

Navodim samo dva primjera. Prvih deset godina dodjeljivao se jedan dio financijskih sredstava za

Bleiburg

obnovu gradova, od kojih je polovica išla za obnovu Beograda, a druga polovica za ostale gradove Jugoslavije. God. 1950. reče mi u četiri oka jedan od akademika JAZU u Zagrebu, da je ova imala za 60 milijuna dinara manji budžet od Srpske akademije nauka, u vrijeme kad su osrednje plaće iznosile 15 tisuća dinara. Oko 80 posto deviza određenih za znanstvena istraživanja u inozemstvu uzimali su Srbi iz Beograda, a ostatak se dijelio svima ostalima.

* Šaljem Vam u privitku tekst - izvadak iz knjige koju je napisao Nikola Čolak još 1977. godine. Prava hrabrost bijaše onda napisati ovako nešto, a nisam siguran jesam li Vam već poslao neke izvratke. U zagradama su moja objašnjenja. Moram priznati da sam priredio ovaj tekst jer se u lokalnom dubrovačkom tisku pojavio jedan tekst veličanja druga Tita, potpisan inicijalima.

Gospodarsko iskorištavanje Hrvatske i Slovenije od strane Srbije posebno se očituje u izgradnji željezničke magistrale Beograd-Bar preko crnogorskih gudura i planina i u gradnji velike hidrocentrale na Dunavu od Đerdapa u suradnji s Rumunjskom s ciljem da se otvori prolaz brodovima izravno s Mediterana do Beograda, kako bi se Beograd pretvorio u morsku luku, i kako bi Srbija postala autarhična u pogledu opskrbe strujom. [Na ovo mora paziti i današnja RH.] Ovdje spada i već navedeno divovsko pretvaranje Beograda hrvatskim i slovenskim kapitalom iz najobičnije balkanske kasabe, kakav bijaše 1918., u europski velegrad.

Otpora, međutim, nije nedostajalo.

Na kulturnom i vjerskom polju dosta je navesti herojsko držanje pok. kard. Alojzija Stepinca pred komunističkim sudom 1946. i, upoće, cijele Katoličke crkve, zatim borbu hrvatskih i slovenskih intelektualaca nekomunista kao i borbu samih komunista okupljenih oko filozofske revije 'Praxis' u Zagrebu, onda navedeni pokušaj pokretanja časopisa nezavisnih 'Slobodni glas' itd.

Na gospodarskom polju Komunistička partija Jugoslavije morade kapitulirati pred otporom seljaka, posebno onih iz Hrvatske, da uđu u kolhoze.

Na nacionalnom polju jugokomunisti su morali kapitulirati i priznati na VIII. kongresu održanom u Ljubljani u jeseni 1964. postojanje pet naroda u Jugoslaviji sa svim pravima koja im pripadaju. Od tog časa počeo se sve više afirmirati naci-

onalizam i patriotizam Hrvata, Makedonaca i Crnogoraca. Epilog tog zaokreta predstavlja i 'hrvatsko proljeće' od X. sjednice CK SKH pa preko amandmana ustava do studentskog štrajka.

Povijesna je činjenica da su za proteklog [II. svjetskog] rata i prve tri godine iza rata u teoriji i praksi najvjerniji sljedbenici staljinističke Moskve bili upravo jugoslavenski komunisti. Prve tri godine nakon rata nitko nije bio borbeniji prema 'klasnim neprijateljima' unutar države i vani prema zapadnom i demokratskom svijetu od jugokomunista, pošto bijahu primili za vrijeme rata tako obilate pomoći u oružju i municiji, namirnicama, odjeći i lijekovima upravo od Amerikanaca i Engleza. Bijahu pravi stjegonoše Staljinova Sovjetskog Saveza i bijaše teško onome koji bi se usudio uvrijediti njegovo presveto ime [također i Titovo]. Sjetimo se samo obaranja američkih zrakoplova nad nebom Jugoslavije bez prethodne obavijesti 1946., avangardističkog postrojenja Aleša Beblera i Edvarda Kardelja u Ujedinjenim Narodima uz sovjetskog glasnogovornika Višinskog itd.

Ali kad jednom udoše u sukob sa Staljinom 1948. i kad se nadoše izbačeni iz obitelji komunističkih zemalja, kako se onda nazivaše Informbiro, jugoslavenskim upravljačima ne preostade drugo, već potražiti novi put kako na ideološkom, tako i na ekonomskom, političkom i diplomatskom polju.

Na ideološkom polju trebalo je pružiti članovima Stranke i priprostim narodnim masama kakvu hranu i upravljači je pronadoše u tabuu 'Tvornice radnicima, a zemlja seljacima', koji zatim dobi u teoriji naslov radničko samoupravljanje.

Na gospodarskom polju oni moradoše odbaciti dirigiranu privredu iz jednog središta i prema jednom središtu, koje bijaše Ministarstvo za planira-

Beograd

nje, kapitulirati pred neslomljivim otporom seljaka [za] uključiti se u kolhoze sovjetskog tipa, sve se više osloniti na demokratski Zapad tražeći i primajući od njega sve obilatiju pomoć i otvoriti ventil privatnoj inicijativi, iako u veoma suženim omjerima.

Na diplomatskom polju odmah nakon sukoba sa Staljinom oni se oslanjahu iza kulisa na američko jamstvo na osnovu podjele zapadnih i istočnih interesa na jugoslavenskom području 'fifty-fifty' izvršenom u Jalti, dok prema vani nastavljaše urlati protiv Amerikanaca gotovo jednako kao i protiv Staljinove Rusije [SSSR-a]. Malo zatim jugoslavenski upravljači nađoše za shodnije pokrenuti oblikovanje trećeg 'bloka neangažiranih' [nesvrstanih] s namjerom da se stave na čelo novog bloka. Kružaoše u to vrijeme vic u vezi s time, da je Tito naime vozač, koji stalno svira na lijevo, a vozi na desno.

U međuvremenu se jugoslavenski upravljači i njihovi podupiratelji naprosto 'dolarizirahu' pretvarajući se u prave indijske maharadže. Dosta je navesti samog Tita. Godišnji budžet Briona u kalendarskoj godini 1970. iznosio je polovicu budžeta grada Zagreba, koji je onda brojio oko 750 tisuća žitelja. Izrabljujući nacionalnu ekonomiju, lavlji dio uzimahu Srbi, dok su Hrvatskoj i Sloveniji ostajale mrvice.

Bijaše novo pokoljenje hrvatskih komunista, koje, oslušujući bilo svog naroda, prisili Bakarića i ostale 'centraliste i unitariste' da priznaju postojanje pet naroda koji čine Jugoslaviju, pored brojnih narodnih manjina. Na čelu tih novih snaga našao se Miko Tripalo iz Sinja, iza koga se svrstao predsjednik Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske Savka Dabčević-Kučar iz Korčule, Dragutin Haramija, Pero Pirker i brojni drugi hrvatski rodoljubi. Te nove snage okupiše oko sebe jaku skupinu među samim hrvatskim vodstvom SKH, tako da su bivšeg ministra u hrvatskoj vladi Miloša Žanka sasvim izolirali.

Konkretna linija da se postigne vrhovništvo Hrvatske za eksponente hrvatskih komunista (a CK SKH je u dobroj mjeri prihvatio tu liniju) predstavlja 'konfederalizacija' Jugoslavije, dok će hrvatske rodoljubne snage u većini [iz] vanpartijske stati iza Matice Hrvatske zahtijevajući potpuno otejepljenje Hrvatske od Jugoslavije - politički program današnje Hrvatske, koji otvoreno i radikalno zastupa gotovo cjelokupna hrvatska politička emigracija vršeći na taj način

funkciju glasnogovornika umjesto zarobljene Domovine.

Srbi čine sve što mogu kako bi prekinuli taj proces 'konfederalizacije', jer s raspadom Jugoslavije oni gube svoj imperij: secesija Hrvatske, naime, povlači nužno za sobom i secesiju Slovenije, dok bi se Makedonija proglasila nezavisnom državom ili bi se ujedinila s Bugarskom, a oko milijun i po Albanaca sa žudnjom čekaju priključiti se majci domovini - Albanskoj republici. Srbi, međutim, drže u svojim rukama dva najefikasnija instrumenta: vojsku i policiju. Tito, naravno, podržava Srbiju u njezinim nastojanjima.

Da bi deblokirali situaciju, hrvatski se komunisti iza kulisa sve više okreću Moskvi tražeći njezinu pomoć i intervenciju. Nisu to više oni informbiroovci iz 1948., koji htjedoše povratiti Hrvatsku u Staljinov ovčinjak, već se bore za obnovu Hrvatske Države, makar u okviru Jugoslavije. Otvaranje Sovjetskog konzulata u Zagrebu potez je učinjen na toj liniji, da navedemo samo jedan primjer.

Stanoviti dodiri nekolicine iz samog vodstva hrvatskih komunista s nekim istaknutim hrvatskim političkim emigrantima drugi je dokaz da se barem neki iz vodstva hrvatskih komunista bore za obnovu nezavisne Hrvatske Republike. Ovdje dolaze u obzir prije svega tajna kontaktiranja između pok. Većeslava Holjevca, bivšeg načelnika grada Zagreba i u više navrata ministra u hrvatskoj vladi i člana CK SKH, s jedne i predsjednika Hrvatskog narodnog odbora pok. dr. Branka Jelića, koji je zacijelo kao najveći tribun hrvatske emigracije najviše glavobolje zadavao velikosrpskom Beogradu. Dokaz su brojni atentati izvršeni na njega. Ima znakova da je pok. dr. Branko Jelić primao iz Zagreba ne samo povjerljive informacije, već prihvaćao i mnoge sugestije za političke poteze, među ostalim i za svoj novi politički kurs traženja veza s kojom od istočnoeuropskih komunističkih zemalja i preko nje sa Sovjetskim Savezom.

Vjerojatno je od strane 'Legalističkog bloka', kako ga je volio zvati pok. Branko [Jelić], bilo ovome signalizirano da se u ožujku 1970. obrati otvorenim pismom na dr. Bakarića i ostale članove CK SKH, te da od njih zatraži promjenu političkog kursa ujedinivši se s hrvatskom emigracijom u borbi za državnu nezavisnost Hrvatske. U jednom drugom otvorenom pismu istom dr. Bakariću, nekoliko mjeseci kasnije, dr. Jelić je postavio dva

pitanja leaderu [lideru] hrvatskih komunista, koga su dobrim dijelom bile napustile mlade komunističke snage Hrvatske: a) da li on, Bakarić, može zaniijekati da su tri člana CK SKH ujedno članovi Legalističkog bloka? - b) može li on zaniijekati da je jedno izaslanstvo hrvatskih komunista otišlo u Sofiju tražiti pomoć od Bugara i da su zajedno s njima otišli u Moskvu tražiti obnavljanje Nezavisne Države Hrvatske?

Staljin

Ova dva otvorena pisma, preko kojih je Bakarić, naravno, prešao šutke, zajedno s vijencem koji je pok. Branko [Jelić] bio poslao na grob Većeslava Holjevca, izazvali su skrajnju uzrujanost u već napetim odnosima između hrvatskih i srpskih komunista. Ovi onda otvoreno optužiše hrvatske komuniste, služeći se i tajnom policijom, da surađuju s hrvatskom političkom emigracijom. Savezni centralni komitet i hrvatski centralni komitet izmijeniše teške udarce i protuudarce koji dobiše epilog u tajnom sastanku na Brionima u travnju 1971.

Tajno kontaktiranje pok. dr. Branka Jelića sa stanovitim diplomatskim krugovima istočnog komunističkog bloka i njegovo otvoreno približavanje Moskvi preko 'Hrvatske Države', glasila Hrvatskog narodnog odbora, predstavlja zaista novi kurs u hrvatskoj emigrantskoj politici, prema kojoj je Hrvatska trebala zauzeti mjesto slobodne i nezavisne države od obaju blokova poput Finske ('finizacija Hrvatske'), da bi malo kasnije izvršio zaokret prema neutralnosti Hrvatske po uzoru Austrije kojoj je neutralnost zajamčena od obje velesile svijeta. Taj je Jelićev 'zaokret' osupnuo gotovo cjelokupnu hrvatsku političku emigraciju. Istinabog, velika većina hrvatske emigracije nije ni najmanje posumnjala u rodoljublje tog Nestora hrvatske emigracije, da on 'rasprodaje Hrvatsku', ali većina je odbijala prihvatiti njegov 'novi kurs'. On nije mogao stanovite motive iznijeti javno, a njegova privatna obrazlaganja nisu dovoljno prodirala u javnost. Prema njegovim osobnim obrazlaganjima nova hrvatska istočna politika imala je za cilj prisiliti Sovjete i Amerikance da zajednički za diplomatskim stolom riješe pitanje Balkana, pa time i Hrvatske, prije nego izbije ustanak Hrvata protiv Srbije, koji je mogao postati novi Vije-

tnam, ovoga puta na europskom tlu. ...

Da nastojanja pok. dr. Branka Jelića do sada [1977.] nisu donijela ni do kakvog pozitivnog rezultata na strani Zapada, potvrđuje odgovor koji je funkcioner američkog State Departementa Donald C. Tice, u ime američke vlade, dao na Memorandum Saborovanja Američkih Hrvata (predan 21. lipnja 1971). U svom odgovoru Mr. Tice je izjavio da

američka vlada s velikim interesom prati sve snažnije zahtjeve Hrvata za autonomijom, ali je istaknuo da SAD ne predviđaju raspad Jugoslavije. [Katastrofalna pogreška ili pak računica velikih sila u smislu da postojanje samo jedne velesile znači slabljenje lobija trgovaca oružja što je u biti temelj prosperiteta megasila.]...

Da zlo bude gore, unutarnje snage nacije nisu nikada dovoljne da same slome diktaturu. Nema slučaja u povijesti da su se narodi sami oslobodili vlastite diktature. [Tipičan je primjer osamostaljenja RH kada tzv. /ili samozvanim/ 'desnim' treba pomoć i usluge UDB-e ili makar neutralnost na strani 'pobjednika' jer narod nikad u cijelosti ne pobjeđuje, ali ga zato uvijek šalju na front kad god to treba i zahtijeva povijesni trenutak. Onda se pak nakon rata stvaraju lobiji bogatih obitelji - 'iz ničega', tovari paradiraju u odijelima i lentama, a narod sustavno i na brzinu pljačkaju 'sile tame', te narod (u početku) sramežljivo izlazi na ulicu. Naravno, **sve dok banda ne pokuša vojski i policiji smanjiti ili uskratiti plaće** jer u tom slučaju ovi stvarno moraju braniti 'narod' kojemu u razbijačkom naletu nije do šale i bahate objesti pojedinaca. Ponekad mi se čini da je umanjena važnost vojske i policije u teškim situacijama jer bi ovi slobodno, u bilo kojem po državu teškom trenutku, mogli tražiti povećanje plaća za 100%, pa bi u suprotnom oni koji naređuju 'obranu sustava' i batinanje naroda mogli i sami doživjeti. Uostalom, zašto bi netko za bijednu plaću branio pojedince koji su pronevjerili ili oštetili proračun za milijune. To jednostavno nije moralna odluka, pa čak ni dvojba.]...

Da su svi koje je srbokomunistička Partija na vlasti osudila na smrt ili robiju, bili ratni zločinci

i koljači, zacijelo ne bi bilo 1944. i 1945. nje da im sudi, jer im ne bi imao tko suditi. Nema koljačkih nacija ni stranaka, nego samo pojedinih većih ili manjih zločinačkih grupacija...

Oni [jugokomunisti] su nemilosrdno progonili i Katoličku i Pravoslavnu crkvu i Muslimansku vjersku zajednicu i njihov kler, a da se nije nitko usudio podići glas protiv tih kontinuiranih progona. ...

Gotovo je redovito iza tih ekscesa Komunističke partije stajala velikosrpska beogradska Čaršija, kumovala i poticala na uništenje svega što je u Hrvatskoj hrvatsko i sama kamuflirana crvenom zvijezdom na čelu. ...

U Malom Ižu, u Dalmaciji, - pripovijedao mi je jedan Ižanin - u jednoj svađi između majke i sina partizana i člana KPJ, majka je sinu, koji je utekao iz kuće ispred njezinih prijatelja, dobacila vičući, da je cijelo selo odjekivalo: - 'Ive, vragovi ti

misu kantali, a partizani se na njoj pričešćivali! A će ste nam govorili, dok ste još po šumam bili?' - 'A da vas nismo lagali, ne bi nikad na vlast došli' - odgovorio je majci. ...

Tito je izričito potvrdio na zasjedanju Saveza sindikata Jugoslavije održanom u Beogradu onih burnih dana gušenja hrvatskog proljeća u siječnju 1972. (govor je bio prenošen preko jugoslavenske televizije te smo ga mogli osobno čuti i vidjeti): 'Neka naši neprijatelji dobro znadu da u Jugoslaviji demokracija postoji za nas, a ne za njih'. ... Jedini razumni, humani i demokratski način rješavanja ovog teškog prava na postojanje Jugoslavije - referendum i plebiscit - Tito, a za njim i velikosrpski Beograd u karadžordevskom prosincu otvoreno zanijekaše i time sami srbokomunisti stvaraju pogodan teren za stranu intervenciju u času našeg međusobnog obračuna, koji postaje neizbježiv, ako se ikako odulji ova tiranija Velike Srbije nad Hrvatskom. ...

Jugoslavija je, međutim, u srcima hrvatskog naroda definitivno pokopana na Bleiburškom polju. ... Za nas Hrvate Tito i njegova partizanija velikosrpska ne bi nikada vidjeli Zagreba. Jugoslavija ostaje za nas tamnica, a srbokomunistički režim tiranija kakve Hrvatska nije vidjela nikada u svojoj povijesti"

* (Nikola Čolak, *Iza bodljikave žice, Sujedočanstvo o životu Hrvatske u srbokomunističkoj Jugoslaviji*, La ciclografica, Padova, 1977, str. 212-219, 223-224, 226-227, 230, 232, 235, 241).

dr. Branko Jelić

NA DANAŠNJI DAN

Zvonimir R Došen, Kanada

Hvala Ti dragi brate.

Ponosan sam Hrvat kad vidim da imamo ljude Tvoga kova.

A na ovaj dan **Poglavniku** citiram onu Vinka Nikolića:

Ja u Tebi štujem svojega vladara.

U Tebi se klanjam svetim grobovima.

Ti si nadahnuće našim vječnim snima.

Ti si slava naša - i nova i stara!

Za Dom Spretni !

Bo(žo)Bi(škupić) U ŠERBEDŽIJADI

Gromovnik od Dinare gospodin Ivan Raos

Poštovani!

Opet me obogaćujete s mnogo priloga. Po svakome primljenome, postupim, kako mogu i učinim što mogu. Volja je još uvijek nazočna, a snaga dokle dopre.

Pred dosta dugo vremena, u svezi nečega spomenuli ste Brijune. Umjesto obširne razprave, bit ću toliko slobodan pa preko Vas postaviti pitanje hrvatskoj inteligenciji svih smjerova i dostignuća.

Zašto hrvatska inteligencija spava dok joj Šerbedžije, Pupovci, Kovači, Furlanice i druge ...ice gaće vežu ili ih budne prevode žedne preko vode. Ako ne spava ili ne driema onda na javi djeluje kroatofobno ili se međusobno svađa. Bože, zašto smo takovi?!

Bit ću u ovome osvrtu kratak i posvetit ću ga samo Brijunima.

Je li najbolje, najprimjernije i najunosnije... dati Brijune Radi Šerbedžiji, njegovim nepotima i njegovim Srbima. Čime je Rade Šerbedžija zavriedio Brijune, na kojima srbuje i još ga plaćaju hrvatski poreznici. Kad je Hrvatskoj bilo najteže, kroz ugroženost od njegovih Vlahosrba iz Hrvatske i srbadije iz Srbije, Rade Šerbedžija je napustio Hrvatsku, isto kao i negova Furlanica, a danas žive u Hrvatskoj na privilegiranim razinama.

Oni hrvatski glunci, koji su patili na prvim bojišnicama protiv šerbedžijanaca, ostali su bezimena, a od Šerbedžije Hrvatska pravi kult.

Zašto ne iskoristimo Brijune za Hrvatsku?

Ja sam stari, istrošeni i onemoćeni farmaceut i biokemičar i to s područja znanstvenog i istraživačkog robovanja. Dakle po temeljnoj struci i djelatnostima daleko sam od onih polja, koja se zovu, umjetnost, kultura, domoljublje...

Kao takav našao bih barem tri bolja rješenja za Brijune, nego što je Šerbedžijada, kojoj se klanjaju hrvatski kulturnjaci i ministar kulture BoBi nađe uvijek novaca za šerbedžijade, za komunističke i četničke derneke i za skorašnji Srb.

Evo mojih skromnih pitanja:

Zašto Brijune ne preuzme u svoju nadležnost Hrvatsko narodno kazalište?

Zašto se Brijuni ne dadu Kazališnoj akademije i njenim studentima, koji mogu izvoditi suvremene predstave na suvremeni način, čak višejezično i dozivati k sebi svoje kolege iz naprednih država.

Zašto se Brijuni ne iznajme Europskoj Uniji za jednu instituciju, na primjer morsko-ekološke naravi. U tom slučaju će Hrvatska zarađivati kroz najamninu i kroz cjelogodišnji turizam: službene delegacije, novinari, tumači, razne posjete, ugostiteljstvo i svi drugi servisi.

Ima još podosta boljih i unosnijih varijanta za Brijune, nego je Šerbedžijada, a zašto ih hrvatski kulturnjaci i umjetnici ne unose u sprovedbu.

Ako su političari glupi i kroatofobni, a zašto se hrvatska inteligencija dađe od njih jahati? Ponovit ću Šegedina:

"Svi smo mi odgovorni!"

A kakva nam je odgovornost, pokazuje slika i prilika hrvatskih Brijuna!

Uz izraze osobitog štovanja i hrvatske pozdrave, odani Vam

mr. sc. Dragan Hazler,
Švicarska

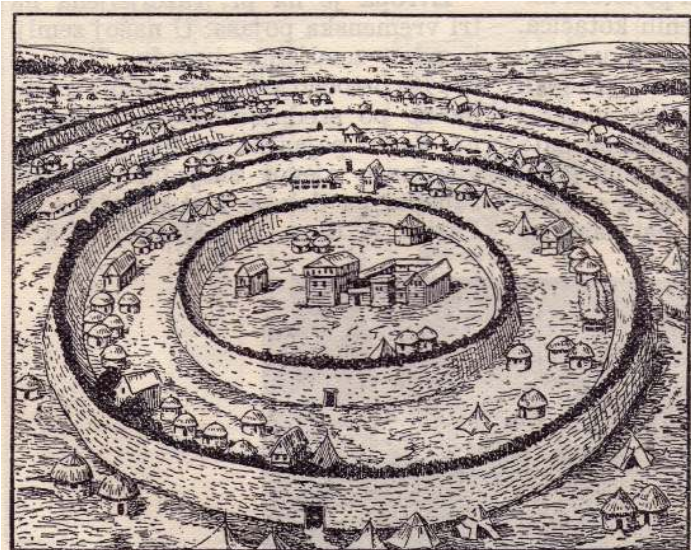
BORBA HRVATA ZA DRŽAVNU SAMOSTALNOST U IX. STOLJEĆU

Lovro Katić, "Znanje i radost", Hrvatski izdavački i bibliografski zavod, Zagre, 1942.

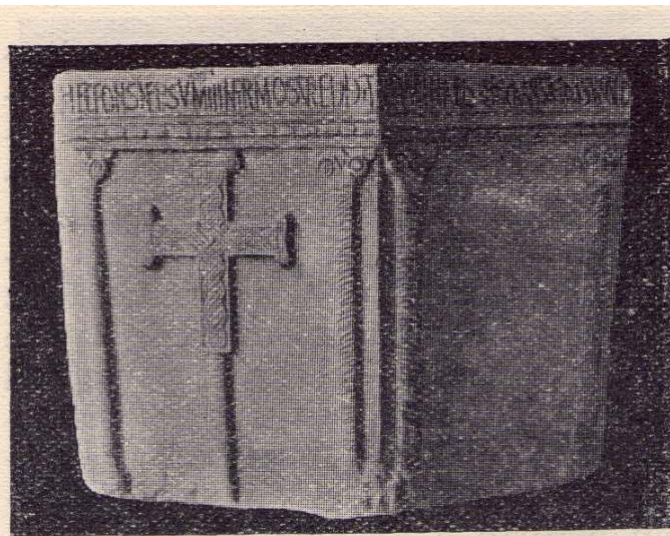
Hrvati su se naselili u novoj domovini između dviju velikih država: Franačke i Bizanta. Mlada je franačka država prebrodila poteškoće međusobnih svađa i klanja od 6. do 8. stoljeća. Za Pipina Maloga i Karla Velikoga širila je svoje granice na sve strane, pa je tako došla i u susjedstvo Hrvata. Nemio susjed i stari neprijatelji Hrvatima bijahu Avari, koji su se poslije ratova s Hrvatima održali u zemlji između Drave i Save i u Panonskoj ravnici. Oni su zagospodarili panonskim Hrvatima, i ovi su pod avarskim gospodstvom ostali sve do svršetka 8. stoljeća.

U to se doba (788.) Karlo Veliki približio granicama bizantskog carstva u Istri i avarskom području. Hrvati su stanovali u objema krajevima: bizantskom i avarskom. Avarima nije bilo po volji susjedstvo tako moćna vladara, kakav je bio Karlo Veliki, pa su zato pomagali vojvodu bavarskoga Tasila, kad se pobunio protiv Karla. To je bio povod ratu između Karla i Avara (793.). Za ovoga rata odmetnuo se od Avara knez panonskih Hrvata **Vojnomir** i pomagao Karla. Vojnomir je toliko omilio Karlu svojom vjernošću, da je drugi rat protiv Avara 795. sam vodio u Karlovo ime. On je tada prodro sve do **hringova** (dvorova) avarskoga kana između Dunava i Tise i tamo zaplijenio veliko blago, koje su Avari kroz stotine godina nakupili iz različitih kršćanskih krajeva. Ovaj je plijen poslao Vojnomir Karlu, a on ga razdjelio crkvama, samostanima, papi i prijateljima.

Nisu se tako prijateljski vladali primorski Hrvati

Avarski hring

Krstionica kneza Višeslava, nekoć u Ninu (oko 800. god.)

prema Karlu. Oni su se držali svoga ugovora s bizantskim carstvom, pa su pružili pomoć carstvu, kad je ratovalo s Karlom. Ta je pomoć bila korisna Bizantu, jer su Hrvati junački branili granice carstva prema Istri. Kod Lovrane blizu Rijeke Hrvati su dočekali i iz zasjede ubili furlanskoga markgrafa Eriha. Ovaj Erih bijaše se u bojevima proslavio kao osobit junak.

To je bilo 799. g., a 800. zbio se vrlo važan događaj: Karlo se okrunio na Božić za rimskoga cara. Otada postoje dva rimska carstva: istočno u Carigradu i zapadno - rimsko carstvo, kojega krunu nosi franački kralj.

Hrvatske su zemlje kod prijašnjih dioba carstva (za Dioklecijana i po smrti Teodozija Velikoga) pripadale najvećim dijelom zapadnom carstvu, pa ih je car Karlo namislio predobiti za se. Tako se i dogodilo. Hrvati su ostavili Bizant već 803. godine. Bijela Hrvatska od Raše do Cetine priznaje franačku vlast. Tako je ugovoreno u miru između cara Nikifora i Karla Velikoga. Rat se između Bizanta i Karla opet produžio sve do 812. godine, kad je dokončan mirom u Aachenu, po kojem je Bizant zadržao Dalmaciju, a prepustio Karlu Velikome Bijelu Hrvatsku. Dalmacija je otada obuhvatala samo pet gradova (Kotor, Dubrovnik, Split, Trogir i Zadar) i tri otoka (Rab, Krk i Osor, koji je obuhvaćao Lošinj i Cres). S franačkom vlašću primili su Hrvati i kršćanstvo, ukoliko se još nisu pokrstili od 640. do toga doba. Neretvani su još ostali pogani. Uspomena na drugo krštenje Hrvata sačuvala se u Ninu u natpisu na krstio-

Krštenje kneza Višeslava / J. Kljaković

nici kneza Višeslava. Za vrijeme ovoga kneza (oko 800.) svećenik Ivan dao je napraviti mramornu krstionicu s natpisom:

“Ovdje okajavaju svoj grijeh, što ga baštiniše od prvoga roditelja, da postanu štovatelji Kristovi, spasonosno ispovijedajući vječno Trojstvo. Ovu radnju dobro i pobožno izvrši za doba kneza Višeslava svećenik Ivan, a u čast svetoga Ivana Krstitelja, da odvjete za njega, svoga štíćenika”.

Ta se krstionica nalazi danas u Zagrebu. Knez Višeslav prvi je hrvatski vladar, za kojega sigurno znamo, da je bio kršćanin. Nasljednik mu je Borna. Suvremenik Bornin je u Panonskoj Hrvatskoj knez **Ljudevit**, koji stoluje u Sisku.

Godine 814. umro je Karlo Veliki, koji je snažnom rukom držao red u državi, što nije bio kadar njegov sin Ludovik Pobožni. Markgrofovi se osiliše i nekoji stadoše tlačiti svoje podložnike. Kadaloh, markgrof furlanski, istakao se svojom okrutnom ćudi i ugnjetavao je narod u Panonskoj Hrvatskoj. Knez Ljudevit potuži se caru Ludoviku, no on se oglušio na kneževe tužbe. Ovaj tada (819.) diže na oružje narod i porazi Kadaloha, koji se vratio u Furlaniju i tu umre od groznice.

Ljudevit pošalje opet caru poslanstvo s uvjetima mira, ali car ne primi te uvjete. Nato Ljudevit sklopi savez s Hrvatima u Karantaniji i Slavenima oko Timoka. “Knez Dalmacije i Liburnije”, kako se zvaše Borna, nije pristao uz Ljudevita, već uz Franke. Po svojoj prilici tome bijaše razlog taj, što je očekivao pomoć od Franaka pri uređivanju granica između svoje oblasti i dalmatinskih gradova. Knez Ljudevit, da kazni Bornu, provali u njegovu kneževinu. G.

820. Borna i njegova vojska zatvoriše se u tvrde gradove. Konjaništvo iz panonskih ravnica nije moglo uspješno ratovati u dalmatinskim brdovitim krajevima, pa se Ljudevit morao vratiti u svoju kneževinu. God. 820. poslali su Franci tri vojske ujedamput protiv Ljudevita, no ni ove ga ne svladaše, pa 821. ponovno eto nove tri vojske, “da pustoše odmetnička polja”. Ni te vojske nisu uspjele, pa 822. eto već desete vojske. Videći, da ne će moći odoljeti do kraja sili velikoga carstva, Ljudevit se skloni k Borninu ujaku **Ljudemisl**u, ali tu bude poslije nekoga vremena ubijen iz zasjede. Tako su se riješili Franci “velikoga buntovnika”. Nije se uspio održati knez Ljudevit, ali i franačka vlast doskora utrnu u Panoniji, jer tamo provališe 896. Madžari, čega je posljedica bila, da su se panonski Hrvati pridružili Bijeloj Hrvatskoj za vladanja kralja Tomislava, koji je oborio Panonsku Hrvatsku od madžarske najezde.

Uporedo s Panonskom razvijala se i Bijela Hrvatska. U njoj je dozrela i ostvarila se misao hrvatske državnosti i samostalnosti.

Već je spomenuto, da se Bijela Hrvatska prostirala od Cetine do Raše, ali je njezin prostor bivao sad užo, sad širi. Prvo sjedište hrvatske države bio je Nin. Knezovi Višeslav i Borna živeći pod vrhovništvom i u prijateljstvu franačkom širili su svoju vlast na račun dalmatinskih gradova, koji su od 812. tvorili bizantsku pokrajinu (temat) Dalmaciju. Čim su građani izišli iz okruga svojih zidina, stupali su na zemljište hrvatskoga kneza. Ovi su gradovi priznavali vrhovništvo bizantsko, a kako su u Bizantu ubojstva careva i građanski ratovi oslabili carstvo, dalmatinski gradovi nisu imali jaka zaštitnika. U isto doba nije Hrvatima mogla smetati ni kasnija suparnica Venecija, koja je u početku 9. stoljeća još pod gospodstvom Bizanta, a i sama je stradala od unutarnjih borba te od navala Langobarda. Hrvati sigurni za svoje kopno izgrađuju mornaricu i gospodare morem. Zato su imali dobre uvjete: baštinjenu mornarsku vještinu od vremena ilirskih Liburna i izvrsne dalmatinske luke i otoke, koji su i za Mletke bili od životne važnosti za pomorsku trgovinu. Na Jadranskom moru došli su Hrvati brzo u sukob s Mlecima, kad je ondje postao duždem Petar Tradonik, nepismen, ali bistre glave. U Hrvatskoj mu je suvremenik knez **Mislav**. Ovaj je knez prvi došao u blizu

Domagojevi strijelci / I. Meitrovic

Tegurij s imenom kneza Branimira – iz Šopota kod Benkovca

dodir sa splitskim nadbiskupom i darovao mu neka dobra na svome zemljištu.

Za Petra Tradonika bilježi stara mletačka kronika: "Taj dužd treće godine svoga vladanja pođe u Hrvatsku s ratnim brodovljem, da je osvoji. Ali kad je došao do mjesta, koje se zove dvorac sv. Martina, sklopi mir s njihovim knezom Mislavom. Odatle otplovi na neretvanske otoke i slično utvrdi prijateljstvo s knezom neretvanskim, premda to prijateljstvo nije ništa značilo." Sv. Martin je u Podstrani (Poljica kod Splita), a neretvanski su otoci: Brač, Hvar, Korčula i Mljet.

Godinu dana kasnije eto opet dužda u naše strane, "ali se vrati bez pobjede", što znači poražen.

Mludoj hrvatskoj državi javi se u to vrijeme još opasniji neprijatelj: Arapi ili Saraceni. Oni su se već bili utvrdili na Siciliji i u Južnoj Italiji, pa poslije 840. haraju obale Jadranskoga mora i dopiru do Osora, koji zapališe i na povratku poharaše Rosu i Budvu kod Kotora. Poslije toga nisu se često javljali uz dalmatinsku obalu, jer su se bojali nenadanog napada iza brojnih otoka, pa su se držali širokoga mora. Ovo je dobro došlo Neretvanima, da se osile na moru. Oni su provaljivali sve do samih Mletaka.

Hrvati su polovinom 9. stoljeća već izgradili svoju državu. Oko 845.—864. knez je hrvatski **Trpimir**, koji je osobito promicao hrvatsku kulturu. Prijateljuje sa splitskim nadbiskupom, koji mu pozajmljuje novaca za ukras samostana, koji je Trpimir dao sagraditi u Rižinicama u Solinu. Na njegovu dvoru živi neko vrijeme glasoviti saski teolog Gottschalk.

I hrvatsko je ime prvi put zabilježeno u latinskom obliku za kneza Trpimira. On se u povelji izdanoj splitskom nadbiskupu zove: "pomoću Božjom knez Hrvata", a svoju zemlju nazivlje: država Hrvatska (regnum Chroatorum). Priznaje i on vrhovnu vlast franačkoga kralja, ali vlada samostalno, i njegov je dvor uređen po primjeru franačkih vladara. Na tome su dvoru uz kneza dvorski službenici, župani i kapelani. Trpimir je došao u

sukob s namjesnikom dalmatinskim, pa ga je pobijedio.

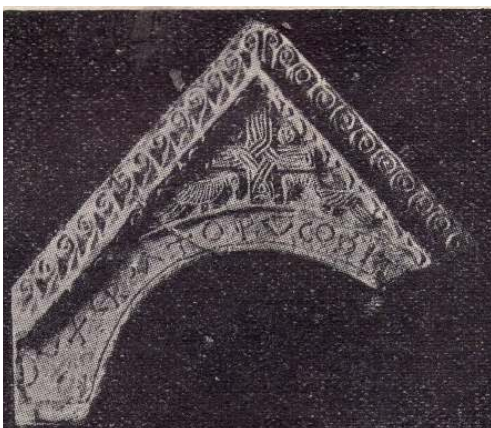
On je otac vladarske loze Trpimirovića. Njegova dvorska politika učvršćuje hrvatsku državu. On vodi politiku zbliženja Hrvata i dalmatinskih Latina. Ova će politika dostići svoj procvat za velikih kraljeva Krešimira Velikoga i Zvonimira.

Stanovao je u Klisu i Bihaćima kod Trogira. Tuda se od Omiša do Trogira i prostirala hrvatska župa Podmorje, plemenska baština vladarske kuće. Ako je Nin bio gnijezdo hrvatske kneževine, to se ovaj preodio od Omiša do Trogira s pravom nazivlje kolijevkom hrvatstva i hrvatske države. U njemu se hrvatstvo javilo svijetu pod svojim pravim imenom i razvilo svoju državnu misao do najveće visine.

Trpimira nije naslijedio nijedan od njegovih sinova, već **Domagoj**, član druge dinastije. Valjda je kuća Trpimirovića izgubila prijestolje radi svoga prijateljavanja s nadbiskupom splitskim, koji je bio podanik Bizanta, a Bizant je u to doba bio u borbi s papom i uopće s kršćanskim zapadom (Fotijev raskol). Splitski je nadbiskup pristao uz Fotija kao i čitava bizantinska Dalmacija, dok je Domagojeva kuća odlučno ostala vjerna Rimu i franačkom carstvu.

Posljedica ovoga bile su unutrašnje borbe. Pristaše su Trpimirovića kušali urotom maknuti Domagoja, no to su platili glavom. I u vanjskoj politici Domagoj je bio jake ruke. U početku zaista morao je dati Mlečanima taoce i dopustiti im slobodnu plovidbu uz dalmatinsku obalu. To je učinio, jer se nije mogao uspješno boriti protiv domaćih smutljivaca i ujedno protiv Arapa, koji su se opet javili u Jadranskom moru (866. podsjedaju Dubrovnik), a onda i protiv Bizanta. Domagoju može jedino doći pomoć od Franačke, pa se zato spremno odazivlje caru Ludoviku II. i šalje svoje brodovlje pod Bari, da ga s mora podsjedne, dok će ga franačka vojska stisnuti s kopna. Bari je bio tada u rukama Arapa. Franci i Hrvati uspješe i osvojiše grad 2. II. 871. To je prvi put, da Hrvati sudjeluju u obrani zapadne kulture.

No dok su se Domagojevi Hrvati viteški borili za krst časn, Bizantinci su s brodovljem porobili hrvatske obale. Car je Ludovik pisao tada bizantskom cam Baziliju: "Ne bi se to dogodilo Hrvatima, da su se tome nadali!" Domagoj za uzvrat stade udarati na bizantske podanike, osobito Mlečane. Toliko su trpjeli Mlečani od Domagojevih na-

Tegurij s natpisom dux Cruatorom – iz Šopota kod Benkovca

Natpis kneza Mutimira iz njegove zadužbine

vala, da su ga prozvali "najgorim hrvatskim knezom", a Hrvate najgorim narodom slavenskim. Pri svršetku Domagojeve vlade ili malo kasnije oslobodili su se Hrvati franačkoga vrhovništva.

Hrvati, Neretvani, Zahumljani i Dukljani u ovo doba priznaju nad sobom vlast Bazilija I., a Neretvani primaju sv. Krst iz Carigrada. To je treće krštenje Hrvata.

Smrću Domagojevom promijenila se za kratko vrijeme i vanjska politika Hrvatske. Bizant podiže protiv sinova Domagojevih **Zdeslava** Trpimirovića. Time se kidaju veze Hrvata s franačkim carstvom i zapadnom crkvom. Hrvati nezadovoljni Zdeslavljevom politikom doskora ga ubiše, i knezom postade **Branimir**, valjda član Domagojeve dinastije. Padom Zdeslava pala je vlast Bizanta u Hrvatskoj, a kako se Hrvatska oslobodila i franačke vlasti još za Zdeslava, to je sada ostala samostalna. Franačka država nije bila toliko moćna, da uspostavi svoje vrhovništvo u Hrvatskoj, a Bizant je posredstvom pape, s kojim je car Bazilije živio u miru, priznao samostalnost hrvatskome knezu i dapače odredio, da dalmatinski gradovi plaćaju knezu porez. Taj su porez gradovi dotada plaćali Bizantu (Krk, Osor, Rab, Trogir po 100, Zadar 110, Split 200 zlatnih romana godišnje). Porez su gradovi plaćali za one zemlje, koje su posjedovali na hrvatskom teritoriju. Ovim je porasla misao hrvatske samostalnosti i državnosti.

Papa je pomogao pri ovome poslu hrvatskome knezu Branimiru, jer je on odmah na početku svoje vlade odlučno pristao uz Rim i tamo poslao svoje poslanike. Sam je papa na Spasov-dan za svećane mise nad grobom sv. Petra blagoslovio Branimira i njegov hrvatski narod (21. V. 879.).

Još je trebalo obračunati s Mlecima. Ovi su bili u tolikoj nevolji, da su nekoji stanovnici pomišljali,

kako bi napustili svoja obitavališta. Oluje i bolesti, a uz to borbe sa susjedima oslabiše Veneciju, pa su i Neretvani nanosili štete gradu. Istom 887. godine novi energični dužd Petar Kandiano odluči osloboditi svoj grad od neretvanskoga straha. On doplovi sa svojim brodovljem pod neretvanski grad Makar kod današnje Makarske, ali izgubi bitku i život. Mlečani su pobjegli ostavivši u neretvanskim vodama mrtvo tijelo duždevo. Od toga doba pa do 948. ne bilježe mletačke kronike nikakve sukobe s Hrvatima, dapače do 1000. godine Mlečani plaćaju danak hrvatskome knezu, da mogu slobodno ploviti dalmatinskim morem.

Što je počeo Trpimir, Branimir je dovršio: postavio je Hrvatsku na vlastite noge. O njegovoj moći svjedokom su građevine i crkve, koje nose njegovo ime, a iskopane su njihove ruševine u Ninu, Muću i Šopotu (kod Benkovca). Tegurij, nađen u Šopotu, od osobite je vrijednosti, jer je u njegovu natpisu hrvatsko ime prvi put uklesano u svome izvornom obliku: dux Cruatorum (što valja čitati: dux Crvatorum).

Poslije Branimira opet se vraća na prijestolje Trpimirova loza. Knezom je postao **Mutimir**, najmlađi sin Trpimirov (892.—910.). Mutimir drži kneževski dvor kao i njegov otac, a u povelji, kojom dosuđuje nadbiskupu splitskom darovštinu svoga oca, ponosno se piše: "Ja Mutimir pomoću Božjom knez Hrvata sjedeći na očevu prijestolju". Nije nam ništa poznato o političkom djelovanju Mutimirovu, ali nam je sačuvana uspomena na njega u njegovoj zadužbini, a to je crkva sv. Luke na Uzdolju kod Knina. Natpis u crkvi na Uzdolju spominje, da ju je podigao 895. g. knez Mutimir.

Hrvatska je dakle nezavisna, njezin knez dolazi na prijestolje po Božjoj milosti i nasljedstvom, a ne po volji i odredbom ni Bizanta ni zapadno-rimskog cara, odnosno franačkoga kralja.

Natpis kneza Trpimira iz Rižinica, oko god. 852.

PRAVO NA SLOBODU I DRŽAVU

“Spremnost”, Zagreb, br. 164-165, Uskrs, 1945.

Poslovni odbor Hrvatskog Katoličkog Episkopata uputio je sa svoga zasiedanja pod predsjedanjem hrvatskog metropolite dra Alojzija Stepinca poslanicu hrvatskim katoličkim vjernicima, koja glasi:

Kadgod smo se u prošlosti mi, hrvatski katolički biskupi, obraćali vama, svome duhovnom stadu, činili smo to u zgodama, koje duboko zasiecaju u život naših duša. U ovim teškim ratnim prilikama, nije nam bilo moguće dolaziti u dodir sa svojim vjernicima, da svagdje, u svakoj župi na licu mjesta vidamo teške rane, od kojih krvare naši vjernici širom hrvatskih biskupija. Budući da se boli naših vjernika, ili bolje čitavoga hrvatskoga naroda, povećavaju iz dana u dan, i njihove brige za budućnost bivaju sve veće u moru neistina, laži i kleveta, što se sa svih strana smišljeno i proračunano siplju protiv našega naroda, Poslovni odbor Biskupskih Konferencija kao zastupnik čitavoga Hrvatskog Katoličkog Episkopata smatrao je za svoju dužnost, da vama, svojim dragim vjernicima, upravi nekoliko rieči i da već sada razkrinka neke smišljene klevete i podvale, uperene protiv najsvetijih probitaka Katoličke Crkve i Hrvatskoga Naroda, u kojemu ona djeluje.

Duboko osjećajući važnost vremena, u kojemu živimo, i sviestni teške odgovornosti, koju nosimo pred sadašnjošću i budućnošću pozivamo prije svega svoje vjeruike, da se još uže sjedine s nama u izpoviedanju prave vjere u Boga, kao začetnika, zakonodavca i svrhodavca života, misleći u svim svojim djelima na bezsmrtnost i neprocienjivo ćudoredno dostojanstvo svakoga čovjeka, koje je danas gotovo podpuo prezreno.

Ujedinjeni s Nasljednikom Sv. Petra, obećajemo kao i naši pradjedovi u doba pape Agatona i Ivana VIII., da nas od Svete Stolice ne će razstaviti ni prostorna udaljenost, ni vlastite muke, ni krive obtužbe neprijatelja Svete Crkve, pa došlo što mu drago.

Gledajući patnje, koje su zadešavale Hrvatski Narod u 20. stoljeću i koje su u posljednjih nekoliko

godina dosegle bolnost Jobovih rana, pozivamo sve ožalošćene, ponižene, uvriedene i izmrcvarene, da ne klonu duhom, da se uz cienu mučeničtva ne odriču Katoličke Crkve i ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

Pojavili su se lažni svjedoci, koji nas obtužuju. da su hrvatski katolički crkveni poglavari zajedno sa svojim svećenstvom i najboljim svojim vjernicima krivi sadašnjem krvavom obračunavanju u Hrvatskoj Domovini. Ali ima svjedok, koji bolje vidi, a to je Bog, koji znade, što smo mi hrvatski katolički biskupi sa svojim svećenstvom i svojim vjernicima učinili i kakve smo žrtve samo posljednjih dvadesetak godina doprinosili, da u Hrvatskom Narodu sačuvamo mir i i djelotvornu kršćansku ljubav. A to znade i ciela svjetska javnost. Miroљubivost je bila osnovna crta hrvatske duše, koju su osobito od godine 1918. uz najveće poteškoće i s najvećom pomnjom uzgajali i naglašavali hrvatski svjetovni vođe kao i hrvatski duhovni poglavari.

Ali naše su nastojanje lišavali potpunih pldova oni, koji su političkim umorstvima hrvatskih narodnih prvaka i

oduzimanjem rođene grude onemogućavali hrvatski pacifizam i tjerali Hrvatski Narod u sve veći nemir i nezadovoljstvo. Hrvatska nedužna krv prolievala se u mnd-hrvatskim gradovima i selima, dapače i u samoj beogradskoj skupštini i u vrieme između dva rata.

Tamo je na sramotan način pogažen najsvetaniји međunarodni ugovor, Konkordat, sklopljen između Svete Apostolske Stolice i bivše Jugoslavije, pa su tako hrvatski katolici u svojim pravima ostavljeni na milost i nemilost vlastodržaca, a da ne govorimo o svim isto tako sramotno pogaženim nagodbama, koje su bile sklopljene s predstavnicima Hrvatskog Naroda. To je također dobro poznato cieloј svjetskoј javnosti.

Kada je pak i drugi svjetski rat pohodio naše krajeve, a koji rat na ovom području nije izazvao Hrvatski Narod, jer nije imao nikakve političke vlasti, nego netko drugi, i dok još Hrvati nisu imali niti jedne puške u svojim rukama, već su neodgo-

blaženi Alojzije Stepinac

vorni neprijatelji izvršili pokolje nad hrvatskim pučanstvom u nekim mjestima, navještavajući zator i iztriebljenje našem narodu. Poslije toga našli su se nažalost i među

Hrvatima ljudi, koji su prihvatili borbu istim načinom. Hrvatski su biskupi to uvijek odlučno pobijali i osuđivali, ne pazeći na zamjere i pogrde bilo s koje strane. Oni su pojedinačno i skupno, na primjer na Biskupskim Konferencijama godine 1941. digli svoj glas protiv prekoračivanja nužne samoobrane i protiv nasilnika, nalazili se oni gdje mu drago, zauzimajući se za nedužne žrtve bez razlike narodnosti i vjeroispovijesti. Uvijek smo našli načina, da svoje prosvjede i zauzimanja dostavimo onamo, gdje smo držali, da će naši koraci najsigurnije pridonijeti ublaženju bijede, koja se bez naše krivnje srušila na hrvatsku zemlju. Osuđivali smo sve struje, doktrine, bilo sa skrajne ljevice ili desnice, sugestije, kao i pojedince, koji su polazili sa stajališta, da smiju kršiti Božje zapoviedi i lišavati bližnjega njegovih ljudskih prava, jer je možda druge narodnosti, rase ili staleža.

I danas tražimo jednaku zakonitost za sve, pozivajući pojedince, skupine i narode, da "ne vraćaju zla za zlo i psovke za psovku" (I. Petr. 3, 0).

Svoj poziv šaljemo i onima, koji su u posljednje vrijeme počeli sustavnom promičbom razdraživati neodgovorne i zlu sklone pojedince i skupine, da pod izlikom suđenja "ratnim zločincima" smaknu što veći broj Hrvata, osobito svećenika i intelektualaca dobrih katolika, lišavajući ih ne samo života nego i njihova dobra glasa.

Svi zločinci s bilo koje strane neka budu potegnuti na odgovornost i kažnjeni prema njihovoj krivnji. Ali jasno je već unapried svim istinoljubivim i pravdoljubivim ljudima, da mržnja ne može tu krivnju prosuđivati ni svestrano ni pravedno.

U izuzetnom slučaju, ako se je koji zalutali svećenik ogriješio o prava svoga bližnjega, mi se nis-

mo žacali udariti ga crkvenim kaznama, dapače i udaljenjem iz svećeničkog ill redovničkog staleža.

Ali danas moramo najodlučnije prosvjedovati pred Bogom i svjetskom javnošću protiv sustavnog ubijanja i mučenja nevinih hrvatskih katoličkih svećenika i vjernika, od kojih je veliki broj živio upravo svetim životom, a mrzitelji katoličke Crkve oduzeli im život protupravnim osudama osnovanim na fiktivnim krivicama.

Neprijatelji Katoličke Crkve, a pristaše materijalističkog komunizma, koje je Hrvatski Narod plebiscitarno odbio, protivna tvrdnja bila bi mistifikacija svjetske javnosti, počeli su i u Hrvatskoj Domovini iztriebljivanjem svećenstva i iztaknutih najboljih vjernika prema svojem sviestnom programu. Njihova nepravda vidi se već po tome, što oni unapried obtužuju sve biskupe, svećenike i redovničke pokrajine, da su "ratni zločinci", a pojedinim nepoćudnim osobama podmeću, da su one krive zlodjelima, koja su počinjena u ovom ili

onom kraju. Međutim nitko živ u uljudbenom svijetu ne će moći odobriti tu unapried smišljenu samovoljnu osnovu niti će vjerovati, da bi hrvatski katolički biskupi, svećenici, da bi čitave crkvene pokrajine uglednih i po svemu svijetu poznatih i priznatih katoličkih redova muških i ženskih, da bi tisuće katoličkih staraca, muževa, žena i djevojaka bili "ratni zločinci". koji su zaslužili, da budu poubijani i da im imena budu vezana uz

pokolje, o kojima nisu ni znali. Njihova mučenička smrt je trajna obtužba onih, koji su umorstva i ubojstva učinili sredstvom svojih ideja.

Hrvatski katolički biskupi voljni su, da svaki pojedini slučaj dadu prosuditi i izpitati točno ne samo od stranih crkvenih predstavnika nego i međunarodnih svjetovnih povjerenstava, pa se i na taj način može ustanoviti, da je obtužba radi "ratnih zločinstava" samo izlika i sredstvo za iztrebljivanje onih ljudi, koji su po računu komunizma zaprieka ostvarivanju njegova stranačkog programa.

Radi toga će hrvatski katolički biskupi imenovati posebni odbor, koji će sve slučajeve izpitati, prikupiti sva dokazala, koja će se moći objektivno međunarodnom predstavništvu kadgod zaželi, predložiti, da se vidi, na kojoj je strani istina, i da se vidi, kako je laž postala sredstvom jedne ideologije, koja se bori za gospodstvo svieta, makar je upravo izčezavajuća manjina u čitavom svijetu, a u katoličkoj Hrvatskoj ne predstavlja možemo reći, nikoga.

Naglašavajući suverenost Katoličke Crkve u duhovnim pitanjima, priznajemo i svjetovnu suverenost, pa kao što mi nosimo odgovornost za upravljanje Crkvom tako i svjetovne oblasti odgovaraju za djelovanje na svom području. Hrvatski su katolički svećenici i vjernici imali po naučavanju Crkve, da daju uvijek Bogu Bozje, a Hrvatskom Narodu, što je njegovo. Poviest svjedoči, da Hrvatski Narod kroz cielu svoju tisućtristogodišnju prošlost nije nikada prestao plebiscitarno naglašavati, da se ne odriče svoga prava na slobodu i nezavisnost, koju on od srca želi i svakom drugom narodu. A kad je u drugom svjetskom ratu ta misao još jače naglašena i oživotvorena u vlastitoj Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, hrvatski su katolički biskupi poštivali volju Hrvatskoga Naroda. Nitko prema tome nema prava dbtuživati bilo kojega građanina Hrvatske Države, pa ni hrvatske biskupe zato, što poštivaju tu neodstupnu volju Hrvatskoga Naroda, kad on na to ima pravo i po Božjim i po ljudskim zakonima.

Hrvatski katolički biskupi su sa svoje strane učinili sve, što je bilo u njihovoj moći, da se u Hrvatskoj Državi svuda provede prava zakonitost prema načelu "Justitia fundamentum regnorum" — Zakonitost prema svima, bez obzira na rasu, narodnost, vjeru ili stalež.

Predragi vjernici!

Ulazimo u Veliki Tjedan, spomen muke Gospodina Našega Isusa Krista. I čitavo čovječanstvo proživljava danas svoj veliki tjedan. Kakve nas misli u tom Velikom Tjednu moraju obuzimati, uči nas Vječna Istina i Ljubav, Božanski Spasitelj Isus Krist. Onima, koji su Ga razapeli na Križ svojim lažnim obtužbama, odgovorio je s Križa na Veliki Petak: "Otče, oprosti im, jer ne znaju, što čine". Znamo da danas krvare tisuće hrvatskih srdaca. Pa ipak moramo doviknuti danas svima tima ranjenim srcima: Tko želi biti učenik Kristov, taj se mora ravnati njegovim duhom. A duh Njegov progovara kroz prava ljudska

srdca isto, što je rekao na Križu svojim neprijateljima: Otče, oprosti im, jer ne znaju, što čine.

Na koncu Vas, kao Vaši duhovni pastiri pozivljemo, da, izbjegavajući najpomnije sve, što nije u skladu sa zakonom Božjim, puni pouzdanja u Božje milosrđe i Božju providnost, uztrajete vjerno uz Svetu Crkvu, dok Gospodin stiha ovu štrastnu oluju u svijetu i udiele čitavome čovječanstvu i našem izpaćenom narodu svoj sveti mir. Neka Vas sve blagoslovi Svemogući Bog Otac, Sin i Duh Sveti!"

U Zagrebu, dne 24. ožujka 1945.

Za poslovni odbor Predsjedništva Biskupskih Konferencija:

Dr. Alojzije Stepinac, nadbiskup zagrebački i predsjednik Biskupskih Konferencija

Dr. Ivan Ev. Šarić, nadbiskup vrhbosanski

Fra Jozo Garić, biskup banjalučki

Dr. Antun Akšamović, biskup, apostolski administrator đakovački

Dr. Janko Šimrak, vladika križevački

ROMANCA

Iz rukopisne knjige "Zaleđeni mjesec"
Salih Alić

**Snene šojke ranu zoru s neba svukle,
mjesec rogat, mlad, sam na dudu spava,
krupne, bliede zviezde haljine obukle,
draguljima rosnim gori ćilim — trava.**

**Tih vjetar s neba u jatima slieće,
smije se ko glasba lutnje u tišini,
i kao dah ljeta, kad miluje cvieće,
nad čaškama rukom tajne čine čini.**

**Do mene je kukuruz u bojama zlata,
bjelokosa iva žedna zemlju pije,
nad glavom mi duga, ko niz od dukata,
crtom modrom s vjetrom njiše se i vije.**

**A u mene tih je urastao nemir,
Osjećam da gubim sebe iza sebe,
jer srdce, ko ptica, što kruži kroz svemir,
dušom veze kristal ledeni što zebe.**

BAZALO (38. nastavak)

Dr. Mile Budak, hrvatski književnik, političar i državnik

14.

Prolazili su dani, tjedni, i mjeseci, a o Ivanu nije ni skoje strane stizala ni najmanja viest, te su se već pobojali, da je ili propao negdje u bezdanku il da su ga raztrgale i pojele divlje zvieri. Svaki drugi slučaj bi bio ostavio bilo kakav trag, po kom bi se dalo zaključivati barem toliko, da se zna, što se je s njim dogodilo. Prenašanje je viesti veoma otežćavala neobično oštra i duga zima. Snieg je bio visok, kakva ni najstariji ljudi nisu pamtili, pa je s tog promet između pojedinih mjesta i krajeva bio kroz nekoliko dugih mjeseci posve zamro, skoro bez i najmanje iznimke.

Nekoliko su puta morali Svetoročani čistiti cestu preko Velebita, al nit je to koristilo, jer je snieg opet napadao, nit je bilo potrebno, jer se nitko nije usudio s kolima i konjima preko Alana. Ipak su morali na rabotu i svaki je kućni broj dobio stanoviti, točno određeni dio ceste I morao ju je očistiti kao stol. Gdje je snieg bio viši od brzozavnih stupova, dok ga na gdje kojim mjestima nije bilo ni praška, jer ga je vjetar omeo i odnio na one velike hrpe. Selske su starješine pazile kod diobe na tu okolnost i nastojale, da pravedno diele, te da ne dobije jedan previše, a drugi nimalo. Posve je naravno, da nije uvijek moglo biti posve pravedno podijeljeno svakom, al u glavnom nije nikad došlo do većih nesporazumaka.

Prilikom posljednjeg kidanja ceste, negdje oko Sviećnice, namjerio se je Mateša, unuk kovača Dane Kresojića, na Alanu, na nekog Kotarca, koji je nekim poslom došao tu na poštu. Razgovarajući tu u carinarnici, kod njezina glavara Mile Šulentića, i o ovom i o onom, doznade Kotarac istom u dosta dugu sielu i pripoviedanju, da razgovora s jednim Kresojićem. Iznenadi se i upita ga, što mu je Bazalo.

- Ako ćemo pravo - ka brat od strica - odgovori Mateša. A odkud ti znaš za Bazala i da ga tako zovu?!

- Eno ga cile zime kod nas po Ravnim Kotarim! - odgovori onaj. Narod ga voli i svagdi ga lipo prima, a un pomaže ka da mu sama Blažena Gospa kažuje, kako triba raditi.

- Liči?! - upita Mateša.

- Liči, liči, Blažena ga Gospa pomogla i izličila od svake bolesti - odgovori Kotarac veoma srdačno i uvjerljivo. - I nema bolesti, kojoj on ne zna trave. Ako nisi zakasnije, da ga zovneš, un sigurno pomaže, kun da rukom uzimlje bolest, ako li si zakasnije, un pogleda, prikrsti se i veli, da ne zna, što j' to. Čim ti tako veli, unda ti više ne triba ni Boga moliti, man da se lakše s dušicom razstane. Kun da čita iz očiju, a po očima i noktima on i pogađa sve i sve vidi kun da drži na dlanu.

- A e l' mu se mnogo plaća za ličenje?! - upita Mateša, smiešeći se, jer je bio skoro posve siguran, kakav će odgovor dobiti.

- Ni šolde! - usklikne Kotarac iz sveg glasa. - I ne moreš ga nagnati, da uzme išta osim zalogaj kruva il još što, ako uprav trevi k stolici, pa da štogod poide. Drugačije ništa ni za živu glavu! Uprav je ka apoštol il ka drugi kakav Božji ugodnik! Ne bi čovik virova, kad ne bi vidije na svoje oči i čuje na svoje uši.

- I vaik je u Kotarim? - upita Mateša.

- Ode un i u Zadar i u Dubrovnik, al se vaik vraća k nami - odgovara onaj zadovoljno i nekako ponosno iztiče, kako se k njima Bazalo vraća.

- O 'š li ga viditi, kad se vratiš kući?

- Nije daleko od našeg sela, pa ću ga viditi.

- Pozdravi ga. I reci mu, da smo svi zdravi i da edva čekamo svi, da se vrati kući.

- Oću. Sve ću mu reći. A e l' un oženjen?

- Tu mu je mam pod Velebitom mate i otčuh - odgovori Mateša.

- A e l' oženjen? - ponovi Kotarac pitanje.

- A, esi ga, moj brate, vidije, kakav je, pa sudi sam! - odgovori onaj i nasmieši se tako neodlučno i nejasno, da njegov subesjednik nikako nije mogao razabrati, što je htio reći, no nije htio ipak pokazati, da je Ličanin u stanju nešto reći i izraziti, što Kotarac ne bi mogao razumjeti. S tog više nije ponovio svog pitanja, al nije ni znao, da li je Ivan oženjen il ne. Reče posve neodlučno i nejasno:

- E, da. Ka svetac je i još niko nije čuje il vidije, da j' progovori je s kojom ženom tako --- kako već ljudi znadu divaniti i šaliti se sa ženami, a i svašta učiniti, što nije ni lipo ni pošteno. Toga nema kod Bazala! Un

baza, al baza s obrazom, u poštenju i na korist kraja i naroda, kamo dobaza - tako kod nas divane o njemu.

- Nisam ni čuje ni vidi je, da j' ovud proša u Dalmaciju - reče Mile carinik. - A dosad nisam ni zna, da j' u Kotarim.

- Est, est kod nas, al je doša ozga, od Karlobaga. Un o tom nikom ništa ne pripovida, al se po'vata. Danas edno, sutra drugo, pa unda tako, malo pomalo, čovik dozna sve. Al on najviše muči ka riba. Da ga niki nisu poznali, koji su dolazili doli u Liku, ne bi niko nije ni zna, da j' Kresojić. Ne bi un to nije nikom reka.

Mateša je jedva čekao, da stigne kući, da javi tu veselju. Kako bilo da bilo: glavno je, da znadu, da je živ i zdrav i da znadu, barem po prilici, gdje se zadržava i što radi. Najprije je našao nasamu dida Perjasa i njemu pripovjedio sve, što mu je rekao onaj Kotarac.

- A koji ti je to Kotarac? - upita did, jer je želio, da točno zna, s kim ima posla i od koga je ta pripoviest.

- Zove se Marko Zelić iz Vrane kod Zemunika - odgovori Mateša i nastavi izvještaj u najtanje pojedinosti, koliko ih je čuo i zapamtio.

- I veli: zdrav je?! - pitao je did Perjas.

- Ka drinovina! I, veli unaj, svakog liči, da se pripovida ka o kakvom čudotvorcu.

- A kad će kući?!

- To niko ne zna. A uprav sam i ja tako pita unog Zelića. I, veli, Ivan je mrtav ka trta. Sav se usuka od posta i molitve. Edva ga narenu, veli unaj Kotarac, da štogod poide, kad uprav trevi k obroku. Vaik samo baza, bere trave i liči ljude i blago. To mu je posa.

- A, eee, braćo moja! - šanuo je Perjas, prekrstio se i oborio glavu na grudi, a pogled na zemlju. - Odkud nami to u krvi?!

- Odkud?! - iznenadi se Mateša. - A nemamo li u rodu i baruna i generala i obrstara i svakakve druge gospode?!

Perjas se trže, iznenadiše ga te Matešine rieči, podiže glavu i zagleda se u njega, pitajući ga pogledom, kakva mu to smisla ima.

Mateša je razumio didovo iznenađenje i pitanje, pa odgovori:

- Sve j' to, moj dide Pere, bazanje i skitnja po svitu, samo - niko sa sabljicom, a niko s travom likaricom! Samo j' ta razlika.

- Bog bije s tobom!

- Ovako ti je, ka ti ja velim! Da j' naš Ivan tije učiti, ka Martin, čulo bi se, dokle bi un dogna u carskoj vojsci! Njemu nema para, ako 'š u pameti, ako 'š u mudrosti, ako 'š u svetosti, ako 'š u poštenju, al je samo, pusto, na svoju stranu okrenije, odkad je uno nije na Svetom Brdu i kad mu se, vele, ukaza sam naš Spasitelj. Ja sam ga pita, da mi reče po duši, što j' un to vidi je na Svetom Brdu, al mi nije tije ništa pripovidati. Reka j' samo, da j' nešto vidi je i da mu je dosta i za ovaj i za unaj svit. To j' meni reka, kad smo skupa čobanili.

- E, e - potvrđuje did Perjas. - I meni je tako reka, a i sam sam vidi je, da mi nije ništa ni kaziva, da se j' sav promini je potlje une Rokove, kad je iša k materi u Egeljac i na Sveto Brdo. Ja to najbolje znam. Ako ikom, unda j', lje meni najviše reka i ja najviše o tom znam, al vindar ne znam ništa, kad vidim, što stvara, kun da nije na ovom svitu i kun da ne živi ka mi drugi što živimo.

- Pa, tako i est, dide Pere! Un ni ne živi ka nas koji drugi. Nego, molim te, što ću reći nesritnoj Kaji?! - upita Mateša posve tiho i još se veoma oprezno i pažljivo obrazre, da vidi, ne čuje li tkogod njihova razgovora.

- Na moj račun - odgovori Perjas - tri-ba joj reći sve, kao i est. Ovako, ka i meni! Una j' pametna divojka, sve zna, sve vidi, pa neka sve i čuje, da zna, kako će i što će. Ne moremo drugačije, jer je pošteno čeljade iz poštene kuće, a i naše je una čeljade. Nema tu što prid njom petljati i motati, kad se to o nju češe više nego o ijedno nas drugi Kresojića.

- I ja tako mislim. Sve joj reći, pa kud puklo, da puklo.

- Nema ti tu, moj junače, više što puknuti! Sve j' već izpucalo i razbijeno - odgovori starac veoma tiho, al uporno, tvrdo, naglašeno. - Nego, ako ćemo pravo po duši: nije ništa ni bilo, kad je unaj naš kukavac vrcom od svadbene užine pobiga! Nije to, da j' un sa ženom bije i živije, man se vinčali i mam svako k sebi. Diva nije sam ja, ne boj se, o tom i s plovnom. Un veli, da se to da lipo urediti ---

- Kako "lipo urediti"?!?

- Tako: kun da nije ništa ni bilo - odgovori Perjas i pljucne daleko preda se. - Vinčali se esu, ali živili nisu, pa - svako k sebi. Tako ---

- E, moj dide?! --- Jadno ti je to ---

- Daj ti pametnije, ako si muško! I ja sam tako reka plovanu, a un veli mani: "Složi i' ti pa j' sve u Božjem redu!" Tako i est --- Sve joj reci, što si čuje, pa ćemo viditi, što će i kako će. Nego, mam joj reci, da una prva čuje za njegov. Ne bi bilo lipo, da se o tom pripovida, a da una, kukavica, ništa ne zna prije drugi.

Mateša je poslušao dida i potražio posve nenapadno Kaju i sve joj potanko pripoviedio, još podrobnije i točnije neg didu. Mirno ga je služala, a suze su joj same curile niz obraze. Malko je potamnila u obrazima, a i oči su joj upale i okružile se tmastim kolobarima, dok je inače, vazda uzpravna i krepka kao izklesana iz stanca kamena. Držala se je vazda muški, kad je bila u društvu, no nasamu je u njoj žena prevladavala, otimala mah i gušila se u mucu i bolovima, u sramu i biesu, lomeći se u dvoumici, što bi i kako bi iz te užasne neprilike i nesreće.

- Kad znamo sad za njega - završavao je Mateša - ja se uvam, da ćemo ga moći dognati kući.

Kaja je šutjela i nenapadno brisala suze.

- Ja se uvam - ponovio je Mateša i uporno je gledao, e da bi i ona progovorila, da čuje, što misli, no ona je ostala posve niema kao da nije ništa čula. - I ne more vaik bazati po svitu ka blunast, Bog bije š njim --- E l' nu, da ne more?!

Kaja ne odgovori ni na to izravno pitanje.

- A nu! - reče Mateša poslije oduže šutnje, u najvećoj neprilici, jer nije znao, što bi joj još mogao reći, da je trgne iz te prividne zamrlosti. Ona je šutjela i brisala suze.

Stajali su na vratima Maletine i Ivanove staje i već je Mateša odlučio da se udalji, kad dođe Anica Nikolina. Ona je pošla u svoju i Antinu staju, da pomuze krave, što je Kaja već učinila i držala u ruci punu dižvicu mlieka.

- Smrznut će ti se, divojko, varenika! - reče Anica povišenim glasom, naglašavajući osobito oznaku "divojko".

- Ne će ne, nešo! - odgovori Kaja i izpusti zaslan iz ruke, da Anica ne opazi, da je brisala suze.

- I uprav je studen i popuštala! - reče Mateša samo, da se i on javi i umieša u razgovor.

- Tako, tako - odgovori Anica. - Nego ti si bije među ljudim, pa si morda što čuje o našim junacim?! - upita prilično podrugljivo. - Pitala sam une, koji se prije tebe vratiše iz Velebita, pa niko ne zna ništa. Ti si, vele, bije najdalje.

- Esam, esam - potvrdi Mateša. - Bije sam uprav na dalmatinskoj međi, na vr' Alana.

- Esi bije s kim otuda?!

Mateša joj ukratko izpriповjedi, što je znao.

- Rekla sam ja, da un ne će ni u brezdanku ni u ajduke! - reče Anica posve podrugljivo. - Oće se za to srдца, a un ga nema ni da živi s ovakom ženom! I, veliš, i tamo ga u Kotarim zovu Bazalom?!

- A nu! - odgovori Mateša u neprilici. Smeo ga je Aničin način razgovora. Umjesto, da toj nesretnoj mladog ženi pomogne, ona je još draži i razpaljuje. - Zovu ga tako i tako ---

- Da sam ja na tvom - reče Kaji - ja bi lipo sprtila za njim, pa di bi ga stigla - čulo bi se! Nek se pripovida!

- A što bi se to čulo? - upita Mateša nešto oštrije kao da joj je samim naglaskom tog pitanja htio reći, neka ne luduje pred tom nesretnom mladom ženom, kojoj je dosta i bez tuđe zlobe i podbadanja.

- Čulo bi se, što bi se čulo! - odgovori ona malko smetena njegovim naglaskom, pa odmah uđe u staju.

- Eto, sad znaš, a vidi ćemo, kako će dalje biti - reče Mateša Kaji. - Ako još što čujem, reći ću ti prvoj, da znaš.

- A o'š jope na Alan? - progovori ona tako žurno kao da se pobjerala, da bi joj mogla izmaći dobra zgoda, da ga to upita.

- Morda i oću, ako jope zakija, al će mi unaj Kotarac, Marko Zelić iz Vrane, javiti priko Mile Trajsikara, ako bude što nova.

Bog ti daval! --- šane ona i bila bi ga najradije zagrlila i na njegovim se grudima dosita naplakala.

- Ništa se ti, nevista, ne boj - počeo ju je srdačno i toplo tješiti. - Sve ćemo mi za te uraditi ka za pravo svoje čeljade. I did Perjas tako veli ---

- Jadno mi je uređivanje i jedna sam ja do svog groba - odgovori ona i opet brizne u plač.

IBRAHIM-PAŠA POŽEŠKI VELIKI VEZIR SULEJMANA II. (1. dio)

Hazim Šabanović, "Hrvatsko kolo", br. 23, Zagreb, 1942.

Šesnaesto stoljeće, vrijeme sudbonosnih katastrofa i cijepanja sredovječne Hrvatske, izvelo je na pozornicu svjetske povijesti velike i čuvene vladare na Istoku i na Zapadu. To je stoljeće, koje se moglo pohvaliti njemačkim carem Karlom V., francuskim kraljem Franjom I., engleskim Henrikom VIII., ruskim carem Ivanom Vasiljevićem Groznim, Sigismundom I. kraljem poljskim, papom Lavom X., perzijskim šahom Ismailom i Ekberom, carem mogulskim; ali je najveći među njima bio Sulejman II. Veličanstveni, sultan osmanlijski. Taj "gospodar svoga stoljeća" dijelio je opet svoju veličinu s jednim drugim čovjekom, kome njegova vladavina ima zahvaliti svoj sjaj. To je veliki vezir Ibrahim-paša, čovjek kakav je priličio velikom vladaru, kao što je bio Sulejman II. Veličanstveni. Taj slavni Slavonac, s kojim je Sulejman dijelio svoju moć, jedna je od najistaknutijih osoba cijele osmanlijske povijesti, najmoćniji Hrvat u turskoj carevini, a bez sumnje u političkoj povijesti najslavniji čovjek što ga je rodila Panonska Hrvatska, koji se je u prilikama svoga vremena pojavio izvan užega kruga svoga naroda na pozornici, na kojoj su se odigravali svjetski događaji.

Ni jedna starija kritički pisana turska povijest ne govori o podrijetlu Ibrahim-pašinu¹, a i sve ostale izvješćuju o tom općenito i nesigurno. Tako, na primjer, u "Hadikatul-vuzera"² kaže se za njegovo podrijetlo: "erfendžijul-asldur ...", podrijetlom Europljanin, a onda se dalje kaže, da je njegovo podrijetlo vezano za nekog Janka, sina Matijanova, koji se proslavio gradnjom tvrdih bedema carigradskih. Isto je rečeno u "Hadikatul-dževami"³ i kod Munedžim base⁴.

Hajrulah efendija⁵ također navodi gornji citat, a onda kaže, da Ibrahim-paša potječe iz neke ugledne talijanske kuće, a po jednoj predaji kaže, da je Ibrahim-paša grčkoga podrijetla. U "Kamusul-alam"-u⁶ izričito stoji, da je Ibrahim-paša iz Genova.

Ni kršćanska vrela ne govore složno o podrijetlu Ibrahim-pašinu. Hammer⁷ misli, da je Ibrahim-

paša grčki rob, a Jorga⁸ opet, povodeći se za Alberiem, piše: "Er war der Sohn eines christlichen Bauern, eines armen Albaniers in Parga..." Pisalo se i da je bio podanik mletačke republike⁹.

To su sva moguća naklapanja o rodu Ibrahim-pašinu, a mislim, da će svatko priznati tvrdnju "Sidžili-Osmani"-a¹⁰, koji je napisan po autentičnim vrelima. Tu se kaže: "damad šehrijari Ibrahim-paša *požegalidu*", to jest: "carski zet Ibrahim-paša je iz Požege". Istinitost ovoga navoda potvrđuje i činjenica, da je sultan Sulejman baš u Požegi podijelio Ibrahim-paši velika imanja, kako to piše Julije Kempf u svom djelu o Požegi. Pomisao, da bi oblik "Požega" mogao nastati omaškom od "Parga", koje se riječi u turskom slično pišu, nema temelja, jer imademo više slučajeva, da mletačke vijesti o podrijetlu nekih znamenitih Hrvata na Porti nisu nimalo pouzdane spomen Ibrahim-pašin u našim krajevima. Ako je i bio u tuđoj službi, tim je djelom poslužio svom narodu, a podupirao je ljude iz svih krajeva našega juga. Njemu imamo zahvaliti treće begovanje Husrevbegovo u Bosni, u doba, u kome je podigao većinu svojih zadužbina¹². Stoga, u koliko mi podatci dopuštaju, pokušat ću upoznati našu javnost s ovim našim zemljakom, koji je punih trinaest godina (od lipnja 1523. do pogubljenja 15. ožujka 1536.) sjedio na stolici velikog vezira i odlučivao o sudbini osmanlijske imperije u doba, kada je ona proživljavala svoje najslavnije dane.

Ibrahim-paša je ugledao svijet u romantičnoj Slavonskoj Požegi u zadnjem deceniju 15. stoljeća (1496.). Ni izdaleka nije osvijetljena mladost Ibrahimova. To je u psihologiji svakog renegata, da mu se u prvim godinama karijere krije svaka veza s etnički stranom starinom, jer mu smeta u napredovanju. Kao dječak uhvaćen je Ibrahim u nekoj vojnoj ekspediciji¹³ i odveden u roblje. Dopao je u vlasništvo nekog emira u Kefi, turskom sandžakatu na Krimu. Ovaj ga, nakon što je primio Islam i novo ime, pokloni princu Sulejmanu¹⁴. Kao rob uzrastao je Ibrahim zajedno sa Sulejmanom u Manisi, gdje je Ibrahim svojim lijepim vladanjem i mudrošću¹⁵ zadobio ne samo povjerenje, nego i prijateljstvo svoga gospodara. On je znao pun skladnosti hrabriti mladog princa, čitajući mu o velikim ratnim junaštvima.

Kada je god. 1520. sultan Sulejman došao na prijestol, pojavio se i Ibrahim sa nekim dostojanstvima na njegovu dvoru. Znamo, da je tada bio stariješina sokolara, da je imao čast carskog silahdara (čuvara oružja) i napokon hasodabaše¹⁶. To je komora tjelesnih paža sultanovih, kojima je on bio stariješinom. Na toj je časti ostao sve do god. 1523. Zbog njegova savjesna rada i vjernosti ugled mu je na dvoru brzo porastao. Darovitost i okretnost pomoglo mu u brzom napredovanju. Turci imaju poslovicu, koja kaže: Bog, kad hoće nekom dati visok položaj, obdaru ga sposobnošću. Tako je bilo i s mladim Ibrahimom. Veliki sultan upoznao je njegove sposobnosti. Sulejmanova veličina i nije toliko u osobnim djelima njegovim, koliko u vještni odabrati darovite i spremne ljude, državnike širokih pogleda, koji svoj rad ne snuju na godinu, dvije, nego gledaju na nekoliko decenija unaprijed. Upoznavši sultan u Ibrahimu vrijedna i razborita čovjeka, korisna po njegovo prostrano carstvo, htjede mu dati više mjesto.

Ženidba sa Skenderpašinom kćerkom učvrsti još više ugled mladog ljubimca sultanova¹⁷, dok napokon u lipnju 1523. godine ne izjavi sultan tadanjem velikom veziru Piri Mehmed-paši, da svom prijatelju iz mladosti Ibrahimu želi dati visok položaj¹⁸, i upita ga, koje bi to mjesto za njega bilo zgodno. "Vašem slugi (Ibrahimu) priliči čast velikoga vezira"¹⁹, odgovori mu stari paša. Ta se misao sultanu toliko svidjela, da je odmah umirovio Piri Mehmed-pašu i istoga časa izdao ovu diplomu, kojom imenuje Ibrahima velikim vezinom i seraskerom (vrhovnim zapovjednikom vojske):

"Ovim određujem, da ti od sada pa unaprijed budeš moj veliki vezir i serasker. Na tu čast ja te podižem u svim mojim krajevima. Moji veziri, beglerbezi, vojnički suci, učenjaci, suci, seidi, seiši, dvorski dostojanstvenici, državni poglavari, sandžak-bezi, subaše, ceribaše i sva moja pobjedonosna vojska, veliki i maleni, niskog i plemićkog podrijetla, svi stanovnici mojih krajeva i pokrajina, građani i seljaci, bogataši i siromasi, plemići i pučani, sve osobe moraju priznati gore spomenutoga velikog vezira za seraskera; kao takova cijeliti ga i poštivati; prema njemu Ibrahim-paša, veliki vezir, sagradio je na Udbini veliki "karavan saraj" (trgovačko svratište) 1531. godine¹¹. To je —

Stari most - Mostar

što se do sada zna — jedini se vladati kao prema seraskeru; uvijek mu biti pri ruci i sve, što on reče i drži, smatrati kao zapovijed, koja je izašla iz njegovih usta, iz kojih se lije biser; svom pomnjom slušati njegove riječi i priznati ih sa izrazom poštovanja. Što se tiče državnih poslova, nek se ni za točku ne udalje od njegove volje, niti je bilo kad omlažavaju. Skidanje i postavljanje svih beglerbegova i sadžakbegova, kao i svih drugih služba, te viših i nižih časti, koliko na mom sretnom dvoru, toliko i u pokrajinama, zavisit će jedino od njegove konačne odluke i njegove dalekosežne uvidavnosti. Tako eto on imade raditi obazirući se na propise, koje sobom nosi dostojanstvo velikoga vezira i seraskera; postupati po pravici i zakonu, da ne propusti ništa što bi, uzevši u obzir razne staleže, jedne zapostavljalo drugima. Svaki put, kad moja uzvišena osoba pođe na bojno polje, ili kad ustreba podignuti vojsku pod oružje, poslovi seraskera ill vrhovnog zapovjedništva bit će pov-

jereni njegovu dalekovidnom savjetu i dubokoj uvidavnosti, pak se nitko ne će usuditi da zaniječe poslušnost njemu, dok bude zapovijedao.

Sve, što on bude smatrao dobrim da učini s obzirom na svoje vojnike, pa ticalo se to bilo dodjeljivanja sandžakata, bilo doznačivanja feuda i potpora ili podjeljivanja časti i služba, sve, što on u

tome pravcu učini, ili odluči, podijeli ili sastavi, svaki povišak ili dar (izuzevši kraljevske nadarbine cijeloj vojsci), bit će smatrano kao pripušteno od našeg veličanstva.

Dogodi li se, da protiv moje visoke zapovijedi ili protiv kanuna ma i jedan čovjek od mojih pobjedonosnih jedinica (ne dao Bog) zaniječe poslušnost zapovijedi, pa i samo migu, moga velikoga vezira i gore spomenutog seraskera, ill da slučajno podložnike nasiljem ili silom natjera na takovo što, moj uzvišeni dvor ne će časka počasiti da takova ili takove, pa bilo ih ne znam koliko, neposredno ne kazni kaznom koju su zaslužili. Oni istoga toga časa potpadaju pod kaznene zakone kao strašni primjer na osvijest svih ostalih."²⁰

Tako se eto mladi Ibrahim-paša u dvadesetisedmoj godini života od zapovjednika tjelesnih paža sultanovih digao do najvišeg mjesta, što ga je mo-

glo dati silno i prostrano carstvo osmanlijsko. Tako se Ibrahim digao na čast velikog vezira i postao gotovo suvladar sultanov, na mjestu, s koga će zapovijedati državom koja se prostirala od Kavkaza i Kaspijskog jezera do Atlaskih gora u Africi, od Budima, prijestolnice ugarskih kraljeva, koju će on srušiti, do Bagdada, nekadanje prijestolnice Haruni Rešida, koju će on osvojiti.

Primivši carski pečat, postao je Ibrahim-paša, istina, svemoćan čovjek u državi, ali i zadaća, što ga je čekala, nije bila laka. Sultan Selim I. — poput Filipa, što je utirao putove Aleksandru Velikom — podigao je vojnu snagu carevine, s kojom će njegov nasljednik Sulejman II. Veličanstveni postati velik osvajač i "gospodar svoga stoljeća". Tu će slavu sultanu Sulejmanu pribaviti njegov pouzdanik i ljubimac Ibrahim-paša.

Odmah zatim bude imenovan beglerbegom od Rumelije²¹, to jest carskim namjesnikom i izvjestiteljem za sve zemije turskoga carstva u Europi. Za takvo mjesto sultan zaista nije imao podesnijeg čovjeka. No ta je čast bila potrebna Ibrahimu već i stoga, što su mu se sada uvećali prihodi, koji su mu omogućili, da provodi svoj raskošan život. Godišnji njegovi prihodi iznosili su sada 150.000 dukata.²²

Koliko je sultan volio Ibrahim-pašu, vidi se po tome, što mu je 1524. učinio milost, kakva se rijetko dijelila najvećim ljudima u turskom carstvu. Te godine dade mu sultan svoju sestru Hatidžu²³, koja se nadaleko čula kao izvanredna ljepotica, neobično pametna i duhovita žena. Tako postade carski zet. Njegova svadba, slična svadbi jednog cara, bila je tako svečana i raskošna, da se takva nije ni prije ni poslije zapamtila u Carigradu.

Ibrahim postade najmoćniji čovjek u državi. "Cijelom turskom državom upravlja volja Ibrahim-pašina"²⁴, piše jedan kršćanin 1525. godine. "Ti si onaj, koji upravlja carem"²⁵, dobaci mu 1528. godine poljski plemić Jeronim Laski, poznati diplomat u Zapoljinoj, a kasnije u Ferdinandovoj službi. Nato mu Ibrahim-paša skromno, ali mudro odgovori: "Ja sam sluga moga gospodara."²⁶ Uzalud su janjičari dizali bunu protiv njega i klevetali ga, da je on tobože kriv Ferhatpašinoj smrti.²⁷ Istina, kuća mu je stradavala u plamenu, ali mu sultan dade svaki put ljepšu sagraditi²⁸. Ni mržnja njegova druga Ajas-paše nije mu mogla

ništa.²⁹

Prve dvije godine svoje vlade vodio je Sulejman uspješne ratove. Oni su mu donijeli Beograd i Rodos. Dvije godine, što su zatim slijedile, namijenio je popravku unutrašnje uprave u carevini i savladavanju bune u Misiru i Siriji.

U Egiptu se vodila borba između Ahmed-paše, koji je težio za samoupravom Egipta, i vjernih pristaša janjičara. Ni u Siriji nije vladao red. Da se uredi i osigura uprava ovih dviju pokrajina, trebalo je za to izvanrednog autoriteta. Tako bijaše u studenom 1524. poslan Ibrahim-paša u svojstvu svemoćnog carskog zastupnika i povjerenika.³⁰ Na ovaj ga put prati sam sultan do Prinkipa na Mramornom moru.³¹ Dne 24. ožujka 1525. godine ušao je Ibrahim

u Kairo³², gdje mu je priređen carski doček. O ovom svečanom ulazu u Kairo poslao je sultanu opširno izvješće.

Ulazio je ukrašen zlatom i draguljima, među kojima bijahu i četiri velika dijamanta i dva rubina u vrijednosti od 170.000 dukata, što ih je primio

na ime dara sultanova u Halepu.³³ Tri njegova "najljepša roba" jahala su za njim; njima se pridružilo 500 spahija i 4.000 konjanika s kopljima i zastavama kao osobna pratnja. Mnoga su kola vozila služinčad i konačno je slijedilo mnoštvo egipatskih četa. Tako se Ibrahim-paša pokazao kao car, padišah i halifa.³⁴

Ibrahim-paša živio je ovdje u istočnjačkom sjaju i raskošu. Šejhovi, kadije i europski konzuli pune dvorane palače u Kairu na njegovim dnevnim divanima; donose mu skupocjene darove, odijela i dragulje. Prema svakom se on pokazuje blag i pravedan, srčan i darežljiv.³⁵ Kako su ga čežnja sultanova i državni interesi natrag pozivali, napusti on 12. svibnja Kairo.³⁶

Tom prilikom priređeno mu je slavlje, prema kojemu su blijedile svečanosti, uobičajene prilikom dolaska sultana.³⁷ To je sve veoma godilo nezasitnoj njegovoj taštini.

Ibrahim-pašu i sultana vezalo je srdačno prijateljstvo. Sulejman je željno očekivao svoga ljubimca i

Karađozbegova džamija - Mostar

druga iz mladosti. Često baš vladari najživlje osjećaju, kako je pust život bez ljubavi i prijateljstva. Kod lova sa sokolima na morskoj obali nadoše se opet jedan uz drugoga.³⁸

Njegov boravak u Egiptu nije se ograničio na svečanosti. Tamo se Ibrahim-paša pokazao kao spreman organizator i okretan diplomat. On je sobom imenovao dotadanjeg sirskeg namjesnika Sulejman-pašu i uređio, da bez smetnja upravlja Egiptom³⁹, dok je Ahmeda dao smaknuti.

Ibrahima je na ovaj put vodila i namjera da vidi, što se iz ovih pokrajina može izvući za državnu blagajnu i za carsku vojsku, jer se je sultan spremao na vojnu, pa je trebalo pribaviti novaca i potrebne čete.⁴⁰ Za nepuna dva mjeseca boravka u Egiptu Ibrahim-paši je pošlo za rukom, da pribavi državnoj blagajni silno blago, više od 1.000.000 lira današnje vrijednosti u zlatu, draguljima i t. d.⁴¹

Samo se ratom mogla održati silna osmanlijska vojska u zaptu, i čim bi prestalo ratovanje, janjičari bi se počeli buniti. Da se zadovolji vojnička žudnja za ratom, Sulejman odluči poduzeti nov pohod na Ugarsku. U toj ga je odluci poticao poslanik francuskoga kralja Franje I., koji je želio svoga velikog suparnika Karla V. turskom diverzijom odbiti od francuskih granica.

Više nego francuski poslanik pomogla je u ovoj odluci riječ Ibrahim-pašina, koji je, dosavši iz Egipta, savjetovao da se ide na Beč.

I tako je god. 1526. sultan glavom poveo vojsku na Ugarsku. S njim je pošao i njegov veliki vezir, a u Carigradu ga je zastupao Mustafa-paša. U Sofiji rastade se Ibrahim-paša od sultana te pođe naprijed sa 30.000 momaka, da osvoji tvrđi Petrovaradin. Nakon dvanaestodnevnog opsade zauze Ibrahim-paša 27. srpnja 1526. ovaj tvrđi grad.⁴² Sada se i Sulejman pridruži vojsci velikog vezira i tako sva turska vojska priđe na ugarsko tlo i krene na zloglasno Mohačko polje. Među prvima je u boj pošao Ibrahim i s čašću izašao iz ove velike bitke.

Godine 1527. imao je Ibrahim-paša tešku zadaću: da uništi razbojničko krdo Kalender-Čelebije u Anadolju, gdje je ovaj digao veliku bunu i odmetnuo se od sultana. Uzalud su ustali anadolski beglerbeg i Behram-paša sa karamanskim i halepskim namjesnicima, da ga umire; u svibnju 1527. godine bili su kod Tokata strašno potučeni. Kad je ovamo stigao hrabri i poduzetni Ibrahim-paša sa 3.000 janjičara i 2.000 spahija, porazi mnogobrojne ustanike, a sam Kalender-Čelebija ostane mrtav na bojištu.⁴³

Iza mohačke bitke nastade građanski rat između pristaša Ferdinandovih i Zapoljinih. Vjerni službenik Zapoljin Jeronim Laski sa francuskim poslanikom Rinkonom nagovori Zapolju, da zatraži pomoć od sultana. Tako u prosincu 1527. nalazimo Laskog u Carigradu, gdje je sklonio velikog vezira Ibrahima na Zapoljinu stranu. Sultan izjavi Laskom, da će pomagati Zapolju. S druge strane nastojao Ferdinand, da se pod svaku cijenu nagodi sa Sulejmanom i tako svome takmacu onemogućiti tursku pomoć. U tu je svrhu poslao sultanu poslanika, poznatog junaka Ivana Hoberdanca iz Slatine, koji je stigao u Carigrad 29. svibnja 1528.⁴⁴ Uzalud je ovaj kušao dokazati, da Laski i Zapolja vode nevjernu politiku prema sultanu, a kad je rekao, da oni hoće povratiti sve od Ugarske otete gradove, primijetio je Ibrahim: "Zašto odmah ne traži Carigrad?"⁴⁵

Ni veliki vezir ni sultan ne htjedoše čuti o kakvoj pogodbi, dapače veliki vezir izjavi, da bi o miru moglo biti govora samo onda, kad bi se Ferdinand sasvim odrekao Ugarske. Ujedno poruči Ferdinandu, da sultan dolazi i očekuje da se s njim sukobi bilo na polju Mohačkom, bilo na velikom polju kod Pešte, a ako ga ni tu ne nađe, onda će pravo u Beč, da tu s njime doručkuje.

I zaista slijedeće godine (1529.) povede sultan zajedno s Ibrahim-pašom silnu vojsku, s kojom stiгоše pred Beč 27. rujna. Grad se junački branio i nakon više odbijenih juriša naredi sultan, da se odstupi. Tako je dotad nepobjediva turska vojska

Bajrakli džamija - Beograd

ovaj put doživjela neuspjeh.

Nakon prvog pohoda na Beč spremio se sultan na odmazdu. Ferdinand, u strahu od sultanove sile, naumi pod svaku cijenu utvrditi mir. Znajući, da turskom državom ne vlada sultan Sulejman, nego njegov svemoćni veliki vezir, pokuša Ferdinand zlatom podmititi Ibrahima; no ovaj se ne dade pokolebati. U tu svrhu slao je Ferdinand poslanstva sultanu, a jedno poslanstvo vodio je početkom god. 1531. poznati junak Senjanin Nikola Jurisić, poslanik kralja Ferdinanda, dvorjanik i nasljedni kamerlengo u Hrvatskoj, zapovjednik Sv. Vita i Kiseka. Uz njega su bili štajerski grof Josip Lamberg i Slovenac Benedikt Kuripešić. Osam dana poslije dolaska u Carigrad primljeni su kod velikog vezira.

¹ Nemam pri ruci Aalije, suvremenika Ibrahim-pašina i najkritičnijeg turskog povjesničara ovoga vremena, ali imam malo mladeg, glasovitog Pečeviju, koji se često poziva na Aaliju, ali on uopće ne govori o podrijetlu Ibrahimovu. Da je što sigurno donio Aalija, mislim da bi to svakako Pečevija prenio.

² Hadikatul-vuzera (biografija velikih vezira), rukopis.

³ Hadikatul-dževami (djelo o carigradskim džamijama i njihovim vakifima), Carigrad, sv. I. str. 28.

⁴ Munedždžim baši: Tarihi Islam (Povijest Islama), preveo i dopunio s arapskog na turski Nedim. Carigrad 1868. sv. III. 517.

⁵ Hajrulah efendija, Tarich (Povijest) sv. X., 27.

⁶ Kamusal-alam (Semsudin Sami, urednik), biografski i geografski rječnik, Carigrad, sv. I., 554.

⁷ Hammer: Geschichte des osmanischen Reiches, Pest, 1834, sv. II.

⁸ Jorga: Geschichte des osmanischen Reiches, Gotha 1909., sv. II. 347; Alberi: Relazioni degli ambasciatori Veneti al senato, III. Firenze 1840., str. 95. i 97.

⁹ Ferdo Šišić: Sultan Sulejman, "Nada", Sarajevo 1895. God. I.

¹⁰ Surejja: Sidžili-Osmani (biografije znamenitih turskih državnika, vojskovođa i učenjaka). Carigrad 1896., sv. I. 94.

¹¹ Safvetbeg Bašagić: Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine (1463—1850.), Sarajevo 1900., str. 30.

¹² Vidi o tom studiju Ante Šimčika: Odsutnost Gazi Husrevbegova iz Sarajeva (God. 1534. do 1536.), Sarajevo 1934.

¹³ Tako po navedenim turskim vrelima Jorga kaže, da je Ibrahim zarobljen kod Sant Mauresa o. c. II. 347, po Alberi-u o. c. 97. Međutim se znade, da su se Turci već u 14. stoljeću zalijetali u Slavoniju, plijenili i pljačkali, pa je moguće, da je jednim takvim slučajem i Ibrahim uhvaćen i odveden u rob-lje.

¹⁴ Sidžili Osmani I. 94., Munedždžim baši III. 517. i dr.

¹⁵ Alberi 116.

¹⁶ Sidžili Osmani I. 94., Munedždžim baši III., 518.

¹⁷ Giovio in Sansovino fol. 424 (Po Jorgi II. 347).

¹⁸ Sidžili Osmani I. 94.

¹⁹ Munedždžim baši III., 518.

²⁰ Hammer: Storia del l'impera osmano. Venezia 1830., sv. IX.

²¹ Jorga o. c. II. 347.

²² Leunclavius Sp. 769—770, Spanduzino fol. 206—207 (Po Jorgi II. 347).

²³ Sidžili Osmani I. 94.

²⁴ Jorga po Hurmuzaki-u II., 29, Nr. XXXII.

²⁵ "Tecurn qui Imperatorem gubernos" Jorga II., po Hurmuzaki-u II. 39.

²⁶ Ibidem o. c.

²⁷ Ovaj Ferhat-paša je naše gore list (Vidi Dr. Safvetbeg Bašagić: "Znameniti Hrvati Bošnjaci i Hercegovci u turskoj carevini", Zagreb 1930. pod "Ferhat-paša". ²⁸ Jorga II. 348. po Hurmuzaki-u II. 522.

²⁹ Jorga o. c. 348.

³⁰ Ibidem o. c. 358.

³¹ Hammer, II. 38—39.

³² Ibid II. 40.

³³ Izvješće 9. svibnja 1525. Jorga, II. 360. po "Missive e lettere responsive 1524.—1527."

³⁴ "Se dice haver molto piui concorso che se fusse !a persona propia del Signor" Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Izvješće od 5. lipnja 1525. godine. Ibidem.

³⁷ Jorga, II. 348.

³⁸ Jorga, II. 348. po Alberi-u str. 97.

³⁹ Hammer II 41.

⁴⁰ Jusuf Fehmi: Stoire de la Turkae. Pariz 1908. Strana 62—63.

⁴¹ Ahmed Rasim: Osmanli Tarichi (Osmanlijska povijest), Carigrad 1330., sv. I. str. 351.

⁴² Klaić: Pov. Hrvata, Zagreb 1911., sv. III.

⁴³ Po turskim vrelima Hammer, II. 557—60. Isto tako i Jorga, II. 361. po Leunclavius-u str. 762—763.

⁴⁴ Isporedi Klaić.

⁴⁵ Po Gevay-u I. i Hurmuzaki-u VIII. 53 ff Nr. LXIX, Jorga II. 407.

PROIZVODNJA "MUSLIMANSKIH TERORISTA" U BOSNI

dr. Muhamed Borogovac,
Sarajevo

Kako je od ropera Harisa Čauševića proizveden "Muslimanski terorista"

Bezbrojne su uvrede i poniženja kojima daytonske vlasti izlazu bosanski narod. Najubitačniji udraci državi BiH i narodu Bosne i Hercegovine se dešavaju u Skupštini daytonske BiH i oni su nažalost skriveni od naroda budući da narod nije dovoljno sociološki obrazovan da bi shvatio koliko su pogubni zakoni koje donose daytonske vlasti i koliko će nam u bliskoj budućnosti donijeti zla i nesreće ti zakoni kojima se legalizuje četnički projekat tj. Republika srpska. Ovom prilikom podsjetimo samo na dva teška udara Bosni i Hercegovini koji se ovih dana finaliziraju u daytonskoj skupštini BiH, a to su etnički Popis stanovništva, kojim će se uknjižiti da je RS i etnički srpska država, i Zakon o državnoj imovini kojim će se legalizovati otimačina pola državne imovine BiH od strane "Republike srpske". Mi u Glasniku uglavnom osvjetljavamo takve, za većinu naroda "nevidljive" podvale i poniženja Bosne i Hercegovine.

Ovaj put ćemo govoriti o onim drugim poniženjima, koja građani jasnije vide i osjećaju odmah na svojoj koži, te se kao revolt proizvodi "islamski terori-

zam u Bosni". Neko je na internetu ukratko ovako nabrojao neka od tih poniženja:

"... Pa su nas četnici i te kako ponizili, a i nije bilo teško, kada su nas prije toga odrodili od naše vjere. A nakon četnika na scenu stupa naš balija. E to je tek onda poniženje, kada te tvoj, služeći dojučerašnjem zajedničkom koljaču i silovatelju, maltretira, gazi, hapsi, protjeruje,...

Pa imamo poznatu hajku na one muslimane koji nisu sa naših prostora, a koji su oružijem stali na put četnicima. Ta hajka traje i dan danas. Balija ih hapsi, pa ih predaje četnicima u Ulicu Draže đenerala, da tamo odvojeni od familija čekaju šta će četnik odlučiti.

Hapšena su i braća sa ovih prostora, montirani su procesi, a najsvježiji primjer je Gornja Maoča, gdje je dignuto 600 policajaca, koji će kada dođu u G. Maoču, zaplijeniti SIM kartice, CD-ove, laptope i pazite sad, 'određenu količinu hladnog oružija'. Brrrr, sledih se od straha. Jer da su propali policajci rekli da se radilo o kuhinjskim noževima, viljuškama, lopatama, grabljama i ponekom sjekirom za cijepanje drva, to i ne bi baš zvučalo bombastično, niti toliko strašno. A da ne go-

vorimo o dva 'mokra čvora', koja su vjerovatno tajne laboratorije za proizvodnju naoružanja za masovno uništenje. ...

Svako iole pametan neće dozvoliti da bude poslušna ovčica za striganje ovakvim providnim tipovima na vlasti i njihovoj propaloj policiji."

Drugi komentator je ovako komentariosao događaje:

"Čaušević je tokom isljeđivanja isprebijan i da mu je slomljena časica na koljenu (osakaćen za čitav život). A sjetimo se koliko je pravih koljača Karadžićevih privedeno sa kravatom i koliko ih je pušteno na slobodu nakon par godina, a da im dlaka sa glave nije falila. Ovo samo dokazuje sa kolikom mržnjom Srbobalije idu na preživjele Bošnjake i da su milion puta svirepiji i gori od Karadžićevih četnika. ... Nema veće pogani na svijetu od muslimanskih četnika, poznatijih pod imenom Srbobalije, a njihovo leglo je u vrhu SDA, SDP, SBIH, sa monstruoznim vođama poput Tihića, Silajdžića i Lagumdžije."

Iz mnogobrojnih intervjuva Čauševićevih prijatelja i rodbine koji su se pojavili u medijima poslije bombe u Bugojnu jasno se vidi kako je od jednog ropera koji sluša Johnija Štulića, tj. muziku u stilu "Lijepe žene prolaze kroz grad" proizveden "Vehabija", "muslimanski terorista". Sve je počelo kada je prilikom jedne Tihićeve posjete lokalnoj džamiji Čaušević u lice optužio Tihića za izdaju. Time je Čaušević samo iskoristio svoje građansko pravo na slobodu govora. Međutim, od toga momenta Bugojanska policija, koja je preko ministra Sadika Ah-

metovića pod Tihće-
vom kontrolom, poč-
nje progoniti Čauše-
vića.

Slijede pozivi na sas-
lušanja, u dobro uv-
ježbanom duhu OZ-
NE i UDBE, na koja
se Čaušević ne usu-
đuje da ide, te se ta-
ko od čovjeka koji je
samo koristio svoju
slobodu govora da
kaže Tihću da je iz-
dajnik, proizvodi bje-
gunac od "zakona".
Tada Čaušević, kao
dostojanstven čovjek,

koji se ne miri sa ropstvom i
poniženjima odlucuje da
"izravna račune" sa Bugojan-
skom policijom i postavlja im
bombu.

Naravno, to što je Čaušević
uradio je veoma glupo, jer nje-
govi i naši glavni neprijatelji su
mozgovi projekta kojem služi ta
policija, Silajdžić, Tihć, La-
gumdžija, Ahmetović i slični, a
ne policajci koji samo izvršava-
ju naređenja. Istina i revnosno
izvršavanje izdajničkih naređe-
nja je također izdaja vlastitog
naroda, ali ulični policajci su
ipak zadnji na spisku krivaca
za izdaju Republike Bosne i
Hercegovine.

Terorizam je potpuno besmis-
len. To nije borba za slobodu.
Borac za slobodu bi ciljao
"zmiju u glavu" tj. Tihća, a ne
nevine Bugojanske policajce.
Gavrilo Princip je pucao na
prestolonasljednika, a ne na
lokalne policajce.

P r i m a r n i   z a d a t a k
daytonske policije je kon-
trola Bošnjaka, a ne hvata-
nje kriminalaca

A da daytonska policija ne bri-
ne za zakon i hvatanje pravih
kriminalaca nego za proizvod-
nju "muslimanskog terorizma",
u cilju unapređenja četničkog
projekta, najbolje pokazuje ne-
davnina afera sa seksualnim is-
korištavanjem maloljetne Rom-
kinje, koju je njena baba godi-
nama podvodila za novac, od
djevočicine 13te do 17te godi-
ne. Sjetimo se da su se na spis-
ku mušterija našli mnogi
"ugledni" Srebreničani, uklju-
čujući Sadika Ahmetovica i Ča-
mila Durakovića. Sjetimo se
Sadik Ahmetović je dotičnoj
Romkinji dao stipendiju, mada
ona nije pohađala školu?!

I šta se događa? Niko ne biva ni
na koji način kažnjen. I ne sa-
mo to, nego Ćamil Duraković,
jedan od upetljanih Srebreniča-
na, neposredno nakon puštanja
iz pritvora dobija unapređenje
u političkoj karijeri, dobija da
on bude vođa važne manifesta-
cije, "Marša mira", pri tome
smjenjujući čovjeka koji je pok-
renuo i godinama vodio tradici-
onalni "Marš spasa" šumskim
stazama spasa između Tuzle i
Srebrenice.

Ne tvrdimo ovdje da je slučaj

mlade Romkinje
zauvijek zatvo-
ren. Dosije će biti
ponovo otvoren i
o Durakoviću i o
Ahmetoviću onoga
trenutka kada
na bilo koji način
otkažu posluš-
nost velikosrp-
skom projektu.

Dakle, ljudima
koji koriste de-
mokratsko pravo
slobode govora,
kao što su npr.
Ibran Mustafić
koji je istakao

Zlatne Ljiljane u Srebrenici, ili
Haris Čaušević koji je kritiko-
vao Tihća za izdaju, policija
šalje pozive na saslušanja i ta-
ko od njih fabrikuje prekršitelje
zakona, dok prave kriminalce
ne dira, nego ovi čak napreduju
u karijeri.

Protagonisti velikosrpskog spe-
cijalnog rata protiv Bosne i
Hercegovine znaju da će pone-
kom politički neobrazovanom
ugnjetavanom Bošnjaku "pući
film" da će postaviti bombu i da
će tako velikosrpski projekat
zabiti još jedan propagandni
gol Bosni i Hercegovini, pa će
onda oni moći kazati: "Eto vidi-
te da su Bošnjaci bijeli musli-
manski teroristi."

Da su Bošnjaci dovoljno politič-
ki pametni kao narod odgovori-
li bi im masovnim narodnim
buntom i organizovanom poli-
tičkom borbom za povratak Re-
publike BiH pod hiljadama zas-
tava sa zlatnim ljiljanima. Hi-
ljadu puta bi više nasekirali
izdajnike i četnike da su Bugoj-
janci postavili desetine zastava
sa ljiljanima u svojim avlijama
i na svoje prozore, umjesto što
je ubijen nevin policajac.

BOŠNJACI U MAĐARSKOJ JOŠ ČUVAJU SVOJE NARODNO IME I SVOJU NARODNU KULTURU

“Glasnik” Nacionalnog kongresa Republike BiH br. 677 - Izvorni tekst preuzet sa: Facebook grupe "Bošnjaci", a u Glasnik ga poslali Bošnjaci iz Austrije

Baranjski Bošnjaci žive u Baranji, u gradu Pečuhu, a i u selima Kukinju, Semelju, Udvaru, u Salanti (gdje su došli u 18. stoljeću, a danas čine 32% sela), Nijemetu, Poganu itd. Došli su iz Bosne u Baranju, velikim dijelom u 16. i 17. stoljeću, kada je taj kraj bio pod upravom Osmanskog carstva. Ipak, u znatnijem broju ih je bilo već u 14. stoljeću u Pečuhu .

Današnji građani BiH su rasuti po cijelom svijetu i u gotovo svim zemljama imaju svoje male zajednice unutar kojih djeluju i oživljavaju svoju tradiciju. U Mađarskoj djeluje zajednica građana porijekla iz BiH, katolika, koji se nazivaju Bošnjacima. Svakodnevno čuvaju bosansku tradiciju, nose bosanske nošnje, a u Pečuhu čak jedna od glavnih ulica nosi ime Bošnjačka. U BiH se o bošnjačkoj

zajednici u Mađarskoj ne zna gotovo ništa. Tek nedavno, boravkom jednog od članova zajednice u Tuzli saznali su se vrijedni detalji...

Na čelu bošnjačke zajednice je univerzitetski profesor i sociolog Ivica Đurok iz Mađarske. Kaže da u nekim naseljima u okolini Pečuha ljudi čak nose nošnju bosanskih krajeva: „Suočiti ćete se s činjenicom da je ta nošnja gotovo istovjetna s nošnjom koja je u okolici Olova i nekim tim područjima. Pitanje je moralnog i identičkog aspekta jako važno za te ljude, za tu zajednicu.“

I dok se neki bh. državljani danas odriču svoje domovine, ljudima koji pripadaju bošnjačkoj zajednici u Mađarskoj veoma je važno da ih BiH zaštiti, jer oni žele upravo svoju matičnu zem-

lju. Oni na taj odgovor još uvijek čekaju, kaže profesor Đurok: „U Pečuhu ima sedam naselja gdje kažu za sebe da su Bošnjaci. Kazu da su katolici, iz Bosne i pitaju: imamo li mi pravo na svoju matičnu domovinu koja se zove Bosna i Hercegovina? Na ovo pitanje netko treba da nam odgovori. Mi znamo odgovor. Ima li BiH neku obavezu brinuti se o tim ljudima? Ne financijski, to nam ne treba, ali u moralnom smislu – ima li Sarajevo, Tuzla, općenito BiH, neke obaveze da se brine o nama?“

Bez obzira na bilo kakvu podršku iz BiH, pa i moralnu, bošnjačka zajednica u Mađarskoj ima sjajnu budućnost. U nju se sve više uključuju mladi koji žele pronositi bosansku tradiciju. Na to je profesor Đurok veoma ponosan: „Evo, radi primjera, ovo se dogodilo prije par dana. Studentica dolazi kod mene i ja kažem: 'Šokice', a ona kaže: 'Ne, ne, ja sam Bošnjakuša'. Ja opet kažem: 'Ne, vi ste Šokica', a ona: 'Ne, ja sam Bošnjakuša'. Da li trebam išta osim toga kazati?“

SADA FATU ORLOVIĆ POVLAČE PO ČETNIČKIM SUDOVIMA

“Glasnik” Nacionalnog kongresa Republike BiH br. 677

Fata Orlović iz Konjević-Polja već 11 godina nastoji da Osnovni sud u Srebrenici donese odluku da se iz njenog dvorišta ukloni nelegalno sagrađena pravoslavna crkva. U tom periodu i sama je nekoliko puta bila u sudskim klupama, ali kao optužena. Desilo se to i danas.

Sudija Vukman Petković saslušao je Fatu Orlović jer su je bratunački policajci prijavili da je 10. septembra 2008. u devet sati ispred pravoslavne crkve u Konjević-Polju, odnosno u svom dvorištu "grubo vrijeđala druga lica prijetnjom da će napasti na njihov život i tijelo" kao i da je "ometala ovlaštena službena lica u njihovom vršenju redovnih poslova i zadataka".

Sudija Petković je prošle godine,

po ovoj tužbi, oslobodio nanu Fatu uz obrazloženje da starica od 65 godina nije mogla ugroziti živote pet policajaca. Međutim, na ovu njegovu odluku uslijedila je žalba Okružnog tužilaštva Bijeljina.

Poslije današnje rasprave, Fata Orlović je izjavila da će biti oslobođena i da će joj biti oprosteno, a da će konačnu odluku dobiti pismenim putem za sedam dana.

JE LI SV. SAVA OSNOVAO BISKUPIJU U STONU? (2. dio)

Nedjeljko Subotić, Makarska, "Hrvatsko kolo", Matica Hrvatska, Zagreb, godište XXIV., 1943.

3

Ali mi odlučno pobijamo tvrdnju, da je Sv. Sava uobće osnovao biskupiju dotično eparhiju u Stonu.

Homatijan Ohridski, otvoreni suparnik Savin, u svome prosvjedu spominje, kako je čuo, da je Sava neke svoje učenike rukopoložio za biskupe, ali ne zna, da li sa određenim sjedištem ili kao pomoćne biskupe bez vlastitog djelokruga odnosno sjedišta. Homatijan ne spominje Ston. Po tome bi se moglo posumnjati, da li eparhije, koje dolaze pod nazivom Sv. Save, potječu baš od njega, ili su dobile određene granice i svoja sjedišta tekar kasnije, nakon smrti Sv. Save. Autentičnih izvora prve ruke do danas nema.

Postoji samo jedan izvod iz povelje o osnutku srbskih eparhija, koje bi navodno bio osnovao Sv. Sava. Taj izvod nalazimo u rukopisu "Sintagmata", a to je poskupac iztočnog crkvenog prava, što ga je napisao Matija Blastar god. 1453. Tu se kaže doslovno:

"Mesta episkopom' srbskim a) zetski, b) raški, g) hostinski, d) hlmski, e) toplički, dz) budimski, z) d'b'rski, l) moravički."

Ovaj dokumenat odnosno priepis ne potječe iz doba Sv. Save, nego potječe tekar iz 15. stoljeća, a nije drugo nego *bilješka*, za koju još *nije* dokazano, da je *priepis* iz nekog starijeg izvora. V. Ćorović misli, da jest, ali ga ipak meće u sumnjive spise za Savino žitije.¹³

Kad bi ta bilješka bila neki autentični izvor, ne bi se ipak moglo sa sigurnošću utvrditi, da je sjedište humske biskupije bio u vrijeme Savino Ston, jer spoinje samo Hum (Hlm), dakle gornji dio Hercegovine, dok se donji dio Huma k moru zvao Zahumlje (iza Huma) sa glavnim gradom Stonom.

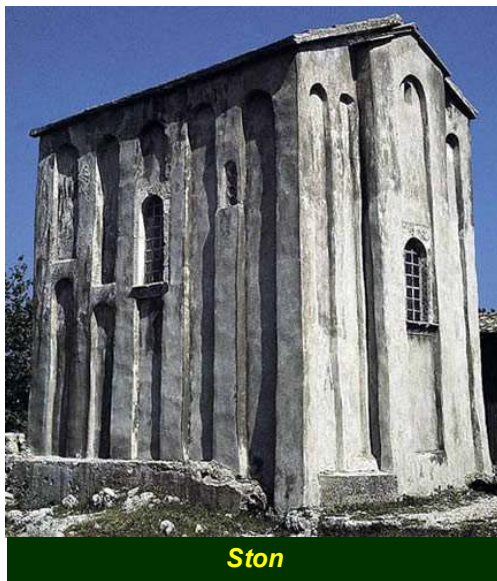
Poznato je, da je Martin IV. dne 13. lipnja 1284. naredio dubrovačkom nadbiskupu, da imenuje biskupa za Trebinje i Ston, a u tom spisu nema spomena niti jednom drugom biskupu u Stonu. Da je obstojao u vrijeme toga papina pisma, značilo bi, da je Ston tada bio razkolnički, i u njemu ne bi bilo mjesta katoličkom biskupu, i to u Stonu, gdje je nemoguće zamisliti dva biskupa u isto vrijeme, osobito obzirom na mali broj žitelja u Stonu.¹⁴

Po tome su biskupi u Stonu i Trebinju bili sufragani dubrovačkog nadbiskupa.

Ugledni ruski pisac K. Golubinski vriedi do danas kao najbolji povjestničar srbske pravoslavne crkve. U svome djelu "Kratkij Očerk istorii pravoslavni cerkvei bolgarskoj, serbskoj i rumunskoj", Moskva 1871. (s. 582-583) Golubiuski tvrdi, da nije uobće moguće, da je u Stonu ikada bila srbska svetosavska biskupija. On prenosi sielo humske biskupije iz Stona u Nevesinje pod Zlomskim brdom. To isto tvrdi drugi ugledni ruski historičar, J. Jastrebov, u "Glasniku srbskog učenog društva" 1880. (s. 390—411).¹⁵

Samo srbski pisci, ako ne baš svi, tvrde bez dovoljnog kritičkog izpitivanja, da je sjedište Savine humske biskupije bilo najprije u Stonu. Za ovu se maglovitu tvrdnju najviše založio zadarski vladika Dr. Nikodim Milaš u navedenom djelu.

Za dokaz Milaš navodi takozvani *Končarevićev ljetopis*. Međutim je poznato, da ti razni srbski fantastični rodoslovi i ljetopisi ne mogu služiti kao historički izvori. Čak službeni šematizam hercegovačke pravoslavne mitropolije za god. 1890. doslovce kaže, "da istorijska kritika dosada još nije povjesno odredila mjesto, gdje je s početka bila ta katedra" (biskupska stolica). Kad se tako službeno naglasuje od strane mostarske pravoslavne eparhije, ne znamo, na kojoj je osnovi smio pravoslavni vladika mostarski u svojoj svetosavskoj poslanici god. 1937. utvrditi, da je Sv. Sava osnovao eparhiju u Stonu? I Đuro Daničić veli, da je po Končarevićevu ljetopisu sjedište humske biskupije bilo u Stonu, no istodobno sumnja u svoju tvrdnju i nastavlja, da u jednom

Ston

drugom ljetopisu stoji, da je sjedište humske biskupije bilo u *Stolju*, a taj Stolj da je po svoj prilici bio *Stolac* u Hercegovini, dakle u pravom Humu, a ne u Zahumlju, kojega je glavni grad bio Ston. Pod nazivom Stolj moglo bi se misliti i na *Stolivo* u Neretvanskoj krajini, kako to nagada kanonik i poznati dubrovački povjestničar Ante Liepopili, koji je posebnim djelom odgovorio i pobio navode Nikodima Milaša.¹⁶

Liepopili ovdje pita: Kad je ta navodno svetosavska eparhija mogla obstojati? Na to sam odgovara: Od god. 1220. do 1260., dalje ne, jer je te zadnje godine Ston bio srušen, pa u njemu nije moglo biti mjesta bilo kojem biskupu, a drugo: Sam Nikodim veli, da su se tada vladike morale povući iz *Stona* na *Lim*, i to u manastir Sv. Petra i Pavla, što ga je bio osnovao Miroslav, brat Stjepana Nemanjića.

Osim toga, u to vrijeme vladao je - do god. 1227. - u Stonu knez Petar, koji je bio borbeni i zagriženi bogomil, pa sam Jireček opaža u svojoj srbskoj poviesti (Radonićev prievod s njemačkoga), da tada nije bio u Stonu ni jedan biskup; iza Petra dolazi u Ston za velikog zahumskog kneza rođak mu Andrija do god. 1250. Poznato je, da je ovaj zahumski veliki knez udao svoju kćer za dubrovačkog plemića Burba Kružića, pa se ne može ni zamisliti, da je jedan dubrovački patricij uzeo za ženu Andrijinu kćer, koja ne bi bila kao i otac rimokatoličke vjere. Isti knez Andrija sklapa dva puta s Dubrovčanima trgovački ugovor (1240., 1249.). Oba ugovora potpisuje sa zakletvom dvadeset zahumskih plemića, ali nema među njima ni spomena kojem biskupu, pa je vjerojatno, da ga tada u Stonu nije ni bilo. Kao najuglednija osoba u gradu iza kneza on bi bio sigurno među onima, koji su potpisali te ugovore. Stonski se biskup ne spominje niti u ugovoru između kneza Radoslava Zahumskog i Dubrovčana iz god. 1254., kako to navodi Miklošić.¹⁷

Jireček u svojoj spomenutoj Istoriji Srba (prievod Radonićev, sv. III. s. 165.) spominje "stanik", naime sudački zbor, koji se držao na stonskoj prevlaci god. 1239., a na kojemu se razpravljalo s Omišanima u nazočnosti omiškog i dubrovačkog kneza, srbskog episkopa Ilarijona i izaslanika

srbskoga kralja Vladislava Radomira de Dragomiro. Taj isti sudački zbor u Stonu spominje i Orsat Pucić-Škatić u svojoj poviesti Dubrovnika (s. 36.—37.) i poriče, da bi Ilarijon bio srbski stonski vladika, i kaže: "Na 9. svibnja 1239. skupi se stanik u Stonu. Na taj stanik (zbor) podoše iz Dubrovnika Nikola Tomisto knez mletački, Knego Branislavić, Andrija Paganetti, Petar Streha i Grubiša Bjelislavić, a iz *Omiša Ilar biskup*, knez Nikola Vladimirović, i knez Pribislav Maldušić, a i kralj Stjepan Vladislav posla svoga poklisara u stanik, Radimira Dragimirovića."

Dakle taj Ilarije ili Ilarijon nije bio stonski pravoslavni tobožnji biskup, nego biskup iz Omiša, dotično Makarske, jer je makarski biskup tada bio prisiljen seliti u Omiš, budući da su bogomili bili poplavili svu Travuniju, Zahumlje, Neretvu i Makarsko primorje. To znači, da u Stonu nije bilo tada biskupa.¹⁸

Iz svega toga možemo na koncu zaključiti, da Sv. Sava nije osnovao Eparhiju u Stonu.

4

Na osnovi jedne poviestne iluzije srbsko pravoslavlje, okršteno svetosavskim imenom, pokualo je prodor preko hrvatskog zaleđa u tielo čisto hrvatskog Pelješca, koji je bio mahom samo katolički. Agenti pravoslavnog beogradskog režima davali su razne gnspodarske polakšice konvertitima, a bilo je obećanja položaja i služba. Nudili su mrvice s bogatog stola velikosrbske hegernonije. Bilo je i zastrašivanja i smetnja sa strane velikosrbskih pouzdanika u obćinskim upravama i u nižnim drugim "nadležtvima". Oni s visoka nadahu se drugom slučaju Visa žalostne uspomene. Ali svi ti pokušaji srbskog prodora na Pelješcu bili su uzaludni. Prigodom svečanog posjeta mostarskog vladike Dra. Đorđevića Stonu, koji je došao, da obiđe prvi put prvu srbsku parohiju na Pelješcu, hrvatsko pučanstvo Stona je upriličilo proti toj najezdi pravoslavlja tihu demonstraciju: niti jedno diete nije sudjelovalo u naredenoj povorci pri dočeku srbskog vladike — učiteljstvo je ostalo osamljeno; niti jedno čeljade nije se našlo na ulici pri ulazku vladike u grad. Sva su vrata i svi prozori kuća bili zatvoreni kao pri sprovodu, a s prozora su lepršali crni sagovi u znak tuge i prosvjeda. Na ulici grobna tišina. To je bio prvi doček srbskog vladike u hrvatskom Stonu... Taj se posjet nije više nikad obnovio ...

U bivšoj Jugoslaviji, dotično Srbiji pod jugoslavenskim imenom, kroz čitavo vrieme izticao se načelni žalac Iztoka prema Zapadu. God. 1936. je Vladimir Velmar Janković u posebnoj knjizi otvoreno prietio onima, koji nisu voljni odreći se svoje vjere, kulture i prošlosti i asimilirati se "tipu iztočnog čovjeka". Iza ovih tobože privatnih prietnja nije stajao samo državni politički stroj, nego i jedna čisto naučna ustanova, Srbska akademija nauka u Beogradu.

Netom su se Srbi odciepile od katoličkog jedinstva i dobili autokefalnu nacionalnu crkvu, s kojom se je istovjetovalo srbstvo, nastalo je novo vrenje duhova: iztočni tip srbskog čovjeka je postovjetio rimokatoličku crkvu sa zapadnjačkim duhom. Bizantinizam je u srbstvu vodio borbu proti čitavoj veličanstvenoj zapadnoj uljudbi pod krinkom borbe proti latinskoj (katoličkoj) crkvi.

Doba Nemanjića predstavlja vrhunac moći i uzpona srbske sredovječne kulture, kojom se svaki Srbin diči. A čitava je ta uljudba bila prekaljena zapadnom disciplinom duše, izuzevši bizantinsko zakonodavstvo u Srbiji. Ono što je u toj kulturi od trajne vriednosti, nosi zapadni značaj ...

Da Turci iza Nemanjića nisu — nepuno stoljeće poslije zauzimanja Srbije — obnovili srbski patriarhat i dali mu punu državnu zaštitu, a u isto vrieme s političkih razloga zapostavljali katolicizam, pravoslavlje sa svojim bizantinskim elementima, dotično sa svojim iztočnim duhom, ne bi nikad bilo uspjelo u srbskim širokim gomilama uhvatiti dublji korien. I zato u čitavo to vrieme nije se pravoslavlje nametnulo Srbima kao moralno-duhovna sila, koja gradi, nego kao politički faktor s moći i materialnim probitecima pod krinkom narodnog bogoslužja. Zato je pravoslavna autokefalna crkva kao najjači politički faktor i nosilac "carstva zemaljskoga" i njegovih probitaka u Srbiji neprestano dražila srbski i crnogorski narod proti "tipu zapadnog čovjeka". Ali ta se je borba "tipa iztočnog čovjeka" proti "tipu zapadnog čovjeka" vazda odvijala i još se odvija u najsurovijem čak zvjerskom obliku na zgražanje čovječanstva. (Vidi "Sivu knjigu" hrvatske vlade!).

Autokefalne, političkim vladama podložne crkve nisu mogle ni shvatiti ni osjetiti u svome partikularizmu, da snaga religije izvire iz njezine univerzalne ideje u svietu, a ne iz njezine pociepa-

nosti i međusobne borbe. Zbog otrovnih sokova iztočnog duha nije nikad kod Srba mogla pobediti ideja zbliženja i solidariziranja duhovnih snaga, nego ideja iztočnog tipa: parazitski sustav izsisavanja tuđih sokova i prodiranja u tuđe u svrhu materialne vlasti u obliku osvajačkog zao-kružavanja.

I slučaj navale iztočnog tipa na Pelješac putem srbskog pravoslavlja je dokaz, koliko su se Srbi na svoju štetu odalečili od zapadnih tekovina nemanjičke države, koju je duhovno reformirao onaj Sv. Sava, s kojim se je srbski parazitizam novog vieka proti svim poviestnim činjenicama poslužio, da daleko od njegove jezgre na teritoriju dubrovačkog eminentno zapadnog duha pobiedi razorna klica iztočnog ljudskog tipa.

13 Ovu je bilježku iz "Sintagmata" Matije Blastara izdao Stojan Novaković u Beogradu g. 1907. u "Zborniku za istoriju, jezik i literaturu srbskog naroda" u izdanju Srbske kraljevske Akademije, IV. sv. — A. Hudal, Die serbisch-orthodoxe Nationalkirche, Graz u. Leipzig, 1922, s. 19.

14 Theiner, Monum. Slav, merid. I. s. 100.

15 A. Hudal, l. c. s. 55., gdje učeni pisac kaže: "Die vorgebrachten Gründe sind kaum stichhältig", odobravajući tvrdnju Golubinskoga i Jastrebova.

16 A. Liepopili, Ston u srednjim vjekovima, Dubrovnik, 1915, s. 36.

17 A. Liepopili, l. c. s. 37.

18 V. Taljeran, Zrnca za poviest Stona, s. 16.

POGLAVNIK JE PODPISAO USTAV HRVATSKE PRAVOSLAVNE CRKVE

Croatia: "Nova Hrvatska", 6. lipnja 1942.

Zagreb, 5. lipnja.

Poglavnik Nezavisne Države Hrvatske potpisao je danas Ustav Hrvatske pravoslavne crkve. Područje Nezavisne Države Hrvatske podijeljeno je Ustavom hrvatske pravoslavne crkve na jednu mitropoliju i tri eparhije: mitropoliju zagrebačku

sa sjedištem u Zagrebu, eparhiju petrovačku sa sjedištem u Petrovcu, eparhiju brodsku sa sjedištem u Bos. Brodu, te eparhiju sarajevsku sa sjedištem u Sarajevu. Ustavom Hrvatske pravoslavne crkve uređena su osim toga sva pitanja, koja je nakon donošenja Zakonske odredbe o Hrvatskoj pravoslavnoj crkvi trebalo riješiti u pogledu odnosa između Nezavisne Države Hrvatske i pravoslavne crkve.

POGLAVNIK JE IMENOVAO PREOSVEĆENOGA ARHIEPISKOPA GERMOGENA MITROPOLITOM ZAGREBAČKE MITROPOLIJE

"Nova Hrvatska", 6. lipnja 1942.

Zagreb, 5. lipnja.

Danas je Poglavnik potpisao ovu

ODREDBU O IMENOVANJU

Na temelju §3. zakonske odredbe o osnutku Hrvatske pravoslavne crkve od 5. travnja 1942. br. XC-800-Z-1942., a na prijedlog ministra pravosuđa i bogoštovlja imenujem ovime

PREOSVEĆENOGA ARHIEPISKOPA
GERMOGENA

mitropolitom zagrebačke mitropolije Hrvatske pravoslavne crkve sa sjedištem u Zagrebu.

Beriva i pripadnosti mitropolite biti će određene posebnom odredbom.

U Zagrebu, dne 5. lipnja 1942.

Broj: 6034-B-1942.

Poglavnik

Nezavisne Države Hrvatske

Dr. Ante Pavelić, v.r.

U nedjelju će se u Zagrebu obaviti USTOLIČENJE NJ. PREOSV. GERMOGENA

Zagreb, 5. lipnja.

U nedjelju dne 7. lipnja o. g. u 9.30 sati prije podne bit će u Hrvatskoj pravoslavnoj crkvi Svetog Preobraženja na Preradovićevom trgu svečano ustoličen Njegova Preosvećenost Germogen, arhiepiskop i mitropolita zagrebačke mitropolije Hrvatske pravoslavne crkve.

Obred ustoličenja prenosit će državna krugovalna postaja u Zagrebu.

SADRŽAJ "NARODNIH NOVINA"

"Nova Hrvatska", 6. lipnja 1942.

Zagreb, 5. lipnja.

"Narodne novine" donose:

Ustav Hrvatske pravoslavne crkve.

Mjerodavno tumačenje Min. udružbe od 16. V. 1942. br. 1011-II-1942. O §5. zak. odred. o uređivanju najniže nadnice za radnike i najniže dopustive plaće za priv. namj. od 15. VII. 1941. broj CXCVI-677-Z.p.

Likvidacija predratnog vlasništva s okupiranog područja Srbije i Banata.

Likvidacija predratnog vlasništva s pokrajinom Ljubljanom.

Premještaj Tehničkog odjeljka Derвента u Brod na Savi
Poglavnikova odredba

Ministarske odredbe

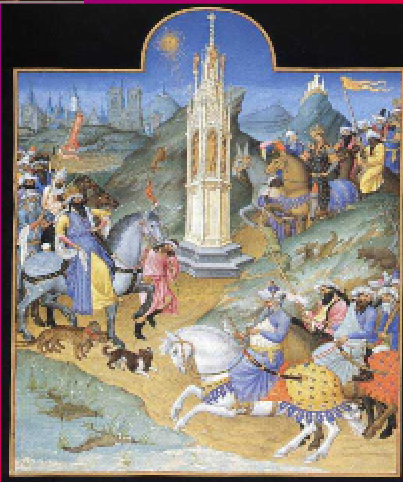
BOGOJAVLJENJE TRI KRALJA GODINA C

Mt 2,1-12

**Kad se Isus rodio u Betlehemu
judejskome u dane Heroda kralja,**

**gle, mudraci
se s istoka
pojaviše u
Jeruzalemu
raspitujući
se:**

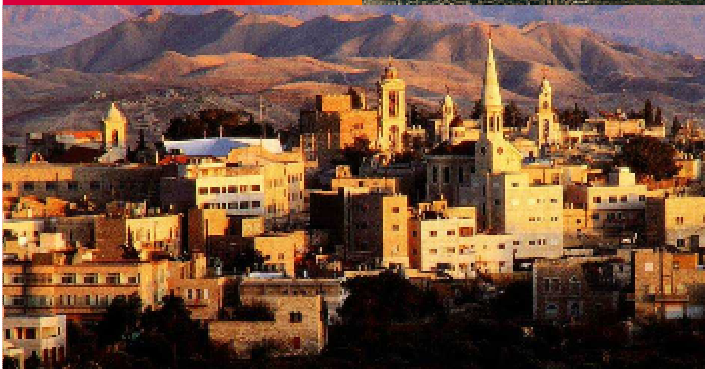
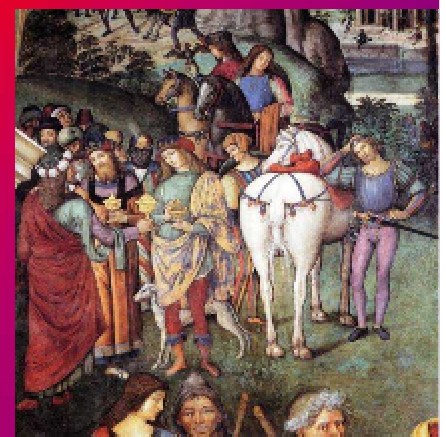

**»Gdje je taj novorođeni kralj židovski?
Vidjesmo gdje izlazi zvijezda njegova pa
mu se dođosmo pokloniti.«**

**Kada to
doču kralj
Herod,
uznemiri se
on i sav
Jeruzalem s
njime.**

**Sazva sve
glavare
svećeničke
i
pismoznan
ce narodne
pa ih
ispitivaše
gdje se
Krist ima
roditi.**

**Oni mu odgovoriše: »U Betlehemu
judejskome jer ovako piše prorok:**

**'A ti, Betleheme, zemljo Judina! Nipošto
nisi najmanji među kneževstvima
Judinim jer iz tebe će izaći vladalac koji
će pasti narod moj - Izraela!«**

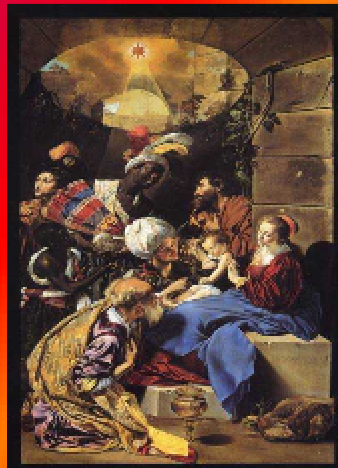

Tada Herod potajno dozva mudrace i razazna od njih vrijeme kad se pojavila zvijezda. Zatim ih posla u Betlehem:

Oni saslušavši kralja, pođoše.

sve dok ne
stiže i
zaustavi se
povrh
mjestu gdje
bijaše dijete.

Kad
ugledaše
zvijezdu,
obradovaše
se radošću
veoma
velikom.

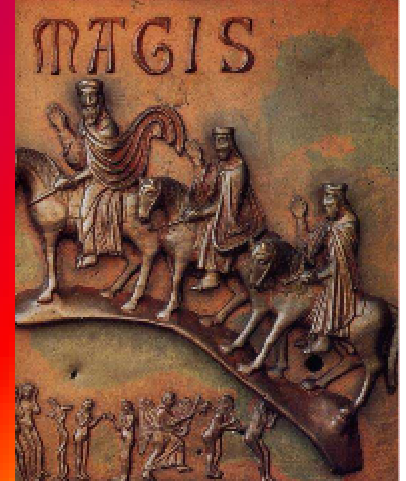

Uđu u kuću, ugledaju dijete s
Marijom, majkom njegovom, padnu
ničice i poklone mu se.

Otvore zatim svoje blago i prinesu
mu darove: zlato, tamjan i smirnu.

»Pođite«, reče,
»i pomno se
raspitajte za
dijete. Kad ga
nađete, javite
mi da i ja
pođem te mu
se poklonim.«

I gle,
zvijezda
kojoj
vidješe
izlazak
iđeše pred
njima

Upućeni zatim u snu da se ne vraćaju Herodu, otiđoše drugim putem u svoju zemlju.

Prezentaciju je izradio
FRANJEVAČKI SAMOSTAN
i Župni ured sv. Nikole
Tavelića

Ivekovićeva 8 51000 RIJEKA
Tel. 051/ 641-449

Fax: 051/ 648-697

E-mail adresa: frs-sv.nikola@ri.htnet.hr

RIJEČ ZA SVAKI TJEDAN (54. nastavak)

Mieczystaw Malinski

SVADBA JE, EVO, PRIPRAVLJENA

Posljednja večera — proslava muke, smrti i uskrsnuća Isusova — proslava je koju on sam ustanovljuje. Svaki je Sveti Četvrtak njezin spomen-dan. I svaka sveta misa. Za svako je euharistijsko slavlje neophodno, da sve bitno bude kao i onda: kruh, vino, riječi, otajstvena prisutnost Raspeta-ga i Uskrsnuloga. — Brojimo li se među one koje treba nekoliko puta zvati pa da ni onda ne dođu, koji se na pozive na osvrću, već idu svojim putem — jedan na svoju njivu, drugi za svojom trgovinom?

nedjelja kroz godinu A,
Mt 22, 1 — 14

ON SE NA TU RIJEČ SMRKNE I ODE ŽALOSTAN, JER IMAŠE VELIK IMETAK

Ono za čim čeznemo — dok godine sve brže prolaze —, što trebamo, što od života očekujemo, to je sigurnost i zaštita. Želimo imati dom, gnijezdo iz kojeg nas nitko neće izagnati. Pa da u njem možemo ispružiti noge i reći "to je moje". Upinjemo se steći svoj posjed, sigurno, nedodirljivo, neugroženo mjesto, na kojem bismo se mogli zaustaviti, koje će nam jamčiti nepomućenu budućnost.

Pa ipak svu svoju nadu moraš staviti u Boga, na nj se bezgranično osloniti.

nedjelja kroz godinu B,
Mk 10, 17—30

BACI SE NICE K ISUSOVIM NOGAMA ZAHVALJUJUĆI MU

Moraš moliti. Ne samo da nešto isprosiš, da zahvališ, da iskazeš slavu i čast, nego da se nađeš u njegovu svjetlu. Da se tako u njegovoj dobroti rastali zloća koja te neprestano stišće. Da u njegovoj ljepoti iščezne rugoba koja te nagrđuje. Da u njegovoj istini nestane laž koja te neprestano tišti.

Kad god ti molio, zahvaljivao, hvalio i slavio Boga, najvažnije je zadržati se u njegovoj prisutnosti, preslikavati od njega i navikavati se ljubiti, misliti, htjeti kao što je on to činio.

nedjelja kroz godinu C,
Lk 17, 11-19

BOŽJI PUSTOLOV (6. nastavak)

Daleki putevi Franje iz Ksavera

Josip Badalić D.I. – Zagreb, Voćarska 106

DANI STRAHOTE

U tim je krajevima bilo nekoliko indijskih gospodara, koji su se klali među sobom a u srcu zajedno mrzili Portugalce.

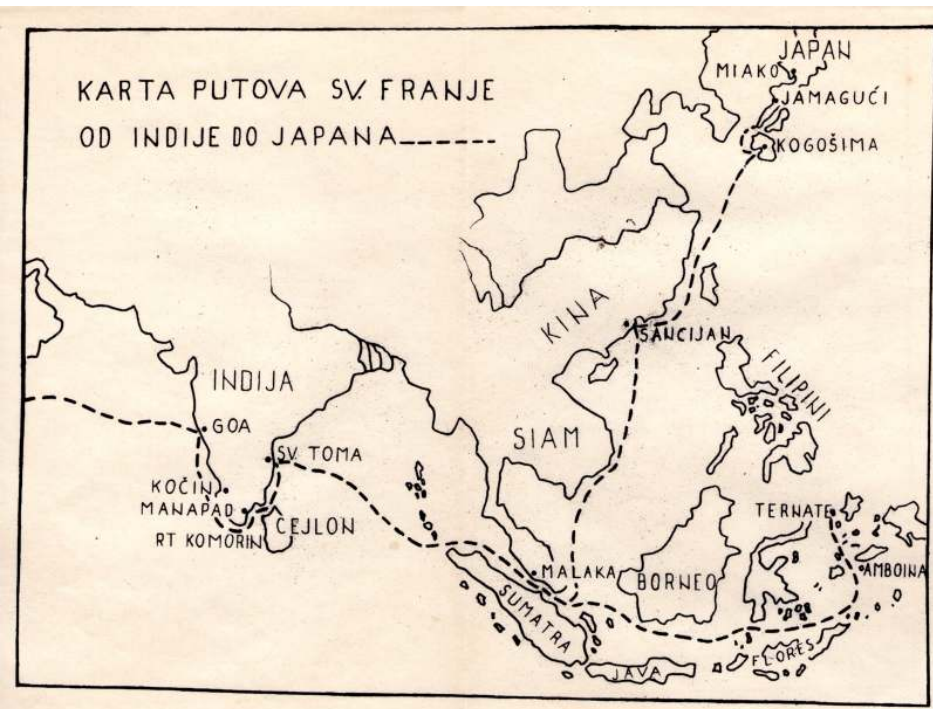
Franjo je ulagao mnogo truda da između jednog radže i guvernera de Suse dođe do saveza. No to posredovanje Franjino moglo bi vrlo škoditi kršćanima od protivnog radže, Vetuma Perumale u Tutinkorinu i na sjeveru. Stoga bi Franji bilo najdraže da se kršćani presele na južnu obalu. No neki kršćani nisu bili zato, osobito pod utjecajem kapetana Kotme de Paiva, koji je bio službeni zastupnik Portugalije na jugu, a zapravo spletkar i gusar. On je naime prodavao Vetumu Perumali konje — tu glavnu opremu u indijskim ratovima — time punio svoje džepove, ali postao izdajica Portugala i katoličkih misija, koje bi službeno morao štiti.

Ratnici cara Sive poput Džingis-kanovih četa navale na kršćanske Paravere ill Lovce bisera da se osvete što su se prijelazom na kršćanstvo tobože pridružili Portugalcima. Sva razbojstva izvodili su upravo na brzim arapskim konjima što su ih dobivali od kapetana de Paive. Franjo piše Mansilhasu: "Primio sam iz Kombutura vijest da su

ratnici odvukli s Rta Komorina kršćane kao rob-lje. Mnogi se skloniše na nekoliko otočića u moru gdje umiru od gladi i žeđe. Ove noći poslat ću im pomoć na dvadeset lađica iz Manapada. Molite se Bogu i za njih i za nas. Neka se prije svega djeca mole."

I zaista, otplovio je s mnogo napora, ali vjetar im ne dade pristati. Čekali su na moru dok bura popusti. "Duboko sam ganut radi tako velikih patnja ovih nesretnih kršćana. Sve im je oteto. Nemaju ništa za jelo, ni odjeću". Piše na sve strane za pomoć, ali veli da nikoga ne smiju siliti niti išta tražiti od sirotnje. A sam u tom srpnju 1544. polazi čitavom obalom od sela do sela te skuplja hranu i odijelo za žrtve. Mansilhas svjedoči da je Franjo bio neustrašiv te pošao neprijateljima i dapače ih strogo korio. Kapetan de Paiva spletkari te Franjo kaže da bi ga trebalo udariti velikom ekskomunikacijom zbog prljavih poslova. Mnogo kršćana moralo je na otoke kamo neprijatelji nisu mogli jer nisu imali lađa. No i kapetanu su spaljene kuće i lađe te Franjo piše Mansilhasu neka radi ljubavi Božje pođe odmah sa svim čamcima te uzme što više vode da pomogne njemu i jadnom svijetu. Kapetan je bio veoma ljut na Franju što je branio kršćane, unatoč tomu taj piše da bi sam pošao kapetanu kad bi znao da ga neće time još više razljutiti. No i dalje nuka neka mu se pomogne. Tako vraćaju sveci neprijatelju!

Stigle su tužbe da su Portugalci oteli jednoga radžina slugu te je taj i drugi Indijci vrlo razdražen. Franjo moli i zaklinje neka se to uredi. Zatim pođe koncem listopada u tabor indijskog kneza Iniquitriberima. O tom nije Franjo zapisao ni slova, ali znamo da je taj dao 2.000 fanama za gradnju siromašnih crkava i dopustio propovijedanje u svojem kraju zapadno od Rta Kosmorina. No blizu su velika iznenađenja — ali i Franjo je čovjek iznenađenja — spreman na sve.

HRVATSKI DOMOBRANCI IN CIVILISTI POMORJENI V SLOVENIJI OD 23. MAJA 1945.

"Tudi mi smo umrli za domovino", zbornik, kojega su priredili i uredili Franc Perme, Anton Žitnik i drugi, Društvo za ureditev zamolčanih grobov, Ljubljana 2000. str. 422

Žrtve križevoga pota od Dravograda do hrvaške meje	145.000
Žrtve v Kočevskom Rogu	41.000
Žrtve v Zasavskem hribovju	24.000
Žrtve v Brežiškem polju - Mostec	6.000
Žrtve Krakovski gozd - 11 grobišč - glej slike	5.000
Žrtve del hrvaške vlade in otroci ter nune Lancovo	1.300
Žrtve Crni Grob - ostatak vlade pobite v Lancovu	200
<i>V slovenski zemlji pomorjeni Hrvati</i>	<i>190.000</i>

BLEIBURŠKI MEMENTO MORI (1. dio)

Stratišta i grobnice na području
Republike Slovenije

Franc Perme – Ljubljana, *Franjo Talan*
- Varaždin, *Dragutin Šafarić* - Velenje

Izvešće Društva za ureditev zamolčanih grobov, Ljubljana - Predsjednik: Franc PERME, Društva za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava, Varaždin - Predsjednik: Franjo TALAN, Povjerenstvo za Sloveniju, Velenje - Predsjednik: Dragutin ŠAFARIĆ, Ljubljana, 25. studenog 2003.

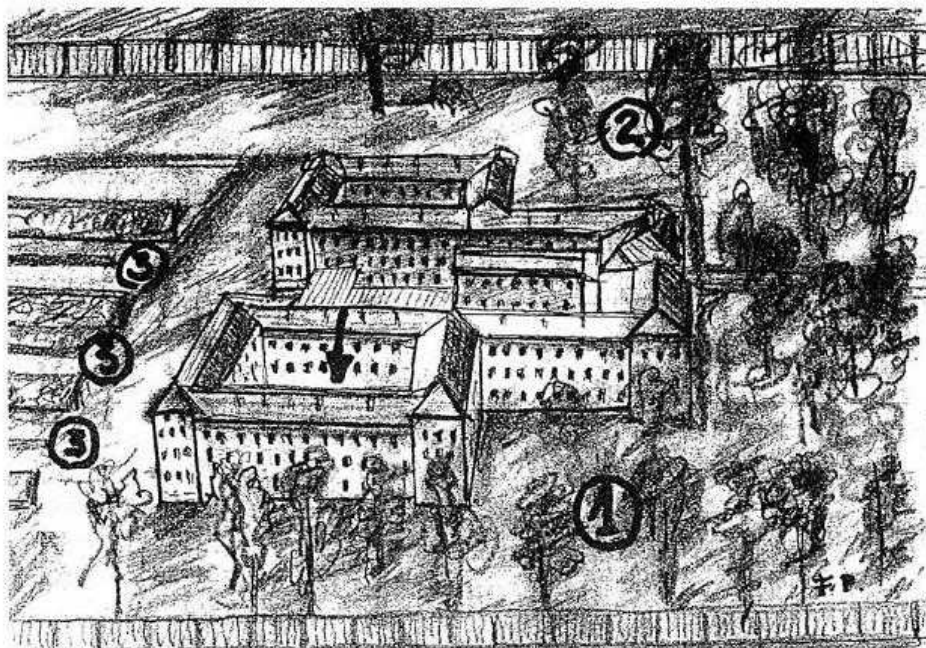
O bleiburškoj tragediji i golgotskom križnome putu hrvatskih vojničkih postrojbi i više stotina tisuća hrvatskih građana - civila, staraca, žena i djece, moralo se šutjeti desetljećima.

Tragična stvarnost tih ljudi, taj čin ratnog umorstva proveden je u znaku takozvanih konvencija o ljudskim pravima i ratnih zarobljenicima. Smatramo, da smo povijesno i moralno dužni iznijeti istinu o bleiburškoj tragediji, koja je progutala za tri mjeseca preko 250 tisuća zarobljenika i drugih nesretnika u slovenskoj zemlji. Treba otvoreno i s matematičkim dokazima odgrnuti zastor nad bleiburškom tragedijom žrtava. Poznato je kako su Prva i Druga armija tadašnjeg komandanta Koče Popovića i Koste Nađa odigra-

le ulogu likvidatora hrvatskih zarobljenika uz pomoć slovenskog KNOJ-a. Slovenski KNOJ je likvidirao slovenske domobrane i civile, i slovenske državljane njemačke nacionalnosti. Bleiburg simbolizira kolone smrti, sve one bespomoćne povorke patnika, udarce kundakom i bajunetom na putu prema logorima smrti, sva podmukla umorstva, koja su se provodila na putu i u logorima smrti. Simbolizira protutenkovske jarke, šljunčare, masovno umiranje od gladi, žeđi i bolesti, pa između ostalog i organizirani kriminal. Zarobljenike su najprije opljačkali, tek ih onda likvidirali.

**Treći Hrvatski žrtvoslovni kongres -
(s lijeva) prvi Franjo Talan, peti Dragutin Šafarić**

Skica „Škofjevi zavodi“, gdje je u svibnju 1945. bio sabirni logor

Bleiburg uzimamo kao simbol političkog umorstva, zločin, genocid, holokaust slovenskog i hrvatskog naroda, uglavnom katoličke vjere, kao i muslimanske vjere, a hrvatske nacionalnosti.

U ovom našem izvješću obrađena su uglavnom velika masovna grobišta, dok sigurno ima najmanje još oko 500 manjih ili nepoznatih grobišta, čiji zbroj žrtava ovdje nije obuhvaćen.

Bleiburška tragedija je simbol masovnih likvidacija, kolona smrti. Masovna politička umorstva pripadnika hrvatskog i slovenskog naroda, čekaju svog objektivnog tumača i povjesničara, i neka to bude Treći hrvatski žrtvoslovni kongres.

Neka Kongres s punom objektivnošću osudi bleiburšku tragediju i sva dramatična tragična zbivanja toga vremena.

1. Povlačenje Hrvatske vojske i civila, slovenskih domobrana, Ljutićeve policije i Nedićevih dobrovoljaca preko Slovenije u Austriju

Prvog svibnja 1945. g. priopćena je u glavnom vojnom stožeru odluka Hrvatske vlade, da se vojska i civili povuku preko Slovenije u Austriju i predaju Britancima.

Devetog svibnja 1945. g. izvedena je evakuacija slovenskih domobrana, Nedićevih dobrovoljaca i Ljutićeve policije preko Kranja, Tržiča i Ljubelja u Austriju. Na lijevoj obali Drave predali su oružjem, u bezuvjetnoj predaji Britancima, 13. i 14. svibnja 1945. g.

Petnaestog svibnja 1945. g. hrvatski predstavnici Herenčić i Crljen na pregovorima kod Bleiburga prihvaćaju britanski zahtjev o bezuvjetnoj predaji Britancima.

2. Izručenje hrvatskih vojnih postrojbi i civila, slovenskih domobrana i civila, Nedićevih dobrovoljaca, te Ljutićeve policije i civila

Britanci su već 10. svibnja 1945. g. zaustavili skupine s oko 500 hrvatskih vojnika pred crkvom u Weidenu. Nešto kasnije u hotelu Turchev je Britanska policija uhitila dio hrvatske Vlade NDH. Tako su svaki dan uhićivali veće ili manje skupine hrvatskih vojnika i civila, te ih preko željezničke stanice Rosenbach-Podražca i kroz karavanski tunel predali partizanima. Izručivanje u Titovu klaonicu počelo je 15., 17., 21. i 23. svibnja 1945. g. Dio, a naročito civile iz vlade NDH sa ženama i djecom smjestili su u barake kod željezničke stanice u Radovljici. Njih su već 17. svibnja 1945. g. poubijali u šumi Podgrad kod Radovljice. Tamošnjih žrtava bilo je 1.300-1.500, muškaraca, žena i djece.

Dio vraćenih civila smjestili su u barake kod željezničke stanice u Škofji Loki. Bilo ih je oko 300, a dijelom su pobijeni 23. i 24. svibnja 1945. g. u šumi zaselka zvanog Crngrob. Domaći ljudi, koji su sve to vidjeli, kažu, da ih je bilo oko 150, a ti su zakopani u tamošnjih pet grobišta. Ostale su vratili u Hrvatsku.

Slovensko društvo je u tom kraju postavilo nekoliko spomen obilježja.

Svi ostali vojnici vraćeni su preko karavanskog tunela. Poslani su bili u logor u Šentvidu kod Ljubljane (područje poznato kao Škofjevi zavodi odnosno Biskupski zavodi).

U Šentvidu su bili muškarci smješteni na dvorištu, a žene i djeca u zgradi. Tu su vojsku razdijelili. One koji su bili mlađi od 18 godina su sa ženama i djecom vlakovima otpremili u Hrvatsku. Ostale vojnike, njih oko 18-20 tisuća su vlakovima odvozili u Kočevje, gdje ih je skupina poznatog krvnika Sime Dubajića u Kočevskom Rogu pod Krenom pobila i bacila u duboku jamu.

Slovensko društvo za prikrivene grobove tim je žrtvama postavilo svoje dosad najljepše spomen obilježje.

U Šentvid su također vratili 24. i 25. svibnja 1945. g. I. i III. pukovniku Nedićevih dobrovoljaca i Ljotićevu policiju i nekoliko stotina civila, te oko 2 tisuće četnika.

Svi su oni pobijani u Kočevskom Rogu, 2 km prije grobišta Hrvata pod Krenom, u pravcu Kočevja, kamo se ide šumskih putem.

Iz logora u Šentvidu uspjelo je pobjeći 9 ljudi Hrvata, od kojih su u Italiju stigla samo dvojica. Jedna žena je tada u logoru rodila kćerku. Majka je već umrla, a kći još i sada živi. Broj hrvatskih žrtava je oko 5 do 6 tisuća.

3. Vraćanje slovenskih domobrana i civila

Devetog i desetog svibnja 1945. g. kroz karavanski tunel vraćeno je oko tisuću slovenskih civila i oko 60 domobrana. Ove skupine nisu niti uspjele stići do Bleiburga, jer su već prije bile zaustavljene.

Iz logora kod Bleiburga su 27., 28., 29. i 30. svibnja 1945. g. vratili 10.676 slovenskih domobrana i 1.760 civila. I to: polovicu kroz karavanski tunel, a polovicu preko Dravograda u logor Teharje kraj Celja. Tu su odvojili slovenske domobrane mlađe od 18 godina od ostalih domobrana. Preostale slovenske domobrane su odveli do Hrastnika, tamo u poznati rudarski teren Stari Hrastnik, gdje su ih pobili. Sve one, koje su vratili kroz karavanski tunel i preko Škofje Loke u Šentvid. Na području Hrastnika ima oko 30 grobišta.

One s više od 18 godina, koje su odveli u Kočevski Rog, pobili su kod Macesnove Gorice i u Ušivoj jami.

Preostale su pobili oko Škofje Loke i na Kočevskom Rogu, kod Macesnove Gorice i u Ušivim jamama.

4. Vraćanje pripadnika hrvatskih vojnih postrojbi zaustavljenih kod Bleiburga u Austriji

Petnaestog svibnja 1945. g. na zahtjev Britanaca o bezuvjetnoj predaji, uz prisustvo Herenčića, Crljena i još nekoliko drugih, Hrvatska vojska položila je oružje. Kolone, koje su se vraćale u Jugoslaviju, bile su duge više desetak kilometara. Preko Dravograda je manja kolona bila usmjerena prema Celju, dok je najveća kolona s najviše vraćanih ljudi išla putem uz Dravu prema Mariboru.

U Mariboru su razdvojili časnike na one koji su pristupili u domobrane i na one koji su bili u ustašama do 1943.g. Kod zaselka Bohova kod Teznog ostale su bile još barake njemačke vojske (temelji tih baraka se i danas vide). Od Pohorja preko Bohova, Dobrave pa do Drave bio je iskopan cik-cak protivtenkovski kanal, kojeg je u dužini 5 km izgradio njemački okupator. U njemačkim barakama, koje su bile tu u neposrednoj blizini protivtenkovskog kanala, skidali su ljudi do gola, vezali ih, te ih odvodili do kanala, gdje su ih ubijali i zatrpavali u više slojeva. Tako je ekshumacijom u tom protivtenkovskom kanalu bilo 1999. g. dokazano, da je na metar dužni bilo 17 ljudskih žrtava.

Nedaleko od protivtenkovskih kanala bile su dvije velike šljunčare, koje su također napunjene s ljudima. Takvih šljunčara ima još mnogo u okolini Maribora.

Livade oko zaselka Bohova na Teznom zasadili su s mladim smrekama 1947. g. Danas je tamo visoka smrekova šuma, koja je prekrila grobišta.

Poseban slučaj je, da su na Križnom putu od Dravograda do Maribora, sve iznemogle, kao što su starije osobe i oboljeli, bile ubijene ili bacene u rijeku Dravu. Najtragičniji primjer je bacanje žena u Dravu s Dravskog mosta u Mariboru. Na tom mjestu, na mostu, je jedna žena od straha rodila dijete, koje su krvnici zgazili, a majku bacili u rijeku Dravu.

Slika vidljivog protivtenkovskog kanala u Bohovi - na tom mjestu ekshumirano je 1.179 kostura. Snimio Dragutin Šafarić dne 13. ožujka 1999.

Zbog neuspješnih pregovora o predaji oružja, došlo je do masovnog ubijanja i potom do pljačke pobijenih u vremenu od 12. do 13.5.1945. g. Bili su to većinom civilisti. Tu je pobijeno oko 8 tisuća osoba (Slovenski državni zbor 1999. g. je službeno objavio taj podatak), te zarobljeno još oko 12 tisuća ljudi. Domaćini pričaju, kako je rječica Paka tekla krvava nekoliko dana.

Tragedija, koja se dogodila hrvatskom narodu na tom području, bila je objavljena pod već poznatim izrazom Bleiburg prije Bleiburga, u Hrvatskom slovu još 13. veljače 1998. g. Taj prikaz je u cijelosti ponovno objavio u studenom 2003. g. isti

Duge kolone produžile su svoj Križni put prema Hrvatskoj i dalje do Makedonije. Kod Šterntala odvojili su od kolone oko 5 tisuća ljudi. Svi ti ljudi bili su pobijeni i bačeni u šljunčane jame kod Šterntala, koji se kraj danas zove po komunistu Borisu Kidriču - Kidričevo. Vojska od 30 tisuća domobrana, koja je položila oružje u Koroškoj dolini i na rijeci Meže, kod Gustanje, bila je također priključena koloni povratka na Križnom putu, koja pak je bila usmjerena preko Slovenj Gradca - Gornjeg Doliča - Velenja - Celja - Šentjurja k Rogoškoj Slatini i dalje u Hrvatsku. Na čitavom tom putu nalaze se mnogobrojna masovna grobišta Križnog puta.

Na području Teznog kod Maribora, ocjenjuje se, da je pobijeno i pokopano na mnogim lokacijama između 65 i 73 tisuća žrtava.

5. Hrvatska vojska i izbjeglice koji su zaustavljeni na pola puta prema Austriji

Izbjeglička kolona koja se je kretala kroz Celje za Austriju, i ona iz Slovenskih Konjica kroz Vitanje - Gornji Dolič - Mislinja prema Slovenj Gradcu i dalje u Austriju, bila je zaustavljena zbog pregovora o predaji uz rječicu Paku, koja teče ispod Pohorja preko Gornjeg Doliča prema Velenje i dalje do Celja, i uz rijeku Mislinju, koja teče prema Slovenj Gradcu i dalje prema Dravogradu u Dravu, brojila je oko 60 tisuća ljudi.

autor Javor Novak iz Zagreba u svojoj povijesnoj knjizi pod naslovom DA SAM IMAO HRVATSKU.

6. Hrvatski vojnici i izbjeglice: uz rijeku Savu i Savinju (Laško, Hrastnik, Trbovlje)

Ove izbjeglice, 30 tisuća ljudi, na području od Zidanog mosta - Laškog - Košnica prije Celja, odvedeni su prema Hrastniku, a pobijeni su kod zaseleka Marno, Brnica i kod Starog Hrastnika. Te žrtve su bačene u rudarske šahtove. Više tisuća ljudi bačeno je u poznati rudarski šaht u rudniku Barbarin rov kod Laškog, područje Huda jama, gdje je slovensko društvo postavilo kapelu 1997. g., koja je bila samo nekoliko dana poslije jako oštećena. Bila je sva polivena uljanom bojom. Počinitelje nisu otkrili.

Žrtve bačene u te šahtove čekale su na livadama kod Dola pri Hrastniku. Sve dok nisu dva vlaka s ljudima pokrali na željezničkoj stanici u Laškome, te ih onda odveli do tog jarka i bacili u njega. Procjena broja žrtava samo u Barbarinom rovu su različite. Ocjenjuje se da ih ima između 4 i 8 tisuća, najviše Hrvata, zatim Slovenaca i nešto Nijemaca.

Na području Laško-Hrastnik-Trbovlje ima najmanja 30 grobišta. Žrtve su hrvatski civili, slovenski domobranci, njemački vojni zarobljenici. Tu je u razdoblju od 12. do 25.5.1945.g. pobijeno oko 20

tisuća Hrvata, Slovenaca oko 5 tisuća i njemačkih zarobljenika između 800 i 900.

Manji dio kolone vraćen je prema Hrvatskoj kroz Sevincu - Rajhenburg (Brestanica) i Krško. Oko 500 ljudi pobijeno je uz rijeku Savu pri Semiču kod Metlike.

7. Izbjeglice praćene od manjeg broja vojnika: Brežice – Novo mesto

Ova kolona od 4 tisuće ljudi kretala se putem Brežice - Novo mesto. Ta kolona bila je zaustavljena uz rijeku Savu. Odvedeni su bili u Krakovski gozd (u šumu) gdje su svi pobijeni i plitko zatrpani u 11 grobišta. Od tih grobišta 7 ih je na Ponikvarjevoj livadi, a 4 se nalaze u Dobruškoj vasi (selo). To je odmah južno u šumi uz autoput, na 15 km od Brežica - Novog mesta (odmah iza vojne baze kod Cerklja).

8. Kolona zaustavljena kod Ilirske Bistrice u Primorju

Žrtve iz te kolone pokopane su u Globovniku na putu od Ilirske Bistrice do Šebijana. Ostala grobišta su uz potok i kod zaselka Mala Bukovica. Prema pričanju mještana žrtava bi bilo oko 5 tisuća. Na tom kraškom području poznate su jame pod imenom fojbe - brezna. Uz Dolenjski potok i u Maloj Bukovci ubijeno je između 120 i 150 njemačkih ranjenika i vojnika. Kolone civila iz Trsta i Gorice, te iz Julijske krajine (tromeđa Italija - Austrija - Slovenija) su pobijeni i bačeni u razne jame - fojbe, koje se nalaze na području Primorske u Brkinima, primorske fojbe, u 12 mjesta (područje Brkini nalazi se između Postojne i Trsta).

9. Grobišta Rosenbacha (Področca) u Gorenjskoj

Grobovi ispod planine Mežaklja, južno od Jesenica. Tu leži dio pobijanih ljudi od skupine vraćenih - repatriраниh Slovenaca, kojih je bilo oko 40 do 50 tisuća, u razdoblju 1946.-1948. g.

Kod Lancovo ispod Radovljice leže pobijeni hrvatski civili i dio hrvatske Vlade NDH.

U breznu - jami nad Lancovom ispod Radovljice je 20 Slovenaca pobijanih od 15 do 20.5.1945.g.

U Begunju iznad Radovljice kod kamenoloma pobijeno je 22.7.1945. g. 42 slovenskih poduzetnika, a u Brezno Drolovki pored pruge Kranj - Škofja Loka 6 Slovenaca (20.5.1945. g.)

Crngrob iznad Škofje Loke ima 5 grobišta hrvatskih civila u šumi, gdje leži i dio članova hrvatske Vlade NDH. Oko 180 žrtava ubijeno je na 23-24.5.1945. g.

10. Kamnik: žrtve zaustavljene pri povlačenju

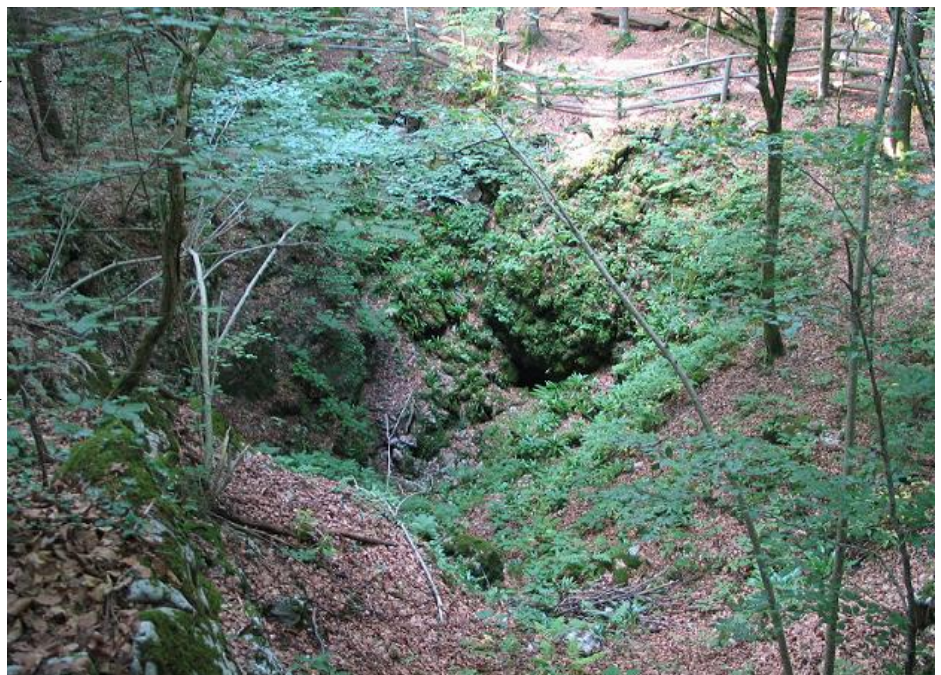
Grobišta oko Kamnika su: Sveščeva jelša, Kuharjev boršt, Cuzakov travnik, Jevnik pri vasi Sidol, Macestnovec, Šimnov plaz, Kraljev hrib, u kanjonu Kopišče drevesnica (rasadnik jelki) ispod Velike planine, na Dolskem plazu. Pobijeno je od 10. do 18.5.1945. g. oko 5 do 6 tisuća hrvatskih civila. Nekoliko grobišta se nalaze u šumi Podgorje, zapadno kod Kamnika.

11. Grobište oko Škofje Loke i Žirija

Škofjeloški grad (vrt), streljački rovovi u Kranclju, Grapa Sv. Lovrenc, Bodoveška grapa, Virško polje, Zalšča, Hrastniška grapa, kod Muretovi kmetiji, Vester, soteska u Vešptru i Muharijeva grapa kod Žiri. Žrtve su oko 800 slovenskih domobrana iz grada Škofje Loke.

12. Šentvid kod Ljubljane

Uz zid iza gradskog groblja pokopano je 60 njemačkih vojnih zarobljenika i 90 Slovenaca odve-

Od Kočevja po šumskom putu na 6 km u Kočevskom Rogu s desne strane nalazi se stratište poznato kao zloglasna „Jama pod Krenom“

denih iz logora Škofovi zavodi od 18.5. do 20.8.1945.g. Podutik, samo malo zapadno od Ljubljane, otkopani - ekshumirani su iz Brezarjevog brezna, koji su bili pobijeni 25. i 26.5.1945. g. Žrtava je 500, Mađara i Hrvata oko 400.

13. Grosuplje, planina Mokrec

Pobijeno je 200 slovenskih domobrana 26.7.1945. g. Mjesto grobišta još nije otkriveno.

14. Kočevje, brdsko područje Kočevski rog

Stare Žage – Golo: 300 slovenskih domobrana pobijeno je 26.7.1945. g. na dan sv. Ane. Grobište Nedićevih dobrovoljaca, Ljotićeve policije i civila Srba, te još 2.000 četnika. Ukupno u tim jamama ima 6 tisuća žrtava pobijenih 28. i 29.5.1945. g.

Pod uzvisinom Kren leži 18 tisuća hrvatskih domobrana ubijenih od 30.5. do 2.6.1945. g.

Slovenski domobranci su u breznima: Macesnava gorica, Ušive jame, Rugarški klanci, Dvojno brezno.

Broj žrtava na području brdskog masiva Kočevski Rog procjenjuje se na oko 35 tisuća.

Od Kočevja idući šumskim putem na udaljenosti 8 km u Kočevskom Rogu s lijeve strane nalazi se zloglasno stratište „Macesnava Gorica“

Hrvatski uljudbeni pokret

**Udruga za zaštitu
prava građana**

Pete poljanice 7
10000 Zagreb
Hrvatska
tel: +385 1 29-23-756
fax: +385 1 29-23-757

hrvatska.uljudba@gmail.com
www.hrvatskauljudba.hr
www.svakovamdobro.hr
www.pravednostiljubav.hr
www.borovnicaunas.hr
www.redangus.hr
www.blackdragun.hr
www.laudonovgaj.hr
www.ne-kor.hr

Glasnik

Hrvatskog uljudbenog pokreta
Izlazi subotom

Nakladnik:
**“OGNJIŠTE” Nakladna
zadruga**

Uredništvo:
dr. sc. Tomislav Dragun
glavni urednik
091/33-88-431

Hrvoje Mirković
grafički urednik
091/33-88-432

Lovorka Dragun Mirković, dipl. oec.
za izdavača
091/33-88-433

Priloge slati na adresu:
Zagreb, Pete poljanice 7
hrvatska.uljudba@gmail.com
Idejno rješenje:
© Hrvoje Mirković